

De neven

P.T. Helvetius van den Bergh

bron

P.T. Helvetius van den Bergh, *De neven*. S.E. van Nooten, Schoonhoven 1858 (derde druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/berg046neve02_01/colofon.php

© 2015 dbnl

III

Ik acht een' schoonen naam, die waardig wordt gedragen! III. Bedrijf, III. Tooneel.

[Woord vooraf]

Toen ik mijne *Neven* in de wereld zond, kon ik mij wel niet voorstellen dat zij het geluk zouden hebben van er zooveel opgang te maken en dat zij ooit, althans zoo spoedig, een nieuw pak zouden behoeven. Er zijn jongelieden, die, minder door hunne innerlijke verdiensten, dan door een bevallig uiterlijk en gladde tong, zich in ieders gunst weten te dringen, en ik moet het er voor houden, dat ook zij, wier vader en oom, (den ouden heer VERSPAL niet te kort gedaan) ik tevens ben, hun fortuin, voor een goed gedeelte, aan die meer nuttige dan verdienstelijke gave te danken hebben. Is dit zoo? dan moet die dank waarlijk niet gering zijn: mannen van kunde en smaak hebben hen in hunne bescherming genomen, en het publiek blijft hun eenen bijval schenken, die alle redelijke verwachting verre overtreft. Voornamelijk echter (en dankbaar erken ik dit) zijn zij dien bijval verschuldigd aan de moeite en zorg, die Heeren Commissarissen van den Amsterdamschen schouwburg zich wel hebben gelieven te geven, om hen meer direct met het publiek in kennis te brengen, aan de uitstekende wijze waarop zij en hunne betrekkingen, dáár zijn ten tooneele gevoerd. Waarlijk, indien een stuk van zoo weinig verdienste, bij den tooneel-kunstenaar, reeds zooveel talent kan doen ontwikkelen, dan ook, dunkt mij, moet dat talent, wederkeerig, onze verdienstelijke schrijvers, tot het voortbrengen van goede stukken, aansporen.

Om nu, van mijne *Neven*, een' terugsprong op mij zelven te doen, ieder (en er zijn er velen in ons land) die met de eigenliefde eens schrijvers, maar eenigzins van nabij bekend is, zal het kunnen begrijpen hoe de mijne, gansch niet tegen het vleijende en streelende van zulk eene uitkomst bestand, mij al wilde opdringen dat ik inderdaad een meesterstuk had geleverd. Gelukkig werd er maar juist zooveel gezond verstand toe vereischt als ik bezit, om mij

die gekheid op zij te doen schuiven en te doen inzien, dat de vereerende onderscheiding, die mijnen arbeid ten deel viel, minder beschouwd moet worden als een regt dat mij geschiedde, dan als een blijk van vriendelijke welwillendheid, waardoor men mij heeft willen aanmoedigen tot het voortgaan, op een weinig betreden pad van het veld onzer letteren, en het zij ik, al dan niet, eenigermate zal kunnen beantwoorden aan de verwachting, die men van mij schijnt te hebben opgevat, dankbaar zal ik blijven voor de mij betoonde belangstelling, hartelijk wensende dat, nu mijne zwakke proeve het publiek heeft mogen doen bewijzen, dat het voor het echte blijspel niet onverschillig is, onze dichterlijke vernuften, door meer krachtadige pogingen in dit *genre*, het hunne mogen bijdragen tot het aanvullen van eene leemte in onze letterkunde en tot het verlevendigen van den bloei van ons Nationeel tooneel.

DE SCHRIJVER.

Voorrede van den eersten druk.

Elk nieuw boek, wil het met eenig fatsoen in de wereld verschijnen, behoeft thans evenzeer een voorberigt als een' titel. Die voorberigten zijn, van lieverlede, mode en gewoonte geworden, zoo zelfs dat vele schrijvers en vertalers er een formulier op nahouden, beginnende met eene *captatio benevolentiae* en eindigende met de verklaring: 'dat zij hunne moeite dubbel beloond zullen achten, indien de lezing van hunne geschriften zooveel genoeg mag geven als zij bij de vervaardiging hebben ondervonden.' Gemakshalve had ik reeds, uit den eersten roman den besten, een dusdanig formulier afgeschreven, doch, bij nader inzien, vond ik het wat te alledaagsch voor een werkje, dat (ik bedoel hier natuurlijk alleen de soort) toch alles behalve alledaagsch is; en juist deze bedenking gaf mij stof om mijn voorberigt, (daar er toch een voorberigt wezen moet,) eenigzins anders in te kleeden.

Het is eene waarheid die opmerking verdient, dat, bij eenen zoo blijkbaren vooruitgang van schier alle kunsten en wetenschappen, het blijspel meer en meer in verval is geraakt; eene waarheid, die gemakkelijker aan te toonen dan te verklaren is. De Franschen beweren dat het met hunnen Molière zoude zijn ten grave gedaald. Twee eeuwen hebben deze meening eenigermate bekrachtigd, doch wat bewijst dit voor de toekomst? Wie, die de geschiedenis des menschdoms kent, zal durven bepalen *waar* en *wanneer* de menschelijke geest de uiterste grenspaal van het mogelijke vinden zal? Men denke niet dat hij die bereikt heeft, wanneer hij slechts uitrust. In het zedelijke, evenmin als in het stoffelijke, zal men een' aanhoudenden vooruitgang blijven waarnemen. Elke kunst, elke wetenschap heeft haar tijdperk van bloei en haar tijdperk van verval of liever haar' slaaptijd, waaruit de tooverslag van het genie haar weder ontwaken doet. Al moge zich de wereld slechts zeldzaam in de verschijning van een groot genie verheugen, het verledene heeft er toch, in alle vakken van kunsten en wetenschap, voortgebracht,

VIII

en waarom zouden wij minder van de toekomst hopen? Zou (om weder tot het blijspel terug te keeren) ook onze eeuw niet een' Molière kunnen voortbrengen? En, zoo ja, zouden wij dan van dezen, niet een vervolg mogen verwachten op die echte meesterstukken, die den roem des grooten Franschen blijspeldichters zoo schitterend hebben vereeuwigd?

Dat er een tweede Molière het licht ziet, behoort onder de mogelijkheden, doch meer te betwijfelen valt, naar mijn inzien, de juistheid der gevolgtrekking, die in de laatste vraag ligt opgesloten. Even als het treurspel naar het ideaal der menschelijke hartstogten streeft, wil het blijspel *caricaturen*, en deze laatste met de karakters van het dagelijksch leven in aanraking te brengen, was Molière's geheim. Wat volgt nu hieruit? Dat men niet slechts het genie diens grooten mans, maar ook zijnen landaard en vooral zijne eeuw zoude behoeven, om stukken te kunnen voortbrengen, zoo als hij er heeft voortgebracht. Zijne *caricaturen*, waarvan vele ons zoozeer overdreven schijnen, zijn, geloof ik, niet veel meer dan eene ligte overdrijving van karakters, hoedanige hij er, in zijne fransche wereld van de zeventiende eeuw, onder alle standen der maatschappij aantrof, en, zonder zijne hooge verdiensten in het minst te kort te doen, zou men het er dus voor kunnen houden, dat de zeden en gewoonten van zijnen tijd (behalve nog dat zij hem meer vrijheid gaven in het aanbrengen van situatiën en het bezigen van woorden en uitdrukkingen, die thans minder gepast en kiesch zouden voorkomen) veel hebben toegebracht om zijnen fijn opmerkzamen en onderzoekenden geest, het doordringen van den uiterlijken tot den innerlijken mensch, en zijn satiriek en comisch vernuft het in caricatuur brengen van den laatsten minder moeijelijk te maken; en, inderdaad, hij had schier geene maskers af te rukken, geene zotskappen op te zetten, hij had ze slechts aan te wijzen. Dit deed hij, met het hem zoo eigen bewonderenswaardig talent, en een ieder juichte den meester toe, die de natuur met zooveel kunst wist voor te stellen.

Onze tijdgenooten mogen, op de schaal van deugd en zedelijkheid, al niet veel zwaarder wegen dan hunne voorouders, zeker is het nochtans dat zij meer *tact* bezitten of ten minste aan den dag leggen, om hunne gebreken en zwakheden te verbergen en zich alzoo minder belagchelijk voor te doen. Den blijspeldichter van dezen tijd valt het bijgevolg ook bezwaarlijker zich die groote mate van menschenkennis te verschaffen, die hij in zijn vak zoo noodwendig behoeft, terwijl hij buitendien, bij het (op het voorbeeld van Mo-

lière) in caricatuur brengen van karakters uit het tegenwoordig dagelijksch leven, waartoe hij genoodzaakt is die karakters veel meer te overdrijven, gevaar loopt om, zoo al niet werkelijk, dan toch in schijn, van de waarheid af te wijken, en waarheid en geest zijn de allereerste vereischten van het blijspel.

Hoezeer nu het tegenwoordige *Frankrijk* wel het *Frankrijk* der zeventiende en achttiende eeuw niet meer is, toen bijna elke stand der maatschappij zich, door eigenaardige belagchelijkheden, kenmerkte, is dat land toch misschien nog het eenige, waar een andere Molière het blijspel zou kunnen doen herleven. In de zeden en de woelige leefwijze der Parijzenaars, zou hij nog overvloed van stof vinden voor zijn penseel. Men ziet hoeveel partij sommige der hedendaagsche tooneelschrijvers (al zijn ze op verre na geen Molières,) er van weten te trekken. Onder de menigte *Comédies de moeurs, d'intrigue* en zoogenaamde *Vaudevilles*, die de Parijsche persen opleveren, zijn, inderdaad, stukken van wezenlijke verdiensten, waar men veel waarheid en geest in vindt, en die, door onze ernstige, deftige Hollanders, (welke zich van de zeden der Franschen moeilijk een denkbeeld kunnen vormen, en buitendien tegen het geestige van dien landaard eenigzins zijn vooringenomen) ten onregte met minachting worden veroordeeld. Evenwel, classieke, blijvende waarde bezitten slechts weinige dier stukken. Wat de eigenlijke *Comédie de caractère* betreft, deze is, op een paar uitzonderingen na, geheel mislukt, en het laat zich niet aanzien dat de *Tartuffe* en de *Avare* zoo spoedig zullen verdrongen worden. Weinigen durven er zich ook aan wagen, en zij die al, op het spoor van Molière, den regten weg op willen, worden niet weinig daardoor afgeschrikt en ontmoedigd, dat een groot deel van het tooneelpubliek den smaak voor het echt classieke meer en meer benomen wordt door den prikkel dier heete specerijen, waarmeê de hedendaagsche, zoogenaamd romantische kookschool hare geregten toebereidt. Deze zoekt het tragische in walgelijke afgrijsselijkheden, die den aanschouwer doen griezelen maar niets gevoelen, het comische in triviale platheden, die hem doen schateren maar niet lagchen. Dat alles klutst en haspelt zij door een, en ziedaar het tegenwoordig *Drame!* vrucht der verhitte verbeelding, waaraan het te bejammeren is dat zooveel wezenlijk talent wordt verspild, amalgame van magtspreuken en drogredenen, die de deugd tot een vooroordeel maken, het zinnelijke ten koste van het zedelijke verheffen en de goede gemeente den weg wijzen naar het schavot of het dolhuis, ongelukkig *genre* dat opgang maakt, omdat alles wat nieuw en

vreemd is, in de oogen steekt, maar dat toch eindigen zal met te niet te gaan, omdat het schoone en goede alleen stand houdt.

Het Fransche blijspel is dus in verval. Konden wij dit ook van het onze zeggen! Maar wanneer heeft het gebloed? Men zal mij Langendijk voorwerpen; maar, ondanks al de verdiensten die zijne stukken, boven die van andere onzer tooneelschrijvers onderscheiden, zijn het toch inderdaad eer klucht- dan blijspelen. Het geestige was bij hem *doel* niet *middel*. Hij doet ons *lagchen*, niet *denken*. Hem zelve is dit minder te wijten. Welligt ware hij onze Molière geweest, indien onze zeden Fransche zeden geweest waren. Het ernstig, afgetrokken karakter, de stille huisselijke leefwijze onzer landgenooten, geven den comischen dichter te weinig vat op zijne gebreken en belagchelijkheden. Wij vertoonen ons niet; zelfs bij openbare vreugdefeesten, leggen wij dien deftigen ernst niet geheel af, die onzen landaard zoo bijzonder kenmerkt. En als wij nu onze dichters tot het schrijven van blijspelen aansporen, is dit dan niet hetzelfde als of wij den schilder vergden ons afbeeldsel te maken, zonder voor hem te willen zitten? Deze zou niet veel meer dan koude omtrekken, eene onvolmaakte schets op het doek kunnen brengen, en de dichter, die onze karakters in zijne verbeelding zoeken en uit de lucht grijpen moet, zou waarlijk niet beter slagen, want, ik herhaal het, tot het schrijven van een echt blijspel, dat de proef en de vergelijking met de meesterstukken der vreemden kan doorstaan, wordt eene grondige kennis van het menschelijk hart vereischt, eene kennis, die men geenszins opdoet in een gewoon gezellig verkeer met weinigen, maar die men alleen door eene opzettelijke studie, zoo van den mensch in het bijzonder, als van de zamenleving aller standen en klassen in het algemeen, verkrijgen kan, en dat, voor zulk eene studie, minder bij ons dan elders en wel bepaaldelijk in *Frankrijk*, gelegenheid is, zal ik wel niet nader behoeven te betoogen. Zeer mogelijk heeft menig een, tot blijspeldichter geboren, onder ons het licht gezien, die nooit er aan heeft kunnen denken een blijspel te lezen, veel min er een te schrijven. De geestige Scribe, ware hij in Nederland ter wereld gekomen, zou welligt, naar den stand zijner ouders of de grillen der fortuin, een schrander advocaat, handig baardschraper, ijverig ambtenaar bij eenig ministerie geworden zijn, en in den kring der zijnen, als aardig mensch, opgeld doen, maar het ware hem zeker nooit in het hoofd gekomen, dat hij eigenlijk geroepen was om millioenen te doen lagchen en daardoor lid eener Academie te worden.

Men leide uit het vorenstaande vooral niet af dat ik, om den

wille van ons tooneel, eene herschepping onzer zeden zoude wenschen. Ik weet en gevoel, zoo goed als eenig ander, hoe naauw het eigenaardige dier zeden met onze nationaliteit verbonden is, en erken de onwaardeerbare voordeelen, die wij haar, in vele opzigten, verschuldigd zijn. Het ongelukkige *Frankrijk* heeft ook, op zijn politiek tooneel, waarlijk te veel bloedige treurspelen zien opvoeren, dan dat men het zijn blijspel zoude benijden, wij vooral, die, tot den wereldburgerlijken luister der kunsten en wetenschappen, toch rijkelijk hebben mogen bijdragen.

Hoe oppervlakkig dan ook, vermeen ik den lezer, een denkbeeld te hebben gegeven van de zwarigheden die zich, naar mijn inzien, vooral bij ons te lande, tegen het schrijven van een blijspel opdoen. Vraagt men mij nu, hoe ik mij dit heb durven vermeten, dan moet ik ronduit bekennen dat die vraag mij verlegen maakt. Het stuk, dat ik hier mijnen landgenooten aanbied, schreef ik zonder het minste oogmerk om het in het licht te zenden. Enkele tooneelen vielen wat minder slecht uit dan ik verwacht had, en dit was genoeg voor mijne eigenliefde om mij tot de uitgave te doen besluiten. Deed ik verkeerd, men vergeve mij eene zwakheid, die reeds duizenden vergeven is en nog duizenden vergeven zal moeten worden, en onderstelle vooral niet dat mijne eigenliefde zoo geheel den baas over mij speelt, dat ik wanen zou een volmaakt werk geleverd te hebben; daartoe zie ik veel te hoog tegen de vereischten van een echt blijspel op, en ik verklaar dan ook met alle opregtheid, dat, die vereischten in het oog houdende, ik over mijn' arbeid minder dan ten halve voldaan ben, en ik mijne moeite al rijkelijk beloond zou achten, indien.... maar laat ik nu niet in het formulier vervallen. Ik wilde slechts zeggen dat ik te vreden zal zijn, zoo het ware kunstkennd publiek mijn' arbeid zal gelieven te beschouwen als eene ernstige poging om, bij gemis van beter, iets dragelijks te leveren. Eene *anonyme* uitgave heb ik verkozen, omdat ik overtuigd ben dat mijn naam evenmin meerder waarde aan het stuk, als het stuk meerder aanzien aan mijn' naam kan geven. Buitendien loopt men, met een tooneelstuk, gevaar van niet slechts ongunstig gerecenseerd, maar ook nog (gesteld dat men het opvoere) uitgefloten te worden; en ofschoon mijne eigenliefde mij al influistert dat het daarvoor niet slecht genoeg is, wil ik er mij toch liefst niet aan wagen, maar mij op een zoo geheel onzijdig terrein houden, dat ik, des verkiezende, zelf zou kunnen meêfluiten.

DE SCHRIJVER.

Personen.

VERSPAL, *vermogend rentenier.*
 FRANS VERSPAL, } *zijne neven, studenten.*
 AUGUST VAN LOON, } *zijne neven, studenten.*
 TERLAAN, *bankier.*
 KAREL, } *zijne kinderen.*
 SOPHIA, } *zijne kinderen.*
 BARON VAN ZEVENVAN, *gepensioneerd kapitein.*
 EDUARD, } *zijne kinderen.*
 JULIA, } *zijne kinderen.*
 DRIL, *eerste kantoorbediende van TERLAAN.*
 PETER, *oude bediende } van VERSPAL.*
 HANNA, *huishoudster } van VERSPAL.*
 BEDIENDEN.

Het stuk speelt binnen *Leiden*, in het jaar 1836.

Eerste bedrijf.

De kamer van FRANS VERSPAL; ter rechterzijde eene tafel, waarop eenige boeken en schrijfgereedschap.

Eerste tooneel.

FRANS, AUGUST.

FRANS zit mismoedig voor de tafel met het hoofd in de handen, AUGUST staat bij hem.

AUGUST.

Hoe hoog is dan 't bedrag?

FRANS.

Gij schrikt als gij het hoort.

AUGUST.

O 'k schrik zoo ligt niet, Frans.

FRANS.

Drie duizend gulden.

AUGUST.

Moord!

Neef, neef! dit gaat te ver 't gewone peil te boven.

Ik zou 't waarachtig van mij-zelfen eer gelooven;

't Hadd' meer waarschijnlijkheid.

FRANS.

Het is maar al te waar.
Mijn goede naam, mijne eer, ze loopen 't grootst gevaar,
Zoo ik geen kans vind, uit die schulden te geraken.

AUGUST.

Verlies de kans maar niet, er and're nog te maken;
Vooral zorg voor 't crediet; maar dit hebt gij gedaan;
Sinds maanden, ziet men u in fraaije kleëren gaan,
Langs 't bonte zijden vest, een gouden ketting sling'ren,
En dan die kostb're speld, die ringen aan de ving'ren;
Regt zoo, dat geeft ontzag en bovendien de kans
Dat eens een rijke weëuw, verblind door zooveel glans,
Bekoord door uw figuur, betooverd door uw zuchten,
U, aan haar teeder hart, uw beeren^{*)} doet ontvlugten
En alles effen maakt; dan biedt gij haar uw hand,
Of wel uw hart alleen, of geen van beiden, want
Dat is *ad libitum*. Hoe vindt ge zoo'n vrijage?
Griefft u mijn losse toon? *A part le badinage*.
Kom neefje, geen verdriet knage aan uw' levensboom.
Is dan die schuld uw schuld?.. Zij is de schuld van oom.
Gaf hij u geld genoeg, ge zoudt ook prompt betalen,
En hoefde niet den wijn, per flesch, te laten halen,
Dat schande is, *entre nous*. Maar, apropos van wijn,
Hebt gij madeira?

FRANS.

Neen.

AUGUST.

Dat moest toch anders zijn,
Want schulden zijn het, die en toon en smaak verfijnen,
En hij die schulden heeft, schenkt doorgaans alle wijnen.
Maar gij zijt leerling nog in 't schuldenmakers-gild;
Ofschoon uw proefstuk... Nu, onze oom heeft 't zoo gewild.
Acht tientjes in de maand, niet meer wil hij u geven!
Acht tientjes in de maand, om als student te leven?
Die tientjes vliegen u alleen wel door de keel;
En dan de kamerhuur, uw zakgeld en zooveel
Dat ge in uw uitgaafboek niet daag'lijks op kunt schrijven.
Ik zou hem zeggen: 'Oom, 't kan zóó niet langer blijven.

*) Triviale benaming van schuldeischers.

Uw liefde is mij genoeg, maar niet het weinig goud,
 Dat uw welwillendheid mij schenkt tot onderhoud.
 Moet ik nu op de beurs van anderen gaan loopen,
 En alles op crediet, tot zelfs mijn boeken, koopen?
 'k Mag toch geen oneer doen aan uwen naam en rang.
 Zie hier een nieuw budget van uitgaaf en ontvang.
 Ik zal, bij 't eind van 't jaar, mijn reek'ning openleggen;
 Voorzie ik een te kort, ik zal 't u daad'lijk zeggen,
 En is er batig slot, dan stel ik u 't montant,
 Bij wijze van *surprise*, op nieuwjaarsdag ter hand.
 Intusschen (en zoo kunt ge op 't onderwerp geraken),
 Ben ik verplicht geweest een kleine schuld te maken,
 Die nog al groot is...

FRANS

(opstaande).

Neen; weet gij geen' and'ren raad?

AUGUST.

O ja, maar 't middel is soms erger nog dan 't kwaad.
 Beproof de loterij; misschien dat deze uw schulden...

FRANS.

'k Won nooit.

AUGUST.

Win nu dan eens de honderd duizend gulden,
 Of spreek een' woekeraar en bied hem tien percent,
 Ja, dertig als het moet, ligt helpt u dan de vent.
 Of zoek, tot minder schade, uw redding bij uw vrienden;
 Dat zoeken valt wel zwaar en zwaarder nog het vinden...
 Neen, neen, verkoop dan eer...

FRANS.

Wat dan? Zoo 'k al het kwart...

AUGUST.

Mijn laatste hemd; ik heb...

FRANS

(hem met gevoel de hand drukkende).

Gij hebt een edel hart!
 'k Begrijp u, goede August, hoe ge ook den spot moogt drijven;
 Maar ach, uw beste wil...

AUGUST.

Ik zal mijn moeder schrijven.

FRANS.

Ik vrees...

AUGUST.

Gij vreest altijd; laat mij maar eens begaan;
 Ik zie de brave vrouw al voor haar geldkist staan,
 De lieve zakjes goud bestemmen voor uw beeren,
 En dominé daarna het antwoord haar dicteren
 Uit grof geschut, zoo dat, als 't naar gewoonte bromt,
 Gij vast per Willemstuk, een zedeles bekomt.
 Maak u dus maar gereed omforsch weêrom te schieten.

FRANS.

O, zoo 'k onwaardig was, haar weldaad te genieten...

AUGUST.

Maar 't groote raadsel, Frans, blijft mij onopgelost.
 'k Weet opperbest hoeveel 't studentenleven kost;
 Mijn moeder weet het ook en zal 't wel nooit vergeten.
 Nu, ik doe eer aan 't geld, door haar mij toegemeten,
 Maar gij, integendeel, haat vrouwen, spel en wijn;
 Men ziet u nimmer dáár, waar wij studenten, zijn,
 In 't openbaar met ons, een weinig geld verteren,
 Zoo pover leeft ge als zij, die op een beurs studeren.
 Uw tafel is, gelijk uw kelder, schraal voorzien;
 Gij koopt geen boeken aan; wat zegt een werk of tien!
 En nimmer rijdt ge, 't zij te paard of in een' wagen.
 Te voren zag men u versleten kleêren dragen.
 Van 't laatst gebrek alleen hebt ge u gecorrigeerd...
 En nu verzoek ik, dat ge mij eens expliceert,
 Hoe drommel 't mogelijk is, dat ge in dien stand van zaken,
 In zulk een' korten tijd, zoo'n groote schuld kondt maken;
 Dat intrigeert me.

FRANS.

August, ik voel hoe 't mij berouwt,
 Dat ik u mijn geheim niet eer heb toevertrouwd;
 Geheim, mijn vriend, waaraan mijn alles is verbonden.
 In 't half gelukkig hart, sloeg 't noodlot diepe wonden...
 Weet thans dat ik bemin!

AUGUST.

Is dat de diepste wond?
 Is dat het groot geheim, dat ge ongeraden vindt
 Mij te openbaren? Welk een liefde moet het wezen,
 Die u, van mijnen kant, verraad of spot deed vreezen!
 En is 't vriendschapp'lijk, Frans?...

FRANS.

Het doet mij innig leed.

AUGUST.

Nu, dat is me al genoeg.

FRANS.

Vergeef mij en vergeet!

Ik zal u verder niets van mijn geheim verbloemen;
En zoo 'k...

AUGUST.

Begin maar met me uw *belle* nu te noemen;
Ik brand van ongeduld; wie is 't?

FRANS.

Sophie Terlaan.

AUGUST.

Waarachtig? Sakkerloot, een flinke keus gedaan!
Regt fijntjes uitgekipt. Had 'k zoo iets kunnen denken!
Het was dus vrijerij, dat lagchen en dat wenken;
Het was ontrooving van mijne oude minnares!

FRANS.

Gij spotter!

AUGUST.

'k Sta haar af, en de eerste fijne flesch
Die mij in handen valt, zal 'k op uw welzijn leêgen.
De schoonste toekomst lagche u in den echtstaat tegen,
Zoo ge immer tot dien staat geraken zult, want ook
De hoop der liefde, Frans, vervliegt zoo vaak in rook!

(ernstig.)

O, mogen gij en ik dit nimmer ondervinden!

(op vorigen toon.)

Maar kon uw liefdegloed dan al dat geld verslinden?
Drie duizend gulden toch...

FRANS.

Toereikend was mij 't geen
Mij maandelijks, door oom, werd toegelegd; voorheen
Kon 'k zelfs, en jaar op jaar, een kleine som besparen;
In plaats van schulden, had ik toenmaals...

AUGUST.

Schuldenaren;
Dat weet ik. Gij hebt nooit uw hart en beurs verzaakt,

Als onvoorziens een vriend was *argent court* geraakt;
Maar al dat geld!

FRANS.

Ik zag mijn liefde zegepralen.
Een toekomst schiepen we ons van hemelsche idealen,
Verwachtend ons geluk van liefde en trouw alleen,
Maar dachten toen nog niet aan 's vaders *ja* of *neen*.
't Is *neen* August, ten waar' dat oom ons, bij zijn leven,
Een vrij groot kapitaal, als huw'lijksgoed, wil geven;
Dan wordt het *ja*.

AUGUST.

Hebt ge oom den voorslag al gedaan?...

FRANS.

Om zóó mijn hoop in eens den bodem in te slaan?
Want nimmer toch, zou hij dit huwelijk gedoogen.
Hij acht geen schoonheid, deugd, talenten of vermogen.
Hoe de adel harer ziel Sophia ook verheft,
't Is tijtel-adel slechts die zijne zinnen treft.
Zijn doel is, moest het zelfs mijn levensheil verslinden,
Een' adellijken naam met d'onzen te verbinden;
Dan geeft zijn hoogmoed goud. Van menige eed'le daad,
Berust de drijfveer in laaghartige eigenbaat.
Het goede doet men, zoo het strookt met kwade wenschen,
En daarom vindt men juist nog zooveel goede menschen.

AUGUST.

Regt lief geconcludeerd; waar haalt ge 't toch vandaan!
Waarachtig, daar ontbreekt het graf van Feith maar aan.
Foei, foei, uw eigen hart spreekt die *tirade* tegen...
Maar kondt gij dan met haar, den vader niet bewegen?

FRANS.

Geen schoonzoon zonder geld; dit bleef zijn laatst besluit.
Hij stelde mij een maand; een week nog... en ze is uit!

AUGUST.

En die drie and'ren, Frans, ze gingen dus verloren
Met klagen, zuchten?...

FRANS.

Ik... August, waar 'k nooit geboren!

AUGUST

(*bestraffende*).

Een uitroep die effect kan doen in een roman,
En ook gepast kan zijn als niets meer helpen kan;

Maar wilt ge u, aan uw lot, niet lijdzaam onderwerpen,
Zoo leer uw kracht van geest aan tegenspoeden scherpen.
Ik raad u, spreek met oom.

FRANS.

Een nuttelooze raad!

AUGUST.

Wel, kan het al geen goed, zoo kan 't toch ook geen kwaad.

FRANS.

Daar ben 'k niet zeker van; wat hier het zwaarst moet wegen...

AUGUST.

Vliegt in Luilekkerland het fijn geraad ons tegen,
Hier moet men zich met kok en keukenmeid verstaan.
Is soms 't geraad wat wild, men komt er nog al aan,
Maar uw Sophie... Bestrijd, met magt van rede en listen,
De beide koks, die u dat malsche stuk betwisten,
Of 't gaat uw' neus voorbij.

FRANS.

Gij kent dan oom nog niet,
Die slechts in d'adelstand, het heil zijns levens ziet!
Geloof me August, een lief, aristocratisch blozen
Kon ligt hem-zelven nog doen kruipen naar de rozen;
Maar ach, elke eed'le roos ontwijkt die winterplant;
Nu monstert hij voor mij de freules van het land!
Zijn wil staat vast; geen rede of list kan hem verwinnen;
Ik moet op zijn bevel, haar, die hij kiest, beminnen...
En nimmer valt Sophie mij, door zijn keus, ten deel!

AUGUST.

Maar kostte 't vrijen u dan zoo verschrikk'lijk veel?
Drie duizend gulden!

FRANS.

'k Voel... ik schaam me om u mijn zaken...

AUGUST.

Dan zal 't wat fraais zijn!

FRANS.

Ik beproefde...

AUGUST.

Goud te maken?

FRANS.

Ach neen; op 't voorstel van een' heer uit Amsterdam,

Met wien 'k toevallig, bij Terlaan in kennis kwam,
Een makelaar...

AUGUST.
Zoo, zoo.

FRANS.
Durfde ik het heimlijk wagen...

AUGUST

(ernstig).

'k Versta u, en gij vergt dat ik u zal beklagen?
Gij speculeren in de fondsen? Een student?
Bewaar *wel* dat geheim, want werd het eens bekend,
Men zou u...

FRANS.
'k Heb gedwaald.

AUGUST.
Neen meer; gij hebt misdreven.
Hoe kwaamt ge aan zooveel moed!

FRANS.
Men had mij hoop gegeven,
Ik waagde een grooten slag.

AUGUST.
En ruim zoo dwaas als groot.

FRANS.
't Is waar toch dat de kans mij grove winsten bood;
En, dacht ik, mogt mij eens, die onderneming lukken,
Ik kon dan ligt'lijk, aan den dwang mijns ooms, me ontrukken.
'k Zag reeds Sophie, ik zag...

AUGUST.
Maar 't mogelijk verlies
Dat zaagt ge niet.

FRANS.
Ik moest, aan de order van De Vlies,
Drie acceptaties...

AUGUST.
Frans, waar dwaalden uwe zinnen!

FRANS.
Maar winnend, beste August, zou 'k ook Sophia winnen.

AUGUST.
Ja, winnend; dwaas, o dwaas!

FRANS.

De kansen waren vóór...

(zuchtend.)

Een tijding uit Madrid, een logen.... en 'k verloor!
Nu weet gij alles.

AUGUST.

Hm! op welken tijd vervallen
Die acceptaties nu?

FRANS.

In deze maand nog allen.

AUGUST.

En waarom niet voorlang?...

FRANS.

Ach God!

AUGUST.

Nu, geen bezwaar.
Helpt u mijn moeder niet...

FRANS.

Dan ben ik...

AUGUST.

Oom is daar.
De schand' van een Verspal deed hem ten grave dalen;
Onterven kan hij u; uw schuld zal hij betalen;
Wees daar gerust op. Wat Sophia nu betreft,

(ernstig.)

Veel kan hij, die zijn' wensch tot vasten wil verheft.
Zijn aandeel in geluk kan hij het lot ontwringen,
Den loop van goed en kwaad, ja zelfs het toeval dwingen.
Met kracht van geest en wil, bereiken wij ons doel...

(bewogen.)

Die overtuiging ligt zoo diep in mijn gevoel!
En toch... Ik zag mijn ster, bij 't opgaan, reeds verschieten;
Maar gij, in 't volle zoet van minnen en genieten...
Ga Frans, 'k benijd uw lot; gij hebt haar hart, haar woord;
Tot zelfs uw minste zucht wordt zuchtend aangehoord...
Ik zucht in een woestijn!

FRANS.

Hoe moet ik dat begrijpen?

AUGUST

(op zijn gewonen toon.)

Dacht gij alleen de kat in 't donker dan te knijpen?

Ik ook heb mijn geheim.

FRANS.

Zeg op.

AUGUST.

Een andren keer.

Het uwe is aan de beurt, geheim van liefde en eer.

Zoo 'k beide redden kon!... 'k Wil vast eens overleggen,

Hoe 'k moeder schrijven zal, en wat ik oom zal zeggen.

FRANS.

Laat oom nog wat aan kant; het is de laatste stap

Dien 'k ooit...

AUGUST.

Gij kunt toch...

FRANS.

Chut, 'k hoor iemand aan den trap.

AUGUST

(lagchende).

Een beer?

BEDIENDE.

Mijnheer uw oom.

(af.)

Tweede tooneel.

DE VORIGEN, VERSPAL.

VERSPAL

(driftig binnentredende).

Wel Frans, wat moet ik hooren!

AUGUST

(ter zijde).

Een onweersbui!

(luid.)

Ik vrees u beiden hier te storen;

Ook is 't collegie tijd.

(zacht tot Frans.)

Beproof nu eens de kans.

(tot Verspal.)

Uw dienaar.

VERSFAL.

Blijf August. Uw stervende ouders, Frans!
Beloofde ik dat ik u tot leidsman zou verstrekken,

En zorgvol, mij uw lot, als vader, aan zou trekken.
Wat voor zijn kind'ren ook een liefd'rijk vader doet,
Heb ik voor u gedaan.

AUGUST

(ter zijde).

Tot nu toe, gaat het goed;
Maar waar zal 't verder heen!

VERSPAL.

Wilt gij dien band verbreken?
Uw eigen meester zijn? zoo hebt gij slechts te spreken.
Geen weldaad dring ik op, en zoo 'k me uw vader toon,
Verwacht ik ook van u, dat ge u gedraagt als zoon.

FRANS.

Mijn dank zal immer...

VERSPAL

(streng).

Ik ben ernstig ontevreden.

FRANS.

Ik gaf, zoo veel ik weet, u daartoe toch geen reden.

VERSPAL.

Zoo veel gij weet? Ei, ei! Doch komen we aan een end!
Is u... gij bloost al neef, de heer De Vlies bekend?

FRANS

(ter zijde).

O God!

AUGUST.

Kan 'k iets voor u, aan zijn kantoor verrigten?

VERSPAL.

Voor mij niet, maar voor hem, drie documenten ligten,
Drie acceptaties.

AUGUST

(ter zijde).

Ai!

VERSPAL.

Geteekend: *Frans Verspal.*

FRANS

(zeer verlegen).

Gij weet dus?...

VERSPAL.

Alles, neef.

AUGUST.

Een zonderling geval!

VERSPAL.

Slechts dit is me onbekend en moest gij me eens verhalen,
Op welk een wijs gij denkt die sommen te betalen...

AUGUST.

Wel, zeer gemakk'lijk oom, zoo gij het geld maar geeft.

VERSPAL.

'k Vertrouw August, dat Frans zijn eigen tong nog heeft;
En echter 't schijnt wel... Nu, zal 'k spoedig antwoord krijgen?
Maar ja, 'k begrijp u Frans, de schaamte doet u zwijgen!
Zoo schondt gij dan uwe eer en die van uw geslacht!
O, wie had ooit zoo iets van een' Verspal verwacht!
Was 't nog van burgerlui of van die schaamtelozen...

AUGUST.

't Zal grootpapa den smid, nog in zijn graf doen blozen.

VERSPAL

(opvliegend).

Zwijg, onbeschaamde, zwijg! Hij, hij een smid geweest?
Een ijzerhandelaar. Als gij 't geslachtboek leest,
Dan ziet ge er in hoe hij zijn waren heeft verzonden,
Met schepen vol, naar Luik, naar Stokholm en naar Londen.
Een smid!... Dat niemand ooit, zoo'n schendtaal van u hoor',
Een smid!... Wat komt mij, op mijn' ouden dag, al voor!
Een smid!

AUGUST.

Bedaar toch, oom.

(ter zijde.)

Hoe kan de waan bedriegen!

VERSPAL.

Zoo zot, zoo onbeschaamd, te schimpen en te liegen!

FRANS.

Maar denk...

VERSPAL.

Ook gij nog? Zwijg!

FRANS.

Hij meende 't zóó ook niet.

VERSPAL

(hevig).

Ik zeg u dat gij zwijgt! Mijn God, wat een verdriet!...

AUGUST.

Ik wist niet beter.

VERSPAL

(als voren).

Wist niet beter? Kwade jongen!
Wie heeft u, satan, die godd'loosheid voorgezongen!
Een smid!

AUGUST.

Maar 't was...

VERSPAL.

Een smid! Mijn vader! Hij, een man!...

AUGUST.

Vergeef mijn scherts.

VERSPAL

(te vreden gesteld).

Maar scherts?... Zijt gij er zeker van
Dat gij maar schertste?

AUGUST.

Zou 'k in ernst, zoo kunnen spreken?
Kom oom, gij moest u 't hoofd niet langer daarmee breken.

VERSPAL.

Gij schertste maar? Gij weet?...

AUGUST.

Ik weet wat waarheid is.

VERSPAL.

Dat grootpapa Verspal een man was...

AUGUST.

Wel gewis;
Een man, en zelfs een man... een man, die daarenboven...

VERSPAL

(hem de hand reikende).

Geen woord meer van dien smid: men mogt het eens gelooven;
De wereld is zoo...

AUGUST.

Ik beloof het op mijn woord.

(zacht en vertrouwelijk.)

Maar denk nu eens aan Frans. Met regt zijt gij verstoord;
Doch... Wilt ge eens weten, oom, hoe gij het aan moest leggen?
Hem eerst, met kracht van taal, geducht de waarheid zeggen,
Zoodat gij hem, voor goed, in 't geldverkwisten stuit,
En dan, betaal de schuld; daar is de zaak meê uit.
Geloof mij, dit is 't best.

VERSPAL.

Ei waarlijk, zoudt gij denken?

(tot Frans.)

Welnu, het zij zoo; Frans, 'k wil u vergiff'nis schenken.
Hoezeer ik al 't gewigt van uwe dwaling ken,
Wil 'k toonen dat 'k voor u, een liefd'rijk vader ben.
Ik eisch zelfs niet dat gij mij rekenschap zult geven,

Mij zeggen zult waar al die sommen zijn gebleven.
Ik vraag naar niets.

AUGUST

(ter zijde).

Omdat hij allés toch reeds weet.

VERSPAL.

Ik zal u helpen Frans, het geld ligt al gereed.
'k Wil meer nog voor u doen. Gij ziet het, op uw jaren,
Zijt gij omringd, bedreigd door allerlei gevaren.
Slechts de invloed van een lieve en teerbeminde vrouw
Redt de onbezonnen jeugd.

AUGUST

(ter zijde),

Onze aap kijkt uit de mouw.

VERSPAL.

'k Heb dus voor u gezorgd. Van mij zult gij bekomen
Een bruidje, zoo volmaakt als gij er een kunt droomen.
'k Leid u den tempel in; kniel neêr voor 't heiligdom,
En in een week drie, vier, zijt gij de bruidegom.

FRANS

(ontsteld).

Hoe oom?

AUGUST.

'k Wensch u geluk.

FRANS

(zacht tot August).

Wat moet ik!

AUGUST

(zacht tot Frans).

Uitstel vragen

VERSPAL.

Welnu? Gij zwijgt neef; zou het voorstel u mishagen?

FRANS.

'k Beken oom, dat het mij...

AUGUST.

En 't komt zoo onverwacht.
Het dient toch, door hem selv', ook wel eens overdacht...

VERSPAL

(tot August).

Zoo lang 'k tot u niet spreek, kunt gij uw woorden sparen.
Hij overdenken? Hij?... Men denkt niet op zijn jaren.
Men leeft, men holt maar voort, door 't bruisende gevoel,
Gedreven en gejaagd in 't aardsche slijkgewoel,
Waar zwakheid, zinn'lijkheid, verleidend lokaas vinden,
De zonden deugd en eer, geluk en rust verslinden,
De school des levens zelfs haar nutte lessen staakt,

De dood zijn offers grijpt, de hel haar vlammen braakt,
En tijd en eeuwigheid voor 't mensdome gaan verloren!

AUGUST

(ter zijde).

Precies de laatste preek; zij lag mij nog in de ooren.

VERSPAL

(tot Frans).

Ziedaar het treurig lot en 't eind dier dwaze jeugd,
Die, warm voor zingenot, maar koud voor liefde en deugd,
Het spoor...

FRANS

(met eenige vastheid).

Uw lessen, zal ik dankbaar steeds ontvangen,
Doch 't zwart tafreel, door u, als les, mij voorgehangen,
Het past op mij niet, Oom,... Vergeef me... Uw gunstbewijs
Stel ik, met uwe liefde, op een' gelijken prijs.
Moet 'k echter mijn gevoel rondborstig voor u uiten,
Zoo kan ik... voor als nog... niet tot den echt besluiten.

AUGUST

(zacht tot Frans).

Temporiseren Frans, niet meer...

FRANS.

'k Ben onbereid...
'k Moet mij beraden, oom.

AUGUST.

't Is ook geen kleinigheid,
Om, in het vol genot van 't vrij en jeugdig leven,
Maar zoo, met lijf en ziel, zich zelv' tot slaaf te geven,
Al zijn de ketens, ook van rozen of van goud.

VERSPAL.

'k Verzoek August, dat gij die dwaasheid voor u houdt.
Miskent ge Frans, mijn liefde, omdat mijn groot vermogen
Geen weelde voor u schiep? dan hebt gij u bedrogen.
'k Zag gaarne wat ik gaf, genoten, niet verspild;
Met voordacht was ik noch te karig noch te mild.
Maar schatten zou ik, voor uw beider welzijn, geven.

AUGUST.

Daarvoor zijt ge ook zoo rijk en zijn wij ook uw neven,
En hebt ge bovendien voor ons, voor hem althans,
Een teeder vaderhart.

VERSPAL

(vleijende).

O laat dan, beste Frans,
Laat dan dat vaderhart, ook vadervreugde smaken!
Zoo ligt kunt gij u zelv' en mij gelukkig maken.

'k Ontbeet deez' morgen bij een' vriend, neef, een baron,
 Baron van Zevenvan, wiens vriendschap 'k onlangs won.
 Gij kent, vertrouw ik toch, 't geslacht der Zevenvannen,
 Zoo over-overoud, zoo rijk aan groote mannen.
 Hij heeft een dochter, Frans, wier schoonheid is vermaard,
 En wier liefalligheid die schoonheid evenaart.
 'k Heb u den weg gebaand om 't teeder hart te winnen.
 Gij hebt er slechts te gaan, om u te doen beminnen.

AUGUST.

Waarachtig oom, daar hebt ge een meesterstuk gedaan.

VERSPAL.

Maar 't duldt geen uitstel. Nog deez' avond moet ge er gaan.
 Gij weet, uwe ouders, hoe gelukkig zij eens waren...
 Welnu, 't is heden Frans, juist vijfentwintig jaren,
 Dat uwe moeder, aan uw' vader 't jawoord gaf.
 De liefde roept voor u, hun zegen uit het graf.
 Gij voelt nu zelf, dat ge uw bezoek niet uit moogt stellen.
 Maar daar 'k naar Alphen moet, kan 'k u niet vergezellen.
 Gij gaat alleen dus; de baron geeft u gehoor,
 En stelt vervolgens u, aan zijne dochter voor.
 Dan kunt ge, met elkaâr, de zaken overleggen,
 En morgen mij bij tijds, den uitslag komen zeggen.

FRANS.

In zulk kort tijdsbestek, mij...

VERSPAL.

Noem 't een luim, een gril,
 Hetzelfde, maar 'k herhaal dat ik het ernstig wil;
 En zoo gij langer draalt, is 't vogeltje gevlogen;
 'k Heb alles rijp'lijk, reeds doordacht en overwogen;
 'k Won zorgvol, links en regts, voor u, berigten in.
 Men prijst haar hemelhoog, noemt haar een engelin;
 Zelfs vrouwen hebben haar bewonderd en geprezen.

AUGUST.

Maar oom, zou onze Frans zoo'n bruid wel waardig wezen?
 Hij is geen engel, hij.

VERSPAL

(met klimmende drift).

En hebt ge wel bedacht,
 Wat eer voor uw' persoon, wat eer voor ons geslacht
 Dat huw'lijk aanbrengt? Zoo de freule uw lot wil kroonen,
 Kunt ge u toch, voor die eer, niet onverschillig toonen.

Treed uw geluk dus niet baldadig met den voet;
 O, de adel is zoo schoon, en 't huw'lijk is zoo zoet!
 Doet ons dan 't geld alleen, in eer en aanzien stijgen?
 Men vindt het soms in 't slijk, een ieder kan 't verkrijgen;
 Och, daartoe moet men slechts, met eerlijkheid in schijn,
 Een waaghals of een schurk en, kan het, beide zijn.
 Maar de adel, Frans, dien ons verdienste en eeuwen schenken,
 Die eeuwen, eeuwen, ons, met trots, terug doet denken,
 Die ons, reeds in de wieg, en rang en aanzien geeft,
 En door wien, in ons zelf', het voorgeslacht herleeft;
 Het voorwerp soms van spot, bij lage, onkiesche menschen,
 Maar ook van aller nijd, maar ook van aller wenschen;
 Ons loon voor 's voorzaats deugd, ons deel van zijnen roem,
 In onzen levenstuin, de schitterendste bloem...
 Ja, de adel is het hoogst, waarnaar de mensch kan streven!

(Op eenen gewigtigen en vertrouwelijken toon.)

En als gij nu eens wist... Men heeft mij laatst geschreven
 Uit Saksen.

AUGUST.

Hoe?

VERSPAL.

Dat dáár een graaf Verspal bestaat.

FRANS.

Een graaf Verspal?

VERSPAL.

Een neef, in niet zeer verren graad.
 Ik zal opzett'lijk Frans, in mijn familieboeken,
 Die zaak, voor u en mij, eens nader onderzoeken.
 Zoo 'k wel heb, stammen we af, en wel in rechte lijn,
 Van een... 't Is mogelijk nog, dat we ook van adel zijn!

FRANS.

Maar oom!

VERSPAL.

Waarschijnlijk zelfs.

AUGUST.

Wie had dit durven droomen!

VERSPAL.

Niet waar?... Maar om nu weer op onze zaak te komen;
 Werp mij niet tegen dat gij Julia niet kent,
 Dat men zich aan elkaâr zoo niet op eens gewent;

'k Zie niet dat dit bezwaar in 't minst u af moet schrikken;
 De liefde is soms de vrucht van één dier oogenblikken,
 Die 's Hemels hooge gunst, in 's menschen leeftijd weeft,
 Waarin een engel Gods door zijne toekomst zweeft,
 En zulk een oogenblik, zal u deze avond bieden.
 Gij zoudt, verzuimde gij 't, uw schoonst geluk ontvlieden.
 Mijn meening en mijn wil hebt gij nu aangehoord.
 De freule wacht u; ga, verkrijg haar hart, haar woord...
 En Frans, opdat ge aan mij, in uw geluk moogt denken,
 Zal ik een halve ton u, op den trouwdag, schenken.

AUGUST

(ter zijde).

Een duur gekochte bruid!

FRANS

(meer en meer verlegen).

'k Ben veel aan u verplicht;
 Uw goedheid oom... Maar toch... De zaak is van gewigt.
 Een overijld besluit kon mij zoo ligt berouwen.
 Gij meent het wel met mij; ik durf dus ook vertrouwen...

VERSPAL

(streng).

Vertrouw maar niet te veel. Zoo 't waar is wat ik gis,
 Een and're de oorzaak van uw koppig weig'ren is...

(al driftiger.)

'k Zal u wel vinden; 't heeft te lang reeds, mij verdrotten.
 Weêrstreef mij langer niet, of 'k hou voor u gesloten
 Mijn hart...

AUGUST.

Dat 's hard.

VERSPAL.

Mijn beurs...

AUGUST.

Dat 's erg.

VERSPAL.

Mijn testament.

AUGUST.

Krijg ik dan alles, oom?

VERSPAL.

Die jongens!

FRANS.
Gij miskent
Mijn hart.

VERSPAL.

Het minne haar, wier hand u kan vereeren.

AUGUST.

Zoo opgedrongen, kijk, zou 'k geen prinses begeeren,

(ter zijde.)

En aan die freule is toch gewis een steekje los.

VERSPAL

(bitter).

Ja ja, de fabel van de druiven en den vos.

Werd u August, die bruid en zooveel geld geboden...

AUGUST.

Mijn hart is niet meer vrij, en geld heb 'k niet van nooden.

VERSPAL.

Regt zonderling voorwaar, want, zijn de harten vol,
Dan zijn de beurzen leêg, de hoofden op den hol;
Nu 't uwe... Pas maar op; gij denkt aan geen studeren,
Gij zit den ganschen dag te dichten, musiceren,
Verwaarloost uwen tijd, uw toekomst en uw' staat.

AUGUST.

Het tegendeel is waar. Ben 'k eenmaal advokaat
En raakt gij in proces, laat mij er dan in bijten.
Zoo gij verliest, hebt gij 't uw zaak, niet mij te wijten.
En wilt ge een proefje van mijn aanleg?

(declamerende.)

Zie uw' neef!

De koorts jaagt gij hem aan, het is zoo waar ik leef.
Nu hij niet trouwen wil, zou hij uw hart verbeuren?
Wat zegt dat teeder hart? Wat zeggen onze auteurs?
Ex ungue... et cetera. Dat wil te zeggen zijn,
Dat iemand die zijn hart... Verstondt ge maar Latijn,
Al waar 't wat Grieksch er bij, wij konden beter praten.
Maar, in goed Hollandsch... Oom, kunt gij uw' neef verlaten?
Den zoon uws broeders, die uw' naam draagt en uw' stam?
Daar staat hij voor u, kijk, als een getroffen lam,
En met een handvol goud, zoudt gij zijn wond genezen!
'k Gaf wel een tientje, dat gij Seneca kondt lezen,
Die zegt...

VERSPAL.

Met hem noch u, heb ik in 't minst te doen.

(tot Frans.)

Gij blijft volharden dus?

AUGUST.

Men kan met geen fatsoen,
Toch eer bij Amor, dan bij Themis promoveren?
Zoo'n schoone bruid deed hem al zijn latijn verleeren,
En een gehuwd student... Foei, foei.

FRANS

(beklemd).

'k Was steeds bereid
U blijk te geven, oom, van mijn gehoorzaamheid;
Maar ach, dit nu te doen, gaat boven mijne krachten!
Hoor mij...

VERSPAL.

Ik heb geen' tijd: mijn rijtuig staat te wachten.
Nog eens, bij mijn' baron, zult gij deez' avond gaan,
Of wel, 't is tusschen ons, voor altijd afgedaan.

(hij gaat haastig heen.)

Derde tooneel.

FRANS, AUGUST.

AUGUST.

Dat 's *via facti* neef; wel drommels...

FRANS.

Weinig neven
Heeft 't noodlot zoo'n tyran, tot oom en voogd gegeven.
Heb ik het u, August, te voren niet gezegd?

AUGUST

(het hoofd schuddende).

Ja ja, mijn goede Frans, uw zaken loopen slecht.
Gij moest maar zoo terstond, in 't huw'lijksbootje stappen,
Opdat die pinksterbloem u toch niet zou ontsnappen.
Een aardig freuletje, bereid tot vrijerij,
Vóór zij den vrijer kent. Al ware uw hart ook vrij,
Zoo ried ik u toch af, die dwaasheid te bedrijven;
Wat zoudt ge u jongenlief, het voorhoofd moeten wrijven!
Intusschen, 't wordt voor mij een moeilijke taak...
Ik zie, mijn woord van eer, geen uitkomst in die zaak;
Het blijft mij duister...

FRANS

(zich de handen wringende).

Ach!

AUGUST.

Nu nu, geen moed verloren;
Ook uit het duister wordt het helderst licht geboren;
Schoon 'k wel bekennen wil, dat mijne astronomie...
Maar 'k zal toch... Weet gij wat? Geef mij een uur twee, drie;
Misschien dat in dien tijd, een inval...

FRANS.

God moog 't geven!

AUGUST.

En heden dient de brief aan moeder ook geschreven.

FRANS.

Zou ik dat zelf niet?...

AUGUST.

Neen; ik doe met meer effect,
Een voetval in dien brief, en gij hebt ook volstrekt
Geen stijl voor zulk een zaak.

FRANS.

Dan ga ik nu maar henen;
Sophie zal...

AUGUST.

Om bij haar te klagen en te weenen?
Wat zwakheid! Weet gij niet, hoezeer 't de vrouw mishaaft,
Als zich, in tegenspoed, de man als kind gedraagt?

FRANS.

't Verligt het hart, wanneer...

AUGUST.

Nu, ga uw hart verligten.
En laat mij.

(Frans drukt hem de hand en vertrekt.)

Vierde tooneel.

AUGUST (alleen).

Liever nog, heb ik met zeven nichten

Dan zulk een' neef te doen. Men dient hem aan een' band

Te leiden als een kind. Een zeer gezond verstand,
 Een zeer voortrefflijk hart, maar niet een zier karakter.
 Raakt hij op een moeras van tegenspoed, hij zakt er
 Tot over de ooren in, voor dat hij moeite doet
 Om zich, door eigen hulp, te redden. Arme bloed!
 Schroom vrij, het glibb'rig pad des levens te bewand'len!
 De vriend moet dus voor u, weer denken en weer hand'len.

(Hij zet zich aan de tafel.)

Welaan geschreven... 't Is toch zaak dat 'k hem wat spaar.
 Zou moeder eer dan oom?... Ik vrees... De som is zwaar;
 Maar 't geld weegt licht, als zij kan weldoen.

(schrijvend.)

Beste moeder!
Gij kent de zwakke Frans; 'k bemin hem als mijn broeder,
Beschouw hem als uw zoon en red hem, zoo het kan.
Een onbezonnenheid...

BEDIENDE.

De jonker Zevenvan
 Verlangt mijnheer uw' neef...

AUGUST

(opspringend.)

De broeder? Ha!

(na eenig aarzelen.)

Om 't even.
 Dit denkbeeld wordt mij, door een' engel, ingegeven.
 Dus Hendrik... in 't belang van uwen heer... ik ben
 De heer Verspal.

BEDIENDE.

Zeer wel.

(hij gaat.)

Vijfde tooneel.

AUGUST, EDUARD. (Deze is gebrild, gespoord, zwierig gekleed en heeft een trotsch en verwaand voorkomen.)

EDUARD.

Ofschoon ik u niet ken,

Vermeende ik toch mijnheer, tot u te moeten komen.

Ter zaak. Mijn zuster heeft iets zonderlings vernomen;
 Dat zeker heer Verspal, mij evenmin bekend,
 Uw oom zoo 'k meen, zich aan mijn' vader heeft gewend,
 Om haar, en wel voor u, ten huwelijk te vragen,
 En dat dit voorstel zelfs mijn' vader kon behagen.
 't Zal juist niet noodig zijn, dat ik u mededeel
 De redenen waarom zij hiervan in 't geheel
 Niets weten wil; genoeg, uw aanzoek zou niet baten,
 En zij verlangt dus, dat gij u maar...

AUGUST

(zeer kalm doch met klem).

Daargelaten
 Den ongepasten trots, die in uw houding steekt,
 Den onbescheiden toon, waarop gij tot mij spreekt,
 En dien 'k wel kans zag, om op eenmaal, te bekoelen,
 Indien 't mij lustte, mij beleedigd te gevoelen,
 Wil 'k u, van mijn' kant ook...

EDUARD

(opvliegend).

Mijnheer, 'k ben niet gewoon...

AUGUST.

Mij dunkt dat 'k reeds te veel, uw onverstand verschoon.

EDUARD

(spottend).

Beeldt zich mijnheer dan in, dat ik zijn' toorn zou vreezen?

AUGUST.

'k Verlang geen vrees van u; bescheiden moet gij wezen.

EDUARD.

Genoeg; ik duld het niet, dat mijn fatsoen en eer...

AUGUST.

Indien gij die bezit, bewijs ze dan, mijnheer.

EDUARD.

De wereld ken 'k te goed, om me aan uw toon te wennen.

AUGUST.

Zoo gij de wereld kent, leer ook uzelf kennen,
 En mij.

EDUARD

(met minachting).

Gij zijt Verspal; ik ben Van Zevenvan.

AUGUST

(fier).

Een edel mensch geldt meer, dan menig edelman!

EDUARD

(met verkropte woede).

Zeer goed... Wij zullen zien... 'k Zal u wel nader spreken.

AUGUST.

Nog eens, ik voel geen' lust om u den hals te breken;
 Dus hoor bedaard mij aan. Uw zuster heeft geen zin
 In 't voorstel van mijn' oom: welnu, ik evenmin.
 Zij heeft, van mijnen kant, geen liefdegloed te schromen;
 Van 't fraaije huw'lijksplan, zal zeker nooit iets komen;
 Doch 't is uws vaders wil, de wil ook van mijn' oom...
 Het voegt derhalve mij, dat ik deez' avond koom,
 En 't voegt uw zuster, zou ik denken, me aftewachten.

EDUARD

(meer gematigd).

Dan zult gij toch, zoo 'k hoop, de *convenances* achten,
 Begrijpen...

AUGUST.

Ik begrijp.

EDUARD.

Gevoelen...

AUGUST.

Ik gevoel.

EDUARD.

Dat uw bezoek dus, voor u beiden, zonder doel,
 Mijn zuster...

AUGUST.

Voor haar hart behoeft ze niets te vreezen.

EDUARD.

't Is wel, ten zeven uur...

AUGUST.

Zal ik ten uwent wezen.

(Eduard vertrekt met eene ligte buiging.)

Zesde tooneel.

AUGUST alleen.

Ha, ha! Dien jonker heb ik taam'lijk vastgezet.
 Hoe had zich de arme neef toch hier wel uitgered!
 Een aardig zwagertje! Maar 'k dien nu Frans te spreken.
 Er komt, heb ik het wel, al licht door 't duister breken.

't Is dus haar vader, die, door oomlief, aangezocht,
 Verblind door 't goud, als oom door d' adel, haar verkocht.
 'k Sta in beraad om Frans er zelv' nu heen te zenden;
 Maar neen, 'k begon de klucht, ik wil haar ook volenden;
 Ik stuur dan 't huw'lijksbootje op de effen baan der min,
 En pak hem, oom ten spijt, met zijn Sophie er in.

(Ernstig en met klimmende aandoening.)

Gelukkigen!... En ik, door 't noodlot voortgedreven,
 Wat zal mijn lot zijn!... Wat! Een diep rampzalig leven?
 Een stervend leven, dat zich zelf verteert, verslindt,
 Terwijl de klagt der ziel gehoor noch weêrklank vindt?
 En zoo ik zelf, voor mij, geen heilgenot kan smaken,
 Wat heb ik, met het heil van and'ren dan te maken?
 Wat scheelt mij hun bestaan en hun toekomstig lot?
 Zij, zij gelukkig zijn, mijn eigen leed ten spot?
 Gelukkig zijn door mij, terwijl ik lijde en kwijne?...
 Maar vloeit uit hunne smart, dan balsem voor de mijne?
 Neen; schenk, o Hemel, hun, wat ik voor mij begeer,
 En daal' dan ook op mij, een straal van zegen neêr!

(af.)

Einde van het eerste bedrijf.

Tweede bedrijf.

Eene kamer bij den Heer TERLAAN.

Eerste tooneel.

TERLAAN, KAREL, SOPHIA, DRIL.

TERLAAN zit aan eene tafel ter regterzijde, waarop eenige brieven en papieren liggen; DRIL staat bij hem. Aan eene tafel ter linkerzijde, waarop eene caraffe met madeirawijn en glazen staan, zit SOPHIA te borduren en KAREL eene cigar te rooken.

TERLAAN

(een papier ter zijde schuivende).

Geen cent, geen halve cent. Een schoone waarborg... plassen!
Ik steek mijn geld niet, Dril, in poelen en moerassen.
Men spreekt van oorlog dus; hebt gij de prijscourant?

DRIL

(geeft hem die).

Hier is ze.

TERLAAN.

Zoo; laat zien.

DRIL.

De Russen houden stand
En de Oostenrijkers ook, maar Spanje gaat aan 't dalen.

TERLAAN.

Zoo, zoo.

DRIL.

Wij winnen drie percent op de integralen.

TERLAAN.

Dan spoedig afgezet; die winst is me al genoeg.

KAREL

(geeuwend op zijn horologie ziende).

Niet later dan half één? O hemel, nog zoo vroeg!

TERLAAN.

Houd de Oostenrijkers aan.

DRIL.

Met Spanje is 't ook te wagen;
Don Carlos, naar men zegt, is weêr totaal verslagen
En zijn partij...

TERLAAN.

Ja ja; men zal hem blijven slaan,
Tot hij nog eind'lijk eens, op Spanjes troon zal staan.
En, onverschillig, wie de zege ook moog' behalen,
Het land is uitgeput, 'k wil niet met Spanje dalen.
Een dapp're natie, Dril; 'k schonk gaarne haar crediet,
Zoo ze even prompt betaalde als zij haar bloed vergiet.
Laat nu de cortes maar met de integralen loopen,
En, door mijn' makelaar, nog veertig Russen koopen.
Zie hier de brieven nu; attentie.

(Hij neemt een' brief op.)

Van der Wijs
Biedt wissels op Berlijn, op Frankfort en Parijs.
Ze zijn in orde, Dril; gij kunt ze disconteren;
Gewone korting.

(Hij geeft Dril den brief en neemt een' anderen op.)

Smith wil weêr aan 't speculeren.
Raad hem die dwaasheid af. Zoo hij er in volhardt,
Bied hem ons Spaansche goed, voor dertig en een kwart,
Dan winnen we anderhalf. Nog arm zal hij zich maken;
Nu, dat is zijne zaak en ik doe mijne zaken.

(Hij neemt een' anderen brief.)

Men rust, te Rotterdam, vier groote schepen uit.
Dat plan was me al bekend... Men wacht op mijn besluit.
't Belooft een schoone winst en doet geen schade vreezen...
Ik wil, kan 't, voor een ton, er deelgenoot in wezen.
Zorg dat het heden, aan de reeders, word' gemeld.

(Den brief aan Dril overgevende.)

Die winst toch komt mij toe; met geld verdient men geld!

(weder een' brief nemende.)

Wat 's dit? Een bedelbrief!... De weduwe van Mooren...
Die, door den dood haars mans, haar heel bestaan verloren...
En met haar kind'ren... Nu, waar duivel, wil zij heen!
Op goeden borg, hm hm, vraagt zij van mij ter leen
Vier honderd Gulden, om een nering te beginnen...

(den brief verstoord ter zijde werpende.)

't Is vreemd toch, iedereen zoekt thans maar geld te winnen!

DRIL.

Maar zulk een kleinigheid mijnheer, en ik vertrouw...

SOPHIA

(opstaande.)

Ik bid u, vaderlief, help toch die brave vrouw.
Een ongelukkig mensch. Zij heeft zoo veel geleden;
Zoo roerend heeft ze mij, mijn voorspraak afgebeden.
Wees gij haar redder, nu zij hulp'loos, onbekend...

TERLAAN.

Welnu dan, toegestaan...

(zacht tot Dril)

Maar tegen vijf percent,
En volle zekerheid.

DRIL

(ter zijde.)

Moet dat een weldaad heeten!

SOPHIA.

Uw goedheid, vader, zal ik waarlijk nooit vergeten.

TERLAAN

(den laatsten brief opnemende.)

Een brief nog Dril, van dien baron Van Zevenvan.
Hij vraagt mij, let wel op, zoo ik het schikken kan,
Een uitstel wegens die bewuste duizend gulden.
Zoo ik het schikken kan!...

(toornig opstaande.)

Die toon is niet te dulden!
Die honende adeltrots! Schrijf hem tot antwoord, Dril,

Dat ik het schikken kan, maar het niet schikken wil.

(hij geeft hem den brief.)

KAREL.

Maar vader, weet ge wel?...

TERLAAN

(al driftiger).

En wat dan zou 'k niet weten?
Wat durft zoo een baron, zich tegen mij vermeten!

Wie is hij! wie ben ik! en wat gaat hij mij aan!
 Ik heb, verleden maand, den man een dienst gedaan,
 Vervoerd door medelij en al te blind vertrouwen;
 Nu durft de trotschaard mij, als zijns gelijk' beschouwen,
 Mij schrijven op een' toon, als of hij onderstelt
 Dat ik bankroet zou gaan, door 't missen van dat geld.

KAREL

(opstaande).

De duivel haal me, hij kon 't zóó toch niet bedoelen;
 't Was maar.

TERLAAN.

Bezit men geld, zoo moet men dit gevoelen.
 Al de eer, al de achting, zoon, die ons de wereld schenkt,
 Schenkt ze aan ons goud alleen; een gek die anders denkt,
 Door ijd'len waan verblind, zich in het hoofd gaat prenten,
 Dat elk hem prijst en acht om deugden of talenten.
 Eerwaardig is de deugd, doch zelden eert men haar;
 En wat is 't lot van een geleerde of kunstenaar?
 Vergeefs zoekt hij zijn gave aan Plutus toetewijden;
 Men juicht hem wel eens toe, maar laat hem honger lijden.
 't Is 't geld alleen, dat ons, in aanzien brengt, verheft,
 Vergeet dit nimmer. Wat den adel nu betreft,
 Hij is een stokpaard voor de grootste soort van gekken;
 Een afgedragen kleed, vol scheuren en vol vlekken,
 Verworpen... zoo niet soms een rijk kapitalist
 Er hier een lap op zet, er daar een vlek uit wischt.
 Wat scheelt het Brederode of Arkel zelfs te heeten!
 Een naam is slechts een naam, de dooden zijn vergeten!
 't Is dwaas dat men hun roem zich tot verdienste stelt...
 De waardigste edelman is de edelman met geld;
 Die kan, ten minste, nog zijn kleed met eere dragen.

KAREL.

Heel mooi gezegd; maar toch... ik vind nog al behagen
 In naam en titels; kijk, men krijgt dan meer te doen
 Met menschen die... waarmeê... met lieden van fatsoen.
 Wat zijn we met ons geld? Ik blijf nog altijd hopen
 Dat we eens, ook hier te land, den adel kunnen koopen.
 Nu spreekt somtijds, op straat, een burgerman mij aan,
 En vraagt mij familiair: 'Hoe gaat het, vriend Terlaan?'
 't Is om des duivels!... Maar, om op de zaak te komen,
 Ik heb zoo even, met genoeg, daar vernomen,

Hoe zusje haar proces voor 't arme weeuwte won;
 'k Begin nu mijn proces, in naam van mijn' baron.
 Met zulk een' man, wordt niet zoo luchtig omgesprongen,
 En bovendien, zijn zoon is een *charmante* jongen,
 Een vriend van mij.

TERLAAN.

Al waar' de vader zelf uw vriend;
 Hij heeft nu, door zijn' trots, geen gunst van mij verdiend.

KAREL.

Kom kom, die brief was maar in 't honderd, neêrgeschreven,
 Zoo als 'k soms ook wel doe; hij zal voldoening geven.
 Verlangt ge dat hij, in een' tweeden brief, u schrijft,
 Dat al dat geld voor u, een beuz'ling is en blijft?
 Dan zal 'k den jonker...

TERLAAN.

Zwijg. Ik wil niets verder hooren;
 Al zottepraat genoeg.

KAREL.

'k Heb mijn proces verloren!

SOPHIA

(zacht tot Karel).

Nog niet.

(tot Terlaan.)

Kom vaderlief, voor mij waart gij zoo goed;
 Vervul ook zijnen wensch; het weldoen is zoo zoet!
 Gij kunt toch dien baron, wel niet met grond verdenken.
 Die gunst van u verwacht, zal wis uwe eer niet krenken;
 Gij liept dan meer gevaar voor lage vleijerij.

TERLAAN.

'k Wil vleijerij noch hoon van zulk een' man als hij.
 Genoeg nu van die zaak; wil verder mij verschoouen...

SOPHIA.

Ik blijf er bij; hij had geen oogmerk, u te honen.

TERLAAN

(driftig).

Dat moest hij ook eens doen!

SOPHIA

(lagchende).

Dus heeft hij 't niet gedaan.

Ge erkent het zelf nu.

KAREL.

Kijk!... Hoe komt zij er toch aan!
't Is advokaten list. Het pleit is naauw begonnen,

En, met een fijne zet, heeft zij het al gewonnen.

SOPHIA.

Ik heb u slechts den weg tot 's vaders hart gebaad.

TERLAAN

(gemelijk).

Daar 't toch zoo wezen moet...

(tot Dril.)

Nog uitstel voor een maand.

KAREL.

Hoezee!

TERLAAN

(tot Dril.)

Nu naar 't kantoor. Ik volg u; er is heden
Nog vrij wat af te doen.

(Dril gaat.)

KAREL

(weder op zijn horologie ziende).

Eén uur; ik ga mij kleeden,

(tot Sophia.)

En wilt ge dan met mij, een toertje langs den Rijn?...

SOPHIA.

Het regent!

KAREL.

Dat is waar.

(af.)

Tweede tooneel.

TERLAAN, SOPHIA.

TERLAAN.

Een glas madeira wijn.
Het hoofd loopt me om, van al dat lezen en dat praten.

SOPHIA

(schenkt een glas wijn in en biedt het hem aan; hij ledigt het.)

Blijf nog een oogenblik; zet u...

TERLAAN.

Ik zal 't wel laten;
'k Vergat mijn tijd bij u, en dan de vroege post....
Ach, wist ge wat 't kantoor mij moeite en zorgen kost,
Het zuur gewonnen geld zoudt gij wat meer waarden,

En, voor uw huw'lijksheil, geen liefde alleen begeeren.
Denk ernstig na, mijn kind, want zie, met Frans Verspal,
Betwifel ik of 't ooit een huw'lijk geven zal.
Het zou mij leed doen; 'k moet zijn vlijt, zijn braafheid roemen,
Een voorbeeld kan men hem, van al wat goed is, noemen.
Wat zijn persoon betreft, ben 'k zeer op hem gesteld;
Maar uw geluk is mij...

SOPHIA

(met een zucht).

Zoo dierbaar niet als geld!

TERLAAN.

Werd hem maar, door zijn' oom, een halve ton geschonken,
Ik gaf u ook zooveel; de zaak was dan geklonken.
Gij ziet het dus, de schuld ligt waarlijk niet aan mij.
Intusschen gaat gij voort met uwe vrijerij.
'k Heb Frans, op zijn verzoek, een volle maand gegeven.
Die tijd is bijna om, 't bezwaar onopgeheven:
Waar hapert dit?

SOPHIA.

Welligt...

TERLAAN.

Bij Frans niet, zoo gij meent.
Hm, moog'lijk; maar die oom, door gierigheid versteend...
Misschien zal hij u, als niet rijk genoeg, beschouwen,
En zal zijn lieve neef een meisje moeten trouwen,
Die, reeds bestorven, reeds meesteres van haar geld,
Hem, met een half miljoen en meer, in de armen snelt...
Ja, dat zal 't zijn...

(langzaam en met nadruk.)

En Frans kan ook dan wel bedenken,
Dat ik u, zooveel toch ten huw'lijk niet zou schenken...
Daar zijn Augusta Klad, Geertruida van der Naat...
Voor een van beiden, wordt gij eenmaal nog versmaad!

SOPHIA

(met drift).

Onmoog'lijk vader! Neen, het zou mij 't hart verscheuren!

TERLAAN.

Onmoog'lijk? zoo gij wilt; maar toch... het kan gebeuren!
Hang dus uw levensheil niet aan dien liefdeband.
'k Ken jongelui genoeg, in 't rijke Nederland,
Die evenzeer als hij, naar uwe liefde haken,
U welligt meer dan hij, gelukkig zouden maken.

SOPHIA.

Onmoog'lijk zeg ik u.

TERLAAN.

Alweêr dat malle woord!
Gij hebt wat zoete taal, wat vleijerij gehoord,
Betuigingen van liefde en zuchten en gebeden,
Verzekering van trouw, gestaafd door duizend eeden,
Den klaag- en jammertoon der bitt're liefdesmart...
Dit alles vindt zijn plaats in 't teeder meisjeshart.
Bedrog of ontrouw wordt onmoog'lijk in hare oogen,
En blijft het zelfs dan nog, als zij reeds is bedrogen!

SOPHIA.

Ik ken hem vader! O, ik weet hoe hij mij mint!
Het noodlot zou mij zwaar...

TERLAAN.

Romannetaal, mijn kind!
De wereld is zoo niet, als we in de boeken lezen;
Teleurgestelde liefde is ook wel te genezen.
't Verstandig meisje, dat haar waar belang bevroedt,
Huwet niet dien zij bemint, maar dien zij huwen moet.
De liefde wil ik juist niet heel en al verwerpen;
Cupido moge vrij zijn pijlen blijven scherpen,
Mits hem de blinddoek van zijn oogen word' gerukt.
Nu hij zijn pijlen in de harten, blind'lings drukt,
Is 't voor de vaders, schier niet langer uit te houên,
Want ieder meisje wil verliefd zijn, vrijen, trouwen...

SOPHIA.

Maar vader, kunt ge mij?...

TERLAAN.

Één woord zoo goed als tien:
Ik heb uw vrijerij te lang reeds aangezien.
Dat Frans u waardig is, moet mij zijn oom doen blijken;
Zoo niet... ik kan, ik wil geen' bedelaar verrijken.

SOPHIA

(in tranen uitbarstende).

Mijn God, dit is te veel!... Hem zóó...

TERLAAN

(zacht en vleijend).

Bedaar mijn kind;
Miskende vader niet, die u zoo teêr bemint.
De onnooz'le jeugd kan op een dwaalweg ligt geraken;
Het is des vaders pligt voor 't heil zijns kinds te waken,

En 'k zal... Kom kom... schep moed... waarom a zóó gekweld!
 Ik zorg voor uw geluk... Maar uw geluk... eischt geld!
 Breng nooit uw waar belang in strijd met uwe wenschen...
 Geloof mij kind, ik ken de wereld en de menschen.
 Nu, wees maar opgeruimd.

(hij kust haar en vertrekt.)

Derde tooneel.

SOPHIA alleen.

Heb ik daar wel verstaan!
 Mijn eigen vader raadt, als pligt, mij de ontrouw aan!
 Mijn vader!... God, wat heil heb ik van hem te wachten,
 Nu hij mij dwingen wil, mij zelve te verachten!
 Neen, neen, 'k heb ook een' wil, hoe magteloos hij schijn'!...
 Gehoorzaam zal ik, ja, maar niet meineedig zijn.
 Ik offer aan den pligt, den wellust van mijn leven...
 Meer niet... Ik kan mijn hart niet meer dan eenmaal geven!

Vierde tooneel.

SOPHIA, FRANS.

FRANS

(in hevige gemoedsbeweging).

Sophie!... Ik kom... Ach God, ik ben mij zelf niet meer!

SOPHIA

(beangstigd).

Wat kan u?...

FRANS.

Zoo gij wist... Ons noodlot...

SOPHIA.

Frans, beheer
 Uw drift. Hoe dus ontsteld? Ik zie uw lippen beven...
 Ik durf geen vraag u doen.

FRANS.

Ik u geen antwoord geven!

SOPHIA.

't Is waar dan, en waartoe mij langer ook gekweld!
Zeg alles, 'k had mij toch het ergst al voorgesteld.
Wat heeft uw oom?

FRANS.

Mijn oom? Sophie, we zijn verloren!
We zijn gescheiden!

SOPHIA

(getroffen).

Hoe? Moet ik van u dit hooren?
Gij voelt niet dat alleen *uw* wil ons scheiden kan?

FRANS.

Maar heb ik dan een' wil? Sophie, ik ben...

SOPHIA.

Wees man.

FRANS.

Ach, schrikkelijk heb ik mij, in 't hart mijns ooms, bedrogen
Gij weet, er is iets, dat hij meer acht dan vermogen,
Dat hij met al zijn goud, zoo gaarne koopen zou:
Een pralend uithangbord voor 't burgerlijk gebouw,
Een titel voor zijn' naam. Die koop is niet te treffen,
Toch wil hij zich, tot al wat adel is, verheffen;
En, wat het ergst nu is, 'k was lang er voor beducht,
Mij voert hij meê, Sophie, in zijne dwaze vlugt,
Mij...

SOPHIA.

Zoekt hij ligt van u, een' edelman te maken?

FRANS.

Veel erger nog. Hij dringt me, om tot zijn doel te raken,
Een freule op.

SOPHIA

(ontsteld).

U? Haar naam?

FRANS.

Van Zevenvan.

SOPHIA.

Hoe, die?

FRANS.

Gij kent haar? Ik nog niet.

SOPHIA.

Maar hebt ge uw' oom?...

FRANS

(verlegen).

Sophie!

Ik kon... Zijn drift...

SOPHIA.

Gij zweegt?

FRANS.

Hij wilde mij niet hooren.

Wat zou ik!...

SOPHIA.

Schaam u!

FRANS.

'k Ben voor 't ongeluk geboren!

Ik voel 't!

SOPHIA.

Dat zwijgen, dat uw zwakheid zoo verraadt,
Kon ons...

FRANS.

Maar 't was...

SOPHIA.

Wat dan?

FRANS.

Ach, niets hadd' hier gebaat!

'k Moet nog deez' avond, haar mijn liefde gaan belijden,
Mijn liefde!... en midd'lerwijl gaat hij naar Alphen rijden,
En krijg 'k tot afscheid, nog het liefd'loos dreigement,
Dat hij mij langer niet, als neef en zoon erkent,
Zoo 'k hem... Maar kan hij... kan zijn rijkdom 't regt dan geven?...
Hij moordt mij; ja Sophie, zoo 'k zonder u moet leven!...

SOPHIA.

Maar 't is zoo ver nog niet.

FRANS

(geheel moedeloos).

Beslist is reeds ons lot!

SOPHIA.

De hoop..

FRANS.

Is zelf bedrog!

SOPHIA.

Vertrouw...

FRANS.

Op wien?

SOPHIA.

Op God!

Zijn liefd'rijke almagt zal, voor eeuwig, ons vereenen!

FRANS

(somber).

Voor eeuwig? Ja!

(zeer ontroerd.)

Gij weent? ach, nu moest gij niet weenen!

(plotseling bemoedigd en met toenemende levendigheid.)

Neen, neen, mijn moed herleeft. Het noodlot zwaai den staf...
Ik vrees het noodlot niet; de vriendschap wendt het af.
'k Vergat August... Hij kan, hij zal een middel vinden;
August, de goede August, de beste mijner vrienden!
Hij was er bij, toen oom mij 't wreede voorstel deed.
Had' gij gehoord hoe hij, voor onze liefde, streed!
Vertrouwen wij op hem; hij zal ons hulp verstrekken;
Zijn vindingrijke geest...

SOPHIA

(met vastheid en levendigheid).

Dat we ook den onzen wekken,
Te lang door moed'loosheid en tranen, neêrgedrukt.
't Is meer dan tijd; welaan, ik wil... zoo 't mij gelukt...
Dit uur beslisse nog!

FRANS.

Wat zult gij doen?

Vijfde tooneel.

DE VORIGEN, AUGUST (die ongemerkt binnen gekomen is).

AUGUST

(met koddigen ernst).

Zij bloze!
Speelt ge eind'lijk open spel; gij wreede trouweloze?

Is dit het loon nu, voor mijn liefde, voor mijn trouw?
O, zoo ik immer weêr, op 't hart van meisjes bouw,
Druk vrij dan, op mijn hoofd, een narrenkap met bellen
En ga een plaats voor mij, in 't gekkenhuis bestellen.
Gij staat verbluft Sophie; de wroeging grijpt u aan...

Beseft gij al het leed, dat gij mij uit doet staan?
 Ik naderde al, verheugd, de haven mijner lusten,
 En eensklaps zie ik... wat?... Een' kaper op de kusten,
 Wiens vuur, door u bestierd, mij verd'ren cours belet,
 En, vóór die haven zelve, in eens op 't drooge zet.
 Bestond mijn lading maar in zeemans-woordenboeken,
 Dan leerde ik, op zijn fraaist, het vloeken en vervloeken;
 'k Benam uw huw'lijksvaart dan allen wind en stroom,
 En was ik dan nog maar een vader of een oom...

FRANS.

Uw opgeruimdheid, neef, doet ons iets goeds voorspellen.

AUGUST.

Dan doet zij wel.

FRANS

(met drift).

Hebt ge iets?...

AUGUST.

Laat mij u nu vertellen.

FRANS.

Wij luist'ren.

AUGUST.

Naauw'lijks Frans, waart gij van huis gegaan,
 Of zie, daar meldde zich, op hooge stelten, aan
 De jonker Zevenvan, verlangend u te spreken.
 Kom, dacht ik, 'k wil nu zelf, voor Frans, het ijs maar breken.
 Ik schoof August Van Loon dus achter 't digtst gordijn,
 Getroostte mij, voor kort, eens Frans Verspal te zijn,
 En stelde me in postuur, om 't jonkertje te ontvangen,
 Dat luchtig binnentrad, met opgeblazen wangen,
 Een bakkesje, waaraan de knevel slechts ontbrak,
 Een stokje in de eene hand, en de andere in den zak;
 Gebild, gespoord, maar zóó, dat 'k al terstond kon gissen,
 Dat hij, zoowel den bril, als sporen, goed kon missen.
 Nu, uit zijn zusters naam, verklaarde 't heertje mij,
 Dat zij den brui gaf, Frans, van oom en u er bij,
 Dat gij uw plan op haar niet verder door moest drijven,
 En elders vrijen gaan of stil te huis kondt blijven.
 Dus schenkt ze zelve u een genade, die...

SOPHIA.

Gewis:

't Gevaar van dien kant...

FRANS.

Is verminderd, maar ik gis
Dat nu, haar heer papa...

AUGUST.

Wat zou die doen?

FRANS.

Haar dwingen.

AUGUST.

Geen nood! Nu ze u niet wil, zal ze u ook wel ontspringen.
Haar dwingen Frans? Ik ken de meisjes al te goed...

FRANS.

Maar 't is een freule, August.

AUGUST

(tot Sophia).

Hebt gij haar ooit ontmoet
In uwen Jufferskring?

SOPHIA.

Ja eens, en 'k vond behagen
In haren lieven toon. Eerst sedert veertien dagen,
Woont zij te Leiden. 't Is een schoonheid; bovendien
Bevallig, minzaam...

AUGUST

(lagchende).

Frans, gij moest haar eens gaan zien;
Wie weet!... Nu, 't waar', van zulk een meisje, ook niet te denken,
Dat zij haar hartje, zoo ligtvaardig, weg zou schenken;
't Is dus de vader, die verliefd is op ons geld.

SOPHIA.

En wat hebt gij haar broêr?...

AUGUST.

Dien heb 'k gerust gesteld,
Gezegd dat ik ook haar onmoog'lijk kon beminnen,
Maar echter komen moest.

FRANS.

Wat zal 'k dan nu beginnen?

AUGUST.

Ja, 't wordt *piquant*, niet waar?

SOPHIA

(tot Frans).

Dus zult ge er moeten gaan?

AUGUST.

Neen, hij niet, ik Sophie; het kluchtspel staat mij aan.
Heb ik mij dan voor niets, een rol er in gegeven?

Nog dient de beer baron eens luchtig ingewreven;

(tot Frans.)

En 'k wil haar toch eens zien, uwe adellijke bruid.

(tot Sophia.)

Den jonker afgezant, heb 'k kortweg ook beduid...

SOPHIA.

Ik vind dat spel gewaagd.

FRANS.

En komt het oom ter ooren...

AUGUST.

Wat zou het dan nog?

FRANS.

Wat? Dan waren we verloren.

Wij bouwen onze hoop nog op zijn goud alleen;

Zoo dus...

SOPHIA.

Maar waarom Frans, gaat gij er zelf niet heen?

Er is toch niets wat u...

AUGUST.

Zoo! Hem er aan te wagen?

Wat dwaasheid zoudt gij doen! Hoe zoudt ge 't u beklagen!

Een enk'le lonk verbreekt den hechtsten liefdeband.

Wat bleef u over dan? Mijn reeds versmade hand!

't Zou schrikk'lijk zijn, niet waar?

FRANS.

Hoe kunt ge ons, in ons lij[den]

AUGUST

(ernstig).

Uw lijden! Menigeen zou u uw lot benijden!

Gij Frans, gij wordt bemind, gij weet het...

FRANS.

Maar men kan...

AUGUST

(met aandoening).

En ik!...

FRANS.

Ja... uw geheim. Verhaal ons...

AUGUST.

Luister dan.

Gij spreekt van lijden! Ach, 'k heb meer dan gij geleden!
En nog!... Verleden week, was 'k naar den Haag gereden;
't Was dáár in 't bosch, zoo lief, zoo vrolijk; reeds een uur,

Zat ik er, op een bank, als wijsgeer der natuur,
 Bij streelend veldmuziek, genietend te beschouwen
 De schoone boomen eerst, en toen de schoone vrouwen.
 Daar zag 'k, het is mij nog, of 'k op dat wezen staar,
 Daar zag mijn oog[...] neen neen, mijn gansche ziel zag haar,
 Een meisje... Frans, 'k hadd' al de vreugde van mijn leven,
 Voor ééne zachten druk van hare hand gegeven!
 Een meer dan eng'len ziel straalde uit haar hemelsch oog;
 Ik meen dat zich mijn knie, onwillekeurig boog,
 Maar 't hart verhief zich stout; het wilde zegepralen,
 Al moest het de engelin ook uit den hemel halen.
 Mij dacht dat zij een' blik vol teederheid verstond;
 Als een bezeten mensch, liep ik de vijvers rond,
 Om haar, zoo dikmaals als maar moog'lijk was, te ontmoeten;
 Reeds bij de tweede maal, verstoutte ik mij te groeten,
 En joeg op hare wang, den lieven maagdeblos.
 Daar zagen we eensklaps, in de rijlaan van het bosch,
 Een vrees'lijk steig'rend paard dat, als een toomloos muiter,
 De zwakke hand verried van d'onbedreven ruiters,
 Die weldra uit den zaal, in 't zand ter nederzeeg,
 Verwenshend 't oogenblik dat hij het dier besteeg.
 't Was een verwarring, o... en de een week voor den ander,
 Doch deze Bucephaal vond ook zijn' Alexander...
 Men zou het waagstuk...

FRANS.

En die held waart gij misschien?

AUGUST.

'k Had onverschillig eerst dat schouwspel aangezien;
 Maar plots'ling dreigde 't dier, (gij kunt mijn' schrik beseffen)
 Al slaand en springend, met een' hoefslag, haar te treffen
 Wier leven 't mijne was. In tijds nog trok ik haar
 Terug en temde 't ros. Voorbij was toen 't gevaar;
 Nog zag ik schrik en angst het schoonst gelaat misverven.
 O, 'k had wel tienmaal, voor die engel, willen sterven!
 'k Was doof voor 't volksgejuich, er blonk een dankb're traan,
 Zij kondigde in haar oog, mijne overwinning aan!
 Daar stond ik aan haar zij; haar handschoen viel, zij bukte;
 Snel greep ik 't kleinnood, dat ik zachtkens, haar ontrukte;
 'k Behield het; Frans, Sophie, hier is het!

(Hij haalt een' handschoen te voorschijn en reikt dien Sophia toe.)

FRANS.

Bij mijn eer,
Regt romanesk.

AUGUST.

Niet waar?

SOPHIA.

Ga voort.

AUGUST.

'k Zag haar niet weêr!
De ontroering had me, mijn bewustzijn schier benomen,
En toen ik weder, tot mij zelve was gekomen,
Was zij verdwenen... en bij ieder onbekend!
Ik zocht haar overal, door 't bosch en in de tent,
En keerde stadwaarts toen, om dáár haar op te sporen;
Maar waar 'k ook zocht of niet, zij bleef voor mij verloren!

SOPHIA

(hem den handschoen teruggevend).

't Zal uiterst moeilijk zijn...

AUGUST.

Laat mij de hoop; zij ziet
Nog steeds die engelin, den hemel in 't verschiet.
O zeg me: August, gij moet, gij zult haar wedervinden!

SOPHIA.

God geve 't.

AUGUST.

En zoo niet, dan zoek ik bij mijn vrinden,
Bij u, in uw geluk, een' balsem voor mijn wond.

BEDIENDE.

De Heer Van Mol verwacht den Heer Van Loon.

AUGUST.

Terstond.

(de bediende af.)

'k Vergat dat ik met hem een *duo* moet proberên;
De lust vergaat mij schier...

FRANS.

Alweêr aan 't musiceren!
Pas op, ligt merkt ge neef, in uw' promotie-tijd,
Dat gij meer musicus dan regtsgeleerde zijt.

AUGUST.

Wees daarvoor onbezorgd; ik zal er wel toe raken,

Mijn *dissertatie* zelf, ja zelf te kunnen maken.

Zoo menig onzer komt als *doctor* uit de pan,
 Die maar ter naauwernood, de zijne lezen kan.
 En schoon de muzen nooit u uit uw studie wekten,
 Ook Amor is geen vriend van *coden* en *pandecten*;
 Pas dus maar op u zelv'.

SOPHIA.

Dat was een bal terug.

FRANS.

Ja ja, in 't kaatsen is August bijzonder vlug.

AUGUST.

Maar vriend Van Mol zit reeds een uur te preluderen.

(hij geeft Frans de hand.)

Nu, volgens afspraak, zal 'k uw noodlot gaan bezweren;
 'k Breng nog deez' avond, van den uitslag, u berigt.
Adieu mijn waarde neef; uw dienaar schoone nicht!

(af.)

Zesde tooneel.

SOPHIA, FRANS.

FRANS.

Een waar origineel.

SOPHIA.

't Is toch te ver gedreven;
 Uw oom, verneemt hij 't, zal het nimmer u vergeven,
 En mij...

FRANS.

'k Ben inderdaad...

Zevende tooneel.

DE VORIGEN, KAREL.

KAREL

(naar buiten roepende).

Adieu August!

(*binnentredende.*)

Hoe, gij
Ook hier Frans? Ga uw gang, geneer u niet voor mij.

(*tot Sophia.*)

Houdt gij collegie van studenten? 'k Merk het zusje,
Ik kwam ontijdig, he? Dat kost u menig kusje.

(*haar over de wang strijkende.*)

Nu, niet zoo zuur zien.

SOPHIA.

Foei.

KAREL.

Ja, bloos eens, lieve meid.
Een blos is 't mooist bewijs van maagd'lijke eerbaarheid.
Soms is 't om hem alleen, dat wij de meisjes plagen.

(*tot Frans.*)

Dit doet mij denken, dat ik sedert veertien dagen,
U ook nog op 't biljard, *revanche* schuldig ben;
Bepaal maar tijd en plaats.

FRANS.

Dank vriendlief, ik erken
Dat gij mijn meester zijt.

KAREL.

Dat kon wel moog'lijk wezen,
Want, in de *Paauw* vooral, zou 'k Maingaud zelf niet vreezen.
Laatst speelde ik met August; dat hadt ge moeten zien!
Het ging in honderd uit; ik had pas zeventien,
Hij twee en negentig, je zult me naauw gelooven;
Ik maak hem in den hoek, breng mijnen bal naar boven,
Placeer mij op het kruis en rol op mijn gemak,
Tot vijf en twintig maal, den rooden in den zak.
Maar 'k had den laatsten bal wat al te vol genomen,
En was van 't kruis geraakt. Om weêr er op te komen,
Moest ik *doubleren*, 'k mis, August maakt een *bloqué*
Per arabier... Vervloekt! De satan speelde meê!
Hij was, op vijf na, uit; ik mogt dus niets *risqueren*,
Had vrij goed afgespeeld... daar gaat hij mij *tripleren*!
En tracht den rooden toen te snijden; 't was gedaan
Zoo die gezeten had; gelukkig bleef hij staan.
Een *contre* deed mij, in den middelzak, verlopen;
Hij gaf een *coup de bas*; wat bleef mij nog te hopen;

Een misstoot... en 't was uit! Ik kreeg *fameus* het land,
 Maar 'k raak, *caramboleer* en schoon ik lag aan band,
 Jaag ik een *coup de cinq* roijaal hem voor de kiezen;
 Dit deed hem zijn partij, zijn *queue* er bij verliezen,
 Die hij baldadig, vloekend, razend, brak aan stuk.
 Een ieder wenschte mij, met dien triomf, geluk.
 En gaf me...

FRANS.

Dit verhaal buigt al mijn' moed ter neder.

KAREL.

Parbleu!

FRANS.

Ik ben een kruk.

(zacht tot Sophia.)

Ik zie u morgen weder.

(tot Karel.)

Vaarwel.

KAREL.

Nu, 'k daag u uit, ten acht uur, na 't kantoor.

FRANS.

Onmoog'lijk.

KAREL.

Één partij; 'k geef dertig punten voor.

FRANS.

Zelfs...

KAREL.

Veertig, vijftig...

FRANS.

Neen, 'k durf mij met u niet meten.

KAREL.

A la démarque?

FRANS

(heengaande).

Dank.

Achtste tooneel.

SOPHIA, KAREL.

SOPHIA

(met misnoegen).

Ik wou toch wel eens weten,

Waarom gij altijd mij...

KAREL.

't Was enkel uit de grap,
Maar raar is 't toch, August ontmoet ik op den trap
En Frans Verspal is hier.

SOPHIA.

Welnu, wat wil dat zeggen?

KAREL.

O niets, ik zal geen' steen u voor de voeten leggen,
Maar 'k denk toch dat men wel iets beters vinden kon.
Kent gij Van Zevenvan? Zijn vader is baron.
Geldt die niet, op zijn minst, een half dozijn studenten,
Al praat hij geen Latijn, al heeft hij minder centen?
Wat is hij net gekleed, naar d'allernieuwsten trant!

SOPHIA.

Maar Karel, scheelt het u?...

KAREL.

Wat heeft hij een verstand!
Innemend van gelaat en welgemaakt van leden,
Regt vrolijk van humeur, van onbesproken zeden,
Niet edel slechts van naam, maar edel ook van hart,
Speelt hij, zoo sterk als ik, het kaartspel en biljard.
Men zou, in 't domino, vergeefs zijn' meester zoeken,
Men ziet hem nooit besist, men hoort hem nimmer vloeken,
Althans bij dames niet...

SOPHIA

(lagchende).

Dat 's waarlijk nog al veel.

KAREL.

Gelukkig 't meisje, dat die jonker, valt ten deel.
En... wist gij 't eens! Hij heeft reeds zin in u gekregen,
In u!... Kom, bloos nu maar; gij hebt er toch niets tegen?
Of neemt ge 't in beraad?...

SOPHIA.

Uw plagen...

KAREL.

Bij mijn eer,
Hij blaakt en brandt voor u en wat verlangt gij meer?
Geloof niet dat ik hem in alles voor zal spreken;
Hij heeft, als ieder mensch, zijn kuren en gebreken,

Een weinig trots vooral, maar in een' edelman,
Gevoelt gij, dat men dit niet kwalijk nemen kan.

SOPHIA.

En wat pedanterie.

KAREL.

Dat zeggen kwade tongen.

SOPHIA.

Hij is een halve gek.

KAREL.

Maar toch een goede jongen!

SOPHIA

(lagchende).

Uwe aanbeveling, broêr, is vleijend voor uw' vriend.

KAREL.

En dus... hoe zal het zijn? Wilt gij van hem gediend?
Mij zou 't plezier doen.

SOPHIA.

U?

KAREL.

En u zou 't niet berouwen.
Kijk, tusschen ons gezegd, ook ik heb lust tot trouwen;
Des jonkers zuster, he? Hoe vindt ge die partij?

SOPHIA.

Gij gekscheert.

KAREL.

Op mijn eer.

SOPHIA.

Kom!

KAREL.

Waarlijk.

SOPHIA.

Zotternij!

't Zal nimmer...

KAREL.

Bah, 't zal wel, al zou 'k haar moeten schaken.
Hebt gij haar broeder?...

SOPHIA.

Nooit gezien.

KAREL.

Wat wil dat maken!

De liefde is blind toch.

SOPHIA.

Zoo...

KAREL.

Toe, neem hem.

SOPHIA.

Maar wat kan?...

KAREL.

Dus wilt ge als zuster niet, de freule Zevenvan?

SOPHIA.

Wat dat betreft, o ja; zoo gij haar kondt behagen...

KAREL.

En waarom zou dat niet? Maar 'k zal 't haar toch eens vragen.
De veldheer overlegt voor d' aanvang van den strijd,
Zijn plan van aanval.

SOPHIA.

Ja, en in dien tusschentijd,
Is soms de vijand hem, in veiligheid, ontweken.

KAREL.

't Is waar, ik moet Julie, zoo spoedig moog'lijk spreken,
En 'k zal dan Eduard...

SOPHIA.

Is 't ernst?

KAREL.

Wel wis en drie.

SOPHIA.

Verneem dan een geheim.

KAREL.

Hadt ge een geheim, Sophie?
Voor mij? Uw eigen broêr? Wel, nu zal ik je krijgen.
Zeg op, terstond.

SOPHIA.

Ik mag 't ook langer niet verzwijgen;
Mijn hart is niet meer vrij.

KAREL.

O jee, wat ongeval!
En wie ontroofde 't u?

SOPHIA.

Ik schonk het Frans Verspal.

KAREL.

Ei, dacht ik 't niet! Wel, wel!

SOPHIA.

Hebt gij er ook iets tegen?

KAREL

(met zichtbare teleurstelling).

O niets, neen, niemendal... Veel voorspoed, heil en zegen!
Weet vader 't reeds?

SOPHIA.

Gewis.

KAREL.

En hoe is die gezind?

SOPHIA.

Een enk'le zwaarigheid kon nog...

KAREL.

Gij meent de splint?

Geen nood; regt vaderlijk zal hij uw liefde zegenen,
Doet oom Verspal maar braaf zijn gouden tientjes regenen.
Vaarwel nu, mijn Julie!

SOPHIA.

't Gaat boven mijn verstand,
Hoe mijne liefde juist...

KAREL.

Gij vat niet welk verband?...
Ik vat het al te wel; 't verbond is nu verbroken.
't Was tusschen Eduard en mij dus afgesproken,
Hij u, ik haar.

SOPHIA.

Zoo, zoo; bij ruiling dus?

KAREL.

Wel neen,
Het was maar om...

SOPHIA.

Om wat?

KAREL.

Dat wij...

SOPHIA.

Dat gij?

KAREL.

Loop heen!

SOPHIA.

Foei Karel, dat gij u zoo daad'lijk af laat schrikken;
De broêr kan, over 't hart der zuster, niet beschikken...

KAREL.

Dat merk ik.

SOPHIA.

Zoo verlaat dan nu dien slinkschen weg,
Of nooit bereikt ge uw doel; onthoud wat ik u zeg,
Volg eens mijn' goeden raad en laat den jonker loopen.
Van zijne tusschenkomst hebt gij toch niets te hopen.

KAREL.

Hij had mij zóó beloofd...

SOPHIA.

Gij handelt als een kind.
Ga, overtuig u dat Julie u wedermint,
En bij haar vader, dan uw wenschen doorgedreven.
Denk eens hierover na.

(af.)

Negende tooneel.

KAREL alleen.

Een' goeden raad te geven
Is mak'lijk zusjelijf, maar dien te volgen... kijk,
Daar zit het. Ik ben jong, ben welgemaakt, ben rijk...
Bij ied're schoone zou 'k een blaauwtje durven wagen;
Maar 't zegt nog al zoo wat, een freule te gaan vragen.
Mijn vader, bovendien, is ook niet zeer gesteld
Op adel, en vooral op adel zonder geld.
'k Heb nu aan Eduard een' grooten steun verloren.

Tiende tooneel.

KAREL, TERLAAN.

TERLAAN.

Sophie... was zij niet hier? Ik meende haar te hooren.

KAREL

(ter zijde).

Zoo 'k hem eens polsen kon...

(luid.)

Ze is juist daar heengegaan...
't Is aak'lig weêr van daag...

(ter zijde.)

Hoe vang ik dat nu aan?

(luid)

Ja, ja, regt aak'lig weêr.

(op zijn horologie ziende.)

Drie uur... al tijd van eten...
Maar *apropos*... ik heb... u nog mijn dank vergeten...
Dat gij den heer baron, (wat zat hij in de klem)
Een uitstel...

TERLAAN

(koel).

Dien baron? Ik dacht niet meer aan hem.

KAREL.

Nu ja, met zulk een zaak, uw hersens ook te krenken,
Hem eerst te helpen en dan nog aan hem te denken...
Maar toch...

TERLAAN.

Hoe heet hij ook?

KAREL.

Baron Van Zevenvan.

TERLAAN.

Ah, juist.

KAREL

(na eenig zwijgen).

'k Heb iets bedacht.

TERLAAN.

En wat?

KAREL.

Een aardig plan.

TERLAAN.

Een speculatie?

KAREL.

Ja.

TERLAAN.

Waarschijnlijk weêr op Zweden?

KAREL.

Neen, neen, geen mogendheid.

TERLAAN.

Op een van onze steden?
Wel nu, zoo 't zekerheid en goede renten geeft...

KAREL.

Weet gij dat die baron een mooiye dochter heeft?

TERLAAN

(met bevreemding).

Ge zijt toch niet van zins, op haar te speculeren?

KAREL.

Zoo wat: ik zou haar wel tot mijne vrouw begeeren;
En zoo u deze keus...

TERLAAN

(opvliegend).

Gij zijt een groote zot!

KAREL.

En dat waarom!

TERLAAN.

Geen woord.

KAREL.

't Is allervreemdst...

TERLAAN.

Mijn God!
Een meisje zonder geld!... Zoo 'k dat nog moest beleven!

(spijtig.)

De Heer baron heeft vast, u alle hoop gegeven?

KAREL.

Hij weet nog niets; ik...

TERLAAN.

Nu, 't zal ook niet noodig zijn
Dat hij er iets van weet'; maar toch, naar allen schijn,
Hebt gij de freule reeds uw dwaze drift beleden?

KAREL.

'k Zou gaarn, met uw verlof, mijn liefde, haar nog heden...

TERLAAN

(streng).

Ge zult het niet.

KAREL.

Wat kan?...

TERLAAN.

Mijn wil.

KAREL.

Een hard geval!

'k Hoop dat mijn wanhoop eens uw hart vermurwen zal,

En gij den barschen toon, die mij zoo vrees'lijk griede...

TERLAAN

(gebiedend).

Genoeg.

(Karel af.)

Elfde tooneel.

TERLAAN alleen.

Die dwaze jeugd! 't is altijd liefde, liefde!
 Het wezenlijk geluk wordt steeds door haar veracht...
 Ik zie tot armoê nog mijn kinderen gebragt!
 Daar hebben nu, mijn' zoon, een paar verleidende oogen
 Wat wulpsche teederheid, wat hartstogt voorgelogen...
 De dochter eens barons... dat ook heeft hem gestreeld;
 En daad'lijk heeft de liefde alweêr haar rol gespeeld.
 Wat nu te doen? ja, wat!

(peinzend.)

Zoo zij elkaâr beminden...
 'k Zou ligt, in zulk een' echt, een zeker iets ook vinden
 Dat mij tot nu ontbrak... meer aanzien!.. 'k Ben wel rijk...
 'k Veracht den adel, ja, ik blijf mij zelf' gelijk...
 Maar wederkeerig zie in mij van hem verachten,
 En door dat huw'lijk zou... Waar dolen mijn gedachten!
 Was ze ook maar niet geheel van midd'len zoo ontbloot...

(spijtig.)

Maar dan ook waar voor ons, die eer toch al te groot.
 Neen, heer baron, in rang zijt ge al te zeer verheven;
 Gij bij uw' adel dus, ik bij mijn geld gebleven.
 'k Vertrouw dat Karel zelf ook wel bedenken zal
 Dat al die... Maar Sophie, met haren Frans Verspal!
 Bezit ik moeds genoeg, dat lieve paar te scheiden?
 Of zal hun liefde ook mij, nog tot iets zots verleiden?...
 Neen, neen, ik wil dien oom... 't wordt tijd dat ik hem spreek'.
 't Zij morgen nog beslist: hij buige of ik verbreek!

(af.)

Einde van het tweede bedrijf.

Derde bedrijf.

Eene kamer bij den baron. Op den achtergrond eene middel deur, links eene zijdeur.

Eerste tooneel.

EDUARD, JULIA (opkomende).

JULIA.

Verhaal nu Eduard: hebt gij dien neef gesproken?

EDUARD.

Dat heb ik; ja Julie, nog voel 'k het bloed mij koken;
Een insolente...

JULIA.

Nu?

EDUARD.

Naar u te dingen, hij?
Maar 'k heb hem regt gezet, ronduit verklaard dat gij
Hem eer verachtte...

JULIA.

Gij hadt zóó niet moeten spreken.

EDUARD.

Wel ja, met zulk een mensch, zou ik me 't hoofd nog breken!
Hij zelf sprong om met mij, of ik, Van Zevenvan,
Een kwade jongen was en hij een edelman.
Dus voelde ik niet veel lust om hem iets toe te geven,
Voorzag reeds een duël en liet...

JULIA.

Gij doet me beven.
Mijn hemel! En om mij!... Hadt gij met zachtheid maar
Hem voorgehouden...

EDUARD.

O, er was niet veel gevaar;
Ten minsten, aan zijn eer, scheen hij niet veel te hechten.

JULIA.

Maar eischte dan die eer dat hij met u zou vechten?
Dat hij u doodstak?

EDUARD.

Of ik hem Julie, gewis.

JULIA.

't Is waarlijk razernij.

EDUARD.

Gij weet niet wat het is;
Men kan toch, ongestraft, zijn eer niet laten krenken.

JULIA.

Kom Eduard, ook gij zoudt u wel eens bedenken;
Ge zijt, met al uw' moed, toch niet zoo boos van aard,
En 't leven is u meer dan een vooroordeel waard.
Maar verder, die Verspal... doe mij nu alles weten.

EDUARD.

Zijn eigen trappen had ik gaarn hem afgesmeten.

JULIA.

Welk antwoord gaf hij u?

EDUARD.

Zeer kort was ons gesprek;
U wil hij niet.

JULIA.

Hoe kon zijn oom dan?

EDUARD.

Die is gek.
De neef zal echter, uit ontzag voor zijn bevelen...

JULIA.

Hoe, zal hij komen?

EDUARD.

Ja, maar slechts comedie spelen.

JULIA.

Ik vind het ongepast...

EDUARD.

Wees toch voor niets beducht;
Vervul ook uwe rol in deze malle klucht.
De *contenance* van den oom zal 't spel volmaken,
En 't is de beste wijs om aan een eind te raken.

JULIA.

Maar vader?...

EDUARD.

Acht het een voordeelige partij.
Hij heeft geen ongelijk... het geld... geloof me vrij...
Men ziet...

JULIA.

Zoo vaderlijk heeft hij me toegesproken;
Ik weende, ach Eduard, het heeft me 't hart gebroken;
Maar hoe ons 't noodlot ook, met ramp op rampen kwelt,
Zou 'k...

EDUARD.

Jammer inderdaad; die oom heeft zeer veel geld.
En juist niet om zijn' stand, moet gij den neef versmaden;
Was deze een ander mensch, ik zou u anders raden.
Ik heb een' vriend Julie, van geen verheev'ner stand,
Doch even rijk als hij, die, zoo gij hem uw hand
Zoudt willen schenken, u...

JULIA.

Niet verder.

EDUARD.

'k Durf vertrouwen...

JULIA.

Ik ben nog ongezind...

EDUARD.

Dus spreken alle vrouwen;
Maar biedt een jong'ling...

JULIA.

Neen.

EDUARD.

Zoo als mijn vriend Terlaan...

JULIA.

Hoe, deze?

EDUARD.

Ja, zijn hart...

JULIA.
Gij spot.

EDUARD.
Hij bidt u aan.
Een weigering Julie, kost moog'lijk hem het leven;
Zijn fijn gevoel...

JULIA.
Men heeft hem anders mij beschreven.

EDUARD.
Misschien...

JULIA.
Stel u gerust; hij zal, bij spel en wijn,
Die min, zoo ze al bestaat, weldra vergeten zijn.
Een lichtmis.

EDUARD.
Waarlijk niet.

JULIA.
Dom, onbeschaafd.

EDUARD.
Goedaardig.

JULIA.
Een mensch die...

EDUARD.
Hij is u wel niet ten volle waardig;
'k Beken ook dat hij schraal voorzien is van verstand,
Maar zusterdje, des te eer zet gij hem naar uw hand,
En kunt vervolgens...

JULIA.
Hoe? Zou 'k zulk een' minnaar kiezen,
Dien 'k later zijne waarde als man kon doen verliezen?

EDUARD.
Die waarde blijft *intact*, door een gezag in schijn;
Gehoorzaam zult ge hem en toch meesteresse zijn.
Gij leert hem, door van pas, te vleijen en te streelen,
Al wat gij zelve wilt, te willen en bevelen.
En Karel, zoo ik meen, is juist de regte man,
Die, zonder eigen wil, den uwen volgen kan,
Dien ge, als een speeltuig, naar uw keuze, kunt besnaren.

JULIA

(*geraakt*).

Voor uw aanstaande vrouw, moogt gij die les bewaren.

EDUARD

(meer en meer dringend).

De mijne? Julia, ach, wist ge in welk verband
Uw keuze... Hoor mij aan en raadpleeg uw verstand.
Uw schoonheid strekt alleen om u te doen beminnen,
Maar moeilijk voert zij u den huw'lijkstempel binnen,
Zoo haar niet, hand aan hand, de rijkdom vergezelt.
Gij blijft, met al uw schoon, een meisje zonder geld.
Bedenk uw toekomst wel; gaat deze kans verloren,
Zoo voelt ge...

JULIA.

Ik voel geen' lust u langer aan te hooren.

(af.)

Tweede tooneel.

EDUARD (zich misnoegd, op een' stoel werpende).

Hoe dwaas dat ik voor haar, mij nog die moeite gaf!
En Karel trekt gewis zijn hand nu van mij af...
'k Deed meer reeds dan te veel en niets heb 'k nog gewonnen;
Maar 'k geef mijn plan niet op; laat zien, wat nu begonnen!
Zoo 'k zelf Sophie eens... Ligt dat zij mijn' wensch verhoort,
Mijn rang haar evenzeer als mij haar geld bekoort;
En zoo de liefde al niet... ook deze zal wel komen,
Eerst moet zij, dag en nacht, van adelluister droomen,
Bezwijken 't vrouw'lijk hart, bij 't streelende besef,
Dat 'k, aan haar voeten, haar, tot barones verhef.
Zou dat gelukken?... Ja, zoo ijdel zijn de vrouwen,
Dat op haar ijdelheid alleen nog is te bouwen!...

(opstaande.)

Ik waag 't! Zoo ik door haar, weêr tot dat aanzien kwam,
Dat mij geboorte schonk en 't noodlot mij benam,
Dan zou een ieder naar mijn lof en gunsten trachten,
En dien ik wilde, zou 'k vereeren of verachten.
'k Behoefde dan geen ambt, geen gunst of voorspraak meer...
Wat zou 't mij kosten! Wat? Dat 'k mij mesallieer?

'k Zal daarmee toch wel de eer van mijn geslacht niet krenken;
Ik wil 't, door glinst'rend goud, een' nieuwen luister schenken,
'k Wil schitt'ren aan het hof, 'k wil heerschen in...

Derde tooneel.

EDUARD, DE BARON.

DE BARON

(ernstig).

Terlaan
Heeft mij geantwoord, mij het uitstel toegestaan;
Daar, lees.

(hij reikt hem een brief toe.)

EDUARD

(dien met verontwaardiging inziende).

Dit schrift aan u? En dat om duizend gulden?

(ter zijde.)

Sophia's vader!

(luid.)

Neen, onmoog'lijk is 't te dulden!

DE BARON.

't Is slechts ook wijl 'k het moet, dat ik het dulden kan.

EDUARD.

Geen eerbied voor uw' stand!

DE BARON

(met waardigheid).

Ik ben fatsoenlijk man.
Mijn eergevoel, voor 't eerst, gedwongen te bestrijden...
Bezit ge 't ook, mijn zoon, zoo voel wat ik moet lijden!

EDUARD

(getroffen).

Ik voel 't!

DE BARON

(met veel aandoening)

Ach Eduard, wat is gelukkig zijn!
Ik was 't, het schoonst geluk, 't volmaaktst geluk was 't mijn'.
Ik waande 't duurzaam ook; hoe vond ik mij bedrogen!
'k Verloor mijn brave vrouw, verloor mijn groot vermogen!
Bij 't zorg'loos kinderspel, zaagt gij mijn tranen niet....
En toch nog dankte ik God, voor 't geen Hij me overliet!
Uw beider liefde gaf mij liefde nog voor 't leven.

Men had mij uitzigt op bevordering gegeven,
 Mij wachtte een hooger rang, op 't bloedig veld van eer...
 Voor 'k dien verdienen kon, wierp mij een kogel neêr.
 Verminkt nam 'k, met een traan, toen afscheid van mijn' degen;
 Heb nog, bij groote gunst, een klein pensioen verkregen....

EDUARD.

Maar 't geen u overbleef...

DE BARON.

Is weinig, en gij ziet,

(op den brief wijzende.)

Gij voelt het zelf dat de eer mij dringend nu gebiedt.
 Om ook dat laatste...

EDUARD.

Hoe? Is 't zoo ver dan gekomen?
 Een onverwacht fortuin kan ons nog redding...

DE BARON.

Droomen!

Ik zie geen uitkomst. Meent ge 't voorstel van Verspal?
 Het kwam uit hoogmoed voort; wat daarvan worden zal
 Is zeer onzeker.

EDUARD.

'k Zou dien hoogmoed eer betoemen.
 Mij dunkt dat...

DE BARON.

Van zijn' neef heb 'k zooveel goeds vernomen.

EDUARD.

Maar zoo Julie hem niet?...

DE BARON.

Haar keuze laat ik vrij;
 Tevreden zal ik zijn, hoe dan ook de uitslag zij.
 Ze zal, vertrouwd ik, om zijn' rijkdom hem niet kiezen,
 Zoo dit haar 't uitzigt op geluk mogt doen verliezen.
 'k Verlaat me op haar verstand, en meer nog op haar hart;
 Kon ik dat ook bij u! Mijn zoon, mijn Eduard!
 Betreur dien kostb'ren tijd, die nutt'loos ging verloren!
 Uw jeugd snelt reeds voorbij. Welk lot is u beschoren!
 Niets blijft u dan uw naam!

EDUARD

(met vuur).

En deze is mij genoeg!
 De naam, mijn vader, dien onze eerste voorzaat droeg,

Toen, strijdend naast den graaf, aan 't hoofd van Hollands edelen,
Een onvergamb're roem...

DE BARON.

Ach, werken moet ge of bedelen!
Noem toch geen' eed'len trots, dien trotschen eigenwaan.
Praal niet zoo, met hetgeen uw voorzaat heeft gedaan.
Was deze waarlijk groot, zoo poog hem te evenaren,
En aan geërfden glans, ook eigen glans te paren.
In vroeger tijden, in die tijden van geweld,
Toen menschenwaarde alleen gezocht werd in den held,
Toen ieders regt, door 't regt des sterksten, werd verdrongen,
Toen dichters slechts de min en dapperheid bezongen,
Toen hij slechts vorstengunst en vrouwengunst genoot,
Die plund'ren, rooven kon en 't meeste bloed vergoot,
Toen was, voor de eed'len slechts, 't genot van 's hemels gaven,
Tijrannen waren zij, en de and'ren waren slaven!
Maar die verdrukking zelf' heeft vrijheid voortgebracht:
Zij schonk den mensch 't gevoel van eigenwaarde en kracht;
Verlichting leerde hem, naar hooger doelwit streven,
Beschaving heeft de deugd haar regten weêrgegeven,
En zoo men thans den held, nog hulde en lauw'ren biedt,
't Is dan, als hij zijn bloed, voor 't vaderland, vergiet.
Men acht geen grootheid meer in wreede volkstijrannen;
Verheven deugd alleen verheft tot groote mannen!
En menig' die voorheen vereerd werd en vergood,
Verdiende welligt nu, een' schandelijken dood!
Waar blijven nu die trots, dien ge aan uw' naam wilt hechten?
Die lauw'ren van voorheen, die ge om uw hoofd wilt vlechten?
O, zoek geen grootheid meer, in lang verbleekten schijn;
Thans moet een edelman ook mensch en burger zijn!

EDUARD.

Maar hoe zal hij zich, boven and'ren, dan verheffen?

DE BARON.

Door anderen, als mensch en burger, te overtreffen.
Niets meer is hij dan lid der groote maatschappij;
Haar wet schrijft ieder, van wat rang of stand hij zij,
Bijzond're pligten voor, den grooten 't meest van allen...
Die hoog staat, Eduard, moet schitteren of vallen!

EDUARD.

Het aad'lijk voorregt is dus slechts een ijd'le waan,

En de adel zelf niets meer?...

DE BARON.

Gij moet me wel verstaan.

't Is groot den adel, door verdiensten, te verwerven;
 Gelukkig is het slechts, hem, door geboorte, te erven;
 't Wordt pligt dan, dat men ook naar ware grootheid streeft,
 En aan geërfden roem, een nieuwen luister geeft.
 'k Zie gaarne een eed'le ziel, een ijd'le grootheid schragen;
 Ik acht een schoonen naam, die waardig wordt gedragen;
 Ik eer den edelman, die werk'lijk edel, groot,
 Den hoogen stand verdient, dien hem het toeval bood;
 Die eerbied toont voor 't regt, voor orde, wet en zeden,
 Geen hersenschimmen schept uit droomen van 't verleden,
 Geen onverdiende hulde en lof voor zich begeert,
 Begaafdheid, kunde en deugd, in ieder mensch vereert.
 Maar meen'gen grooten naam zie 'k schandelijk bevlecken,
 En slechts bedorvenheid of nietigheid bedekken.
 'k Veracht den edelman, die, trotsch op zijn geslacht,
 Dat zóó gezonken is, daar 't hem heeft voortgebragt,
 Slechts valschen glans ontleent uit wapens en kwartieren;
 Die geene deugden eert, dien geene deugden sieren,
 Wien pligtbesef ontbreekt, geen eed'le wil bezielt,
 Die mind'ren knielen doet en voor zijn meerd'ren knielt...
 In zulk een mensch, mijn zoon, hoe hoog hij zij geboren,
 Gaat soms de gansche roem eens eed'len naams verloren.
 O, spaar den mijnen!

EDUARD.

Ik, mijn vader? Hoe, gij vreest?

DE BARON.

Ik hoop nog, want uw hart is altijd goed geweest.
 Volg slechts den raad, dien 'k u zoo dikmaals heb gegeven;
 Verschaf u een bestaan, een werkzaam, nuttig leven,
 En mogt het vragen om een ambt, u tegenstaan,
 'k Wil gaarne zelf voor u...

EDUARD.

Een ambt? waar denkt gij aan!
 Mijn geest verstompen?

DE BARON.

Maar...

EDUARD.

Mijn vingers lam te schrijven,
Om jaren achtereen, denzelfden knecht te blijven?

DE BARON.

Door vlijt en ijver...

EDUARD.

Hoe, gij waant dus?...

DE BARON.

En ik kon...

EDUARD.

Gij kondt zeer veel, o ja, men weigert geen baron;
Men hielp gewis mij voort, hoe and'ren dan ook morden,
Maar 't is beneden mij, geprotegeerd te worden.
Ik weet hoe 't doorgaans in die ambtenwereld gaat,
Men heeft er neven, zoons en vrienden, bij de maat.
Men maakt er zijn fortuin door kruipen en bedriegen,
Men kortwiekert arenden, de ganzen moeten vliegen!
Van daar ook dat men, in haar neev'lig luchtsgebied,
Slechts ganzen, soms een spreeuw, maar schaars een' arend ziet.
En in die ganzenvlugt, zou ik me gaan begeven?
Op eigen wieken, wil 'k naar hooger doelwit streven,
'k Wil schitt'ren door mij zelf', 'k wil niet op ééne lijn
Met gans en spreeuw, mijn vlugt...

DE BARON.

Gij wilt een arend zijn!
'k Hoor u 't gewone, steeds verachten en versmaden;
Uw taal is stout en trotsch, maar woorden zijn geen daden.
De weg naar 't groote neemt, bij 't kleine, zijn begin;
Treed dus vooreerst, mijn zoon, een mind're loopbaan in;
Verdiensten zullen u dan later wel verhoogen.

EDUARD

(het hoofd schuddende).

Verdiensten geven ons, noch aanzien, noch vermogen!
Gelukkig die door haar, droog brood verkrijgen kan.
Neen dat niet, vader; 'k heb een beter, grootscher plan.
Wat zou mij 't jaargeld van een ambtje kunnen schelen?
Ik streef naar een fortuin, waarin ook gij zult deelen,
Ik roep voor u terug, de dagen uwer jeugd;
Ik maak u rijk.

DE BARON.

Mij rijk? 't Zij dan aan vadervreugd!

O, doe mij, Eduard, nog eens, als gunst verwerven,
Dat 'k u gelukkig zie en dan gerust kan sterven!

Vierde tooneel.

DE VORIGEN, EEN BEDIENDE, daarna AUGUST.

BEDIENDE.

De Heer Verspal verzoekt...

EDUARD.

Hoe, nu reeds?

DE BARON.

Breng hem hier.

AUGUST.

(Hij doet zich zeer vrij, zelfs eenigzins onbeschaamd voor, en tracht blijkbaar, door toon en houding, een' ongunstigen indruk te maken.)

Mijn waarde heer baron, het is me een groot plezier,
Dat ik u eind'lijk eens, ten uwent, mag ontmoeten.
Mijn oom, de heer Verspal, doet vriendelijk u groeten.
Het plan vind 'k allerliefst, waarachtig, en ik kom
Nu, volgens afspraak om.. maar gij weet zelf waarom.
't Is al te delicaat mij verder te verklaren;
'k Ben uitermate kiesch, schroomvallig, voor mijn jaren.
Waar is de freule?

DE BARON

(met bevreemding, ter zijde).

Hoe! wat onbeschaafden toon!

EDUARD

(evenzoo).

Is dit dezelfde mensch!

DE BARON

verlegen, hem Eduard voorstellende).

Mijnheer Verspal, mijn zoon...
Mijn dochter is... zoo 'k meen... nog bezig zich te kleeden;
Zij kan... zij heeft belet...

AUGUST.

Wat al omstandigheden!
Hoe, kleedt ze zich voor mij? Gij kent mij niet, baron;
Ik min geen' omslag, die...

EDUARD.
Mijnheer is...

AUGUST.

Sans façon.

We moesten, dunkt me, nu die complimenten staken,
En liever met malkaâr, vriendschapp'lijk kennis maken.

EDUARD

(koel).

Mijn vriendschap en verkeer zijn niet voor iedereen;
Ik zoek...

AUGUST.

Een' waren vriend? Dien zocht ik ook voorheen.
Zij moeten schaars zijn; 't valt mij ligter, heil te vinden
In alledaagsch verkeer met alledaagsche vrienden.

(hij wil zijne hand in die van Eduard slaan.)

Top jonker!

EDUARD

(terugtreddende).

'k Vrees...

AUGUST.

Dat 'k hen, het mom van 't aanzigt ruk?
Ik lees er vriendschap op; illusie schenkt geluk!
Onnoodig is 't en dwaas den mensch te leeren kennen.
Ik wil mij aan den schijn, aan zoet bedrog gewennen.
De levensvreugd neemt af, al naar men wijzer wordt.

EDUARD

(ter zijde).

Hij lijkt wel stapel gek.

AUGUST.

En 't leven is zoo kort!
Wartoe die wijsheid dan?

EDUARD.

Mijnheer kan haar ontberen.

AUGUST.

'k Haat al wat wijsheid is, vooral 't moraliseren.
Men ziet zoo vaak dat hij, die and'ren lessen geeft,
Ze, voor zich zelven juist het meeste noodig heeft.
Een mooie tong bedekt soms leelijke gebreken;
Een goede daad geldt meer dan honderd fraaije preken!

DE BARON.

Zeer waar, mijnheer Verspal.

AUGUST

(ter zijde).

O wee, 'k vergat mijn rol,

(luid.)

't Is al schijnheiligheid, baron, ik hou het vol.

Dat eeuwig preken, over deugden, over pligten;
 Ten hoogste kan het slechts wat vrome zielen stichten,
 Maar 't maakt geen enkel mensch iets beter dan hij is,
 En mij en and'ren, geeft het stof tot ergernis;
 Vooral zoo we, op den duur, de magtspreuk moeten hooren,
 Dat alle menschen hier, met regten zijn geboren,
 En dat de deugd alleen veredelt en verheft.
 't Is om...

EDUARD.

'k Begrijp mijnheer, dat gij dit niet beseft.

AUGUST.

Niet waar? Waartoe zou ons, dan stand en rijkdom baten?
 We zijn hier onder ons, drie zuiv're aristocraten,
 Gij van den adelstand, mijnheeren, ik van 't geld.
 Ik weet dat ge onder u, den adel hooger stelt
 Dan rijkdom, (naam'lijk dien van and'ren) dat is zeker.
 Maar wat is de adel toch? een fraaije antieke beker,
 Een ligchaam zonder ziel. De rijkdom is de wijn!
 Men laat de glazen staan, wanneer ze ledig zijn;
 En de eed'len zelf', hoe trotsch zij met de hunne klinken,
 Verlangen toch naar wijn, bij 't bier en water drinken;
 Zoo heerlijk parelt hij, in 't fijn geslepen glas.
 Breng 'k die gelijkenis hier niet zeer lief te pas?
 Regt metaphorisch, he?

DE BARON

(opvliegend).

Mijnheer, 'k moet u verzoeken...

(zich bedwingende.)

Gewis studeert ge meer in glazen dan in boeken.

AUGUST.

Studeren? Ik, baron? Wel kijk, daar zeg je wat.
 Ik zon 't waarachtig doen, zoo ik er tijd voor had,
 En dan wat minder geld. 'k Kan reek'nen, lezen, schrijven,
 Dat is al mooi genoeg, daar kan 't vooreerst bij blijven.
 Hadde ik den vluggen geest, den aanleg van uw' zoon,
 Dan zou 'k misschien...

EDUARD.

't Wordt tijd, den zonderlingen toon,
 Die...

AUGUST.

Zonderling? Dat woord hebt ge in mijn ziel gelezen.

Ja, zonderling ben 'k wel en zal het altijd wezen;
 Dat zit bij ons in 't bloed. Baron, gij kent mijn' oom;
 Die zag eens bij geval; aan een' verdorden boom,
 Een roosje bloeijen; wat is mij er aan gelegen,
 Van welken boom een roos haar wording heeft verkregen?
 't Is om haar schoon alleen, dat ik de rozen acht.
 Hij huldigt slechts den stam, die haar heeft voortgebragt;
 En om dien ouden stam, moet ik nu 't roosje plukken!...
 Maar ho, 'k begin mij daar poëtisch uit te drukken.
 Houdt gij van poëzij, baron?

DE BARON

(ontroerd, ter zijde).

'k Begrijp hem, God!...
 Geduld!

AUGUST

(ter zijde).

Hij voelt de kneep.

EDUARD.

Mijnheer, gij drijft den spot
 Met ons, uw...

AUGUST.

Jongelief, we spraken van studeren;
 Mijn studie is: veel geld te erlangen en verteren.
 Van deze studie zelfs, heeft u het lot bevrijd,
 Gij hebt te onthouden slechts dat gij van adel zijt;
 Een edelman behoeft te hebben noch te weten.
 't Is waar, een edelman moet op zijn tijd ook eten...

DE BARON

(ter zijde).

Geduld!

EDUARD.

Dit gaat te ver; ik...

AUGUST.

Hebt ge een ambt, een post?
 Of speculeert ge, he? wat doet ge voor den kost?
 Gij draagt een bril, mijnheer; welligt dat ge ook studeerde?...

EDUARD

(zich met moeite bedwingende.)

'k Doe niets, mijnheer Verspal.

AUGUST.

Dus een privaat geleerde!

Een slechte keus, mijn vriend; dat vak vult evenmin

De beurs, als 't aanzien geeft. Waarachtig, 'k zie niet in

Waartoe geleerdheid, kunst en wetenschappen strekken.

Wat heeft de wereld toch aan die geleerde gekken!
 Belet de zedeleer dat de ondeugd bovendrijft?
 De letterkunde dat men onzin leest en schrijft?
 De godgeleerdheid dat de godsdienst wordt vertreden?
 Heeft staatkunde ooit voor 't regt der volkeren gestreden?
 Verhoedt zij dat 't geweld des sterksten triumfeert?
 De wijsbegeerte dat de domheid ons regeert?
 De regtsgeleerdheid dat zoo menig 't regt moet derven?
 Geneeskunst, chirurgie dat alle menschen sterven?
 Geleerdheid is een boom, maar zonder vrucht of blad.
 'Wat weet ik!' riep Montaigne, en deze wist toch wat.
 Gelukkig slechts is hij, die schrijven kan noch lezen;
 Rousseau heeft dit voorlang gezegd, gestaafd, bewezen,
 En veel geleerden zelfs bekennen...

EDUARD.

Ik beken
 Dat 'k geen bewonderaar van uw geleerdheid ben,
 En zoo...

DE BARON

(tot Eduard).

Laat ons alleen.

AUGUST.

Moet hij ons nu verlaten?

EDUARD.

Mijn tijd is waarlijk ook te kostbaar voor uw praten.

(af.)

Vijfde tooneel.

DE BARON, AUGUST.

AUGUST.

Te kostbaar is zijn tijd, en hij doet niets; dat 's raar,

DE BARON

(met kalmte en ironie).

Nu tusschen ons, mijnheer, 'k bewonder u voorwaar;
 Zoo schrander oordeelt ge over menschen, over zaken;
 Een niets weet gij tot iets, een iets tot niets te maken.

Wat diepe kennis ligt bij u, in ieder woord;
 Het is of men Rousseau, Montaigne zelven hoort.
 Ik min dien eed'len zwier, dien toon, zoo kiesch als aardig,
 Dat dichterlijk vernuft, Voltaire en Gilbert waardig.
 Uw vergelijking van den beker en den wijn,
 Bij adel en bij geld, ze kan niet juister zijn.
 Zij stelt het menschedom, als slechts drinkend, mij voor de oogen...
 Vernuftig uitgedacht, wijsgeerig overwogen!
 'k Geloof dat gij, gij zelf, den man benijden zoudt,
 Die, wat hij drinken moog', zijn glas in waarde houdt.
 Aan overdaad dient schande en ongeluk geweten;
 Bij 't misbruik van den drank, wordt 't glas aan stuk gesmeten,
 Door 't misbruik van het geld, wordt naam en stand onteerd.
 Ook heeft mij uw vernuft, mijnheer, nog dit geleerd,
 Dat, schoon men in zijn glas slechts water heeft te schenken,
 Men dan nog waarlijk, zich wel ernstig mag bedenken,
 Eer dat men argeloos, met menig ander klinkt,
 Die uit een grover glas, zelfs fijne wijnen drinkt,
 En 't groote dwaasheid is, die elk zich zal beklagen;
 Aan 't ongeslepen glas, zijn fijner glas te wagen.
 'k Bedoel hier niet zoo zeer een' mind'ren stand; 'k bedoel

(plotseling, nadrukkelijk en streng.)

Den ongeslepen mensch, die, zonder eergevoel,
 Laaghartig zich vermeet, den man van eer te honen;
 Dien 't medelijden, slechts verachtend, kan verschoonen,
 En die, tot welken stand...

AUGUST

(op wien de toon des barons indruk maakt).

Baron, wat de oorzaak zij...

DE BARON.

Een oogenblik, mijnheer, de beurt is nu aan mij,
 En zonder beelden, wil ik verder tot u spreken.
 Het doel van uw bezoek is me al te klaar gebleken;
 Gij wildet enkel mij beleedigen...

AUGUST.

Gedoog...

DE BARON

(met waardigheid).

Voor uw beleediging, mijnheer, sta ik te hoog.
 Met al uw overmoed, kondt gij me niet verneëren;
 Gij kent me niet...

AUGUST.

Ik was...

DE BARON.

Gij moet mij kennen leeren.

Dat 'k, kort geleden, met uw' oom in kennis kwam,
 Heb ik te danken, aan mijn' adellijken stam;
 Hij zocht in mij niets meer dan een' baron te vinden;
 Ik vond een' mensch in hem; genoeg, wij werden vrienden.
 Toen stelde hij mij voor dat plan vol onverstand,
 Dat hij alleen ontwierp, dat ik wees van de hand.
 Wat heeft hij niet gedaan, om mij toen te overreden,
 Mij zelfs, uit uwen naam, met drang verzocht, gebeden...
 Mijn dochter kende u niet, en gij hadt haar misschien,
 Zoo dacht ik, hier of daar, bij toeval eens gezien.
 Een weinig schoon kan ligt d' ontvamb'ren jong'ling boeijen;
 Maar soms blijft 't harte koud, terwijl de zinnen gloeijen;
 't Is een onzalig vuur, dat hem verslindt, verteert.
 Bezit hij 't schoone beeld, zoo vuriglijk begeerd,
 Dan is voor beiden, 't beeld der liefde ras verdwenen.
 Welk vader zou de hand, tot zulk een onheil leenen!
 Ik bleef dus weigeren...

AUGUST

(meer en meer ontroerd).

Baron, een enkel woord...

DE BARON.

Intusschen had 'k, mijnheer, veel goeds van u gehoord.
 Ja, zonder dat de glans van 't goud mij kon verblinden,
 Wenschte ik, voor mijn Julie, in u den man te vinden,
 Die harer waardig, haar verwierf en eenmaal haar
 't Verlies eens vaders zou vergoeden; o, zoo zwaar
 Drukt mij de zorg... genoeg; die wensch deed mij vergunnen
 Dat ge ons bezocht mijnheer; hadde ik vermoeden kunnen
 Hetgeen 'k eerst nu bespeur, dat 't voorstel van uw' oom
 Veel minder 't roosje gold, dan wel den ouden boom,
 En hij mij, zonderling, de omstandigheid verheelde,
 Dat gij, met hart en ziel, niet in zijn wenschen deelde...
 We hadden zulk een uur, als dit, niet doorgebracht;
 Gij hadt mij niet miskend, en ik u niet...

AUGUST

(ten uiterste getroffen).

Veracht!

O, ga niet verder... 'k voel mijn schande... ik werd bedrogen!

De schijn... ik dacht... mijn God, hoe klein sta 'k voor uwe oogen!
 Hoe diep gezonken!... 'k had gevoel van pligt en eer...
 Ge erkent dit niet, en ik, ik ken mij zelv' niet meer!

DE BARON

(ter zijde).

Het schijnt... zou ook Verspal?

AUGUST.

En toch, gij moet mij hooren.
 Het plan dat oom ontwierp, kon ook slechts hem bekoren;
 Mijn hart is niet meer vrij, mijnheer, en buitendien
 Uw dochter ken ik niet, ik heb haar nooit gezien.
 De dwang mijns ooms die hem... die mij zoo innig griefde...
 Teleurgestelde hoop, teleurgestelde liefde...
 'k Weet alles meest aan u, aan d' invloed van zijn goud.
 Hadde ik zijn ijdelheid als de oorzaak maar beschouwd!...
 Baron, het was mijn jeugd, mijn weinige ondervinding...
 O, schenk genade voor een oogenblik verblinding!
 Gij houdt uw oog, uw hart van mij nog afgewend...
 Bij God, veracht mij niet, al heb ik u miskend!

DE BARON

(ter zijde).

Hij treft me.

(luid.)

Jonge vriend, het spel was ver gedreven,
 Maar zulk berouw...

(hem de hand reikende.)

Ziedaar.

AUGUST.

Gij hebt me dus vergeven?
 Hoe kan ik nu nog... neen, 'k misleid u langer niet,
 Weet ook, 't is niet in mij dat gij den jong'ling ziet,
 Van wien...

DE BARON

(hem in de rede vallende).

Niet meer; uw oom heeft nu de schuld te dragen.
 Hem zal ik rekenschap van zooveel dwaasheid vragen,
 U niet; en daar uw hart eene and're is toegewijd,
 Belet de kieschheid niet dat gij hier welkom zijn.
 Toef nu een oogenblik, ik wil 't genoeg smaken,
 Dat ik mijn' zoon met u, zie vrede en vriendschap maken;
 Mijn dochter evenwel, verschoont ge dezen keer.

(August buigt zich: de baron vertrekt door de zijdeur.)

Zesde tooneel.

AUGUST (alleen).

Ha, welk een les! Ze is voor mijn leven!... Bij mijn eer,
Ik wil, zoo 'k door den schijn, mij ooit weêr laat verblinden...
Maar kon 'k vermoeden zulk een man in hem te vinden,
Zoo eerbiedwaardig, zoo... Gelukkig is 't voorbij,
En...

Zevende tooneel.

AUGUST, JULIA door de middeldeur komende.

JULIA.
Vader!

(August herkennende).

God!

AUGUST

(uitgelaten).

Wat zie 'k! Algoede hemel, gij!

(met drift naar haar toegaande en hare hand vattende.)

O, welk geluk!

JULIA

(zeer ontroerd).

Mijnheer... ik bid...

AUGUST

(steeds in vervoering).

Laat me u aanschouwen!
Ja, ze is het!... Groote God, doe mij 't verstand behouên!
Gij, hier! Gij die Julie? O, spreek toch, is 't geen droom?
Gezegend zij dit uur, gezegend zelfs mijn oom,
Uw vader, alles!... Ach, zooveel heb ik geleden,
Maar niet vergeefs gewenscht, gehoopt en God gebeden!...
O, deel nu in de vreugd, die mij dit weêrzien biedt!

JULIA.

Ge zijt dus... en gij kwaamt?...

AUGUST.

Herkent ge mij dan niet?
 Vermogt ik uw gevoel, bij 't mijn' niet af te meten?...
 Ik zag u eens slechts, om u nimmer te vergeten!
 O, wist ge hoe mij 't hart toen van verrukking sloeg!
 En gij herkent mij niet!

JULIA.

Ik ken u.. niet... genoeg.

AUGUST.

Het valt me moeilijk u een schets van mij te geven;
 'k Ben naauw'lijks twintig jaar, ik dartel nog door 't leven,
 Maar 'k heb een eerlijk hart dat u zoo teêr bemint...
 O, schenk me er 't uwe voor, en ons geluk begint!

JULIA.

Hoe kan 'k!... dit oogenblik...

AUGUST.

Zoudt gij me nu verstooten?
 Gij zelve hebt mijn hart, voor liefde en hoop ontsloten;
 Bij 't zaligend genot van 't eerst gevoel der min,
 Snelde ik reeds, aan uw zij, den aardschen hemel in.
 'k Verloor u, vind u weêr... en nu het heil te derven?...

(haar onstuimig te voet vallende.)

'k Moet leven in uw hart of aan uw voeten sterven!
 Ja, 't zij...

JULIA.

Sta op... ik smEEK...

AUGUST.

Heb deernis!

JULIA.

Geef me tijd.

AUGUST

(opstaande.)

O, wist ge Julia, hoe dierbaar gij me zijt,
 Hoe ik mijn leven...

JULIA.

Ik geloof u.

AUGUST.

Maar uw dralen?
 Spreek, zal uws vaders keus ook uwe keus bepalen?

JULIA.

Zoo hij... u...

AUGUST.

De eed'le man, dien 'k reeds als vader eer;
Ik ga tot hem, Julie, ik werp mij voor hem neêr.
O, hij zal uw geluk en 't mijne niet verbreken.
Ik ga hem om uw hand en om zijn' zegen smeeken...
Maar nu niet, nu de vreugd mijn ziel zoo overspant...

(Hij toont haar haren handschoen.)

Herkent ge dit, Julie?

(hare hand vattende.)

Laat mij die lieve hand!

(Hij doet haar den handschoen aan.)

Daar hebt ge uw handschoen weêr...

(Hij laat hare hand zachtkens vallen en vervolgt met teederheid.)

Ge moest hem nu mij schenken!

(Julia legt, na eenig aarzelen, hare hand in de zijne; August is in de hoogste vervoering.)

O, dank, geliefde, dank! Nu kan 'k geen heil bedenken,
Dat mij te wenschen blijft. Wie had mij dit voorspeld!
Neen, nooit...

Achtste tooneel.

DE VORIGEN. DE BARON, EDUARD, door de zijdeur komende.

DE BARON

(verwonderd en streng).

Gij hebt, naar 't schijnt, u zelv' reeds voorgesteld.

EDUARD.

Wat zie ik!

AUGUST.

Waardig man, ik treed u smeekend nader.

DE BARON.

Geen woord.

AUGUST.

Ik bid u...

DE BARON.

Uit mijn oogen!

JULIA

(zich in de armen des barons werpende.)

Beste vader!

EDUARD.

Zij zelve!

DE BARON.

Ook gij, Julie?

(tot August.)

Spreek, zeg wat dit beduidt;
Is 't spot of ernst?

AUGUST.

O God!

DE BARON.

Was nog het spel niet uit?

AUGUST.

Een spel!

EDUARD.

't Is onbeschaamd!

AUGUST.

Zij is mijn heil, mijn leven!

DE BARON.

Uw hart was niet meer vrij.

AUGUST.

't Is haar getrouw gebleven;
Zij was het...

EDUARD.

Allerliefst!

AUGUST

(tot den baron).

O, schenk me een kort gehoor,
En 'k zal u...

DE BARON

(bij zich zelve).

Zij! was zij 't?

EDUARD

(tot August).

Het komt mij wonder voor,
Dat ge eerst...

DE BARON.

Zwijg, Eduard.

AUGUST.

Vergun me u in te lichten...

DE BARON.

Mijn dochter zal dit doen, en gij zult mij verpligten
Met nu van hier te gaan; 'k heb heden reeds zooveel...

AUGUST.

O, 'k bid u, denk niet meer aan 't ergerlijk tooneel...
Gij hebt vergeven! Ach, uw blik slaat mij ter neder.

(met veel gevoel.)

Ik min uw Julia, en zij, zij mint mij weder.
Denk vaderlijk, baron, en over haar en mij;
Ons heil is in uw hand!

(af.)

EDUARD.

Een rare vrijerij!

JULIA

(ter zijde).

Ik sidder... God!

DE BARON.

Julie, we moeten ernstig spreken.

JULIA.

Ge zijt verstoord; mijn schuld...

DE BARON

(met goedheid).

Is mij nog niet gebleken;
Kom, volg mij.

(Beiden vertrekken.)

Negende tooneel.

EDUARD alleen.

Allerliefst! Wie dat begrijpt... ik niet;
'k Begrijp alleen dat ik misleid werd... Vader ziet
Haar heil in dezen echt... vergeefs plaats ik me er tusschen.
Nu, Karels liefdegloed is ligt met wijn te blusschen;
Geen nood dat deze zich een ziekte treuren zal;

Ook voegt hij haar niet. Maar dat zij nu dien Verspal,
Die mij in 't aangezicht... O, kon ik iets verzinnen
Om hen te scheiden!... Zoo ik daartoe kans zag...

(Er wordt aan de deur getikt)

Binnen.

Tiende tooneel.

EDUARD, KAREL.

KAREL.

Bonjour, Van Zevenvan.

EDUARD.

Zijt gij het, vriend Terlaan?
Waarom heb ik 't geluk?...

KAREL.

Ik wilde eens wand'len gaan,
Om die kantoorlucht... maar nog naauw'lijks was ik buiten,
Of 't regenachtig weêr deed wijs'lijk mij besluiten
Om liever een partij biljart... Hebt gij plezier?
Dan gaan we naar de kroeg.

EDUARD.

Nu goed, een spel drie, vier;
Doch meer niet.

KAREL.

Zoo gij wilt, ik zal 't u overlaten;
We kunnen dan daarna, nog zaam een uurtje praten.
Ik geef een fijne flesch.

EDUARD.

Neen, dat niet.

KAREL.

Val niet vies.
Ook heb ik nieuws voor u.

EDUARD

(met drift).

Hoe, van Sophie?

KAREL.

Precies.
Maar eerst... gij weet wel, dat uw vader, aan den mijnen,
Een acceptatie...

EDUARD.

Ja.

KAREL.

Ze zou in 't kort verschijnen;
Mijn vader wilde geld, maar 'k heb zoo lang gepraat,
Tot hij een maand nog...

EDUARD.

Dank; regt vriend'lijk, inderdaad.
Maar spreek nu van Sophie; mijn vurigst zielsverlangen...

KAREL

(dralende),

Ja, 'k wierp de netten uit.

EDUARD.

En hebt ge?...

KAREL.

Slib gevangen!
Het doet mij leed, vriend; ik had eerst nog al geloofd,
Dat alles lukken zou... Zet alles uit uw hoofd;
Zij is, met Frans Verspal, zoo goed reeds als verbonden.

EDUARD

(verwonderd).

Met Frans Verspal?

(koel.)

Terlaan, 't is aardig uitgevonden.
Zoudt gij zoo dom niet zijn, als 't schijnt...

KAREL.

Integendeel;
Ik ben... ik zeg...

EDUARD.

Ge zegt te weinig of te veel.

KAREL.

Hoe zoo?

EDUARD.

Denk zelf eens na.

KAREL.

Je zoekt met mij te gekken;
Wat praat je toch?

EDUARD.

Ik zoek een argument te trekken;
'k Begrijp u duid'lijk nu; maar wat uw doel ook zij,
Onnoodig is 't, mijnheer...

KAREL

(grootte oogen openzettende).

De duivel hale mij,
Zoo 'k u begrijp.

EDUARD.
Die vond...

KAREL.
Wat wilt ge daarmeeê zeggen?

EDUARD.

Wel ja, ik zelf zal u dat nog eens uit gaan leggen;
Foei, foei.

KAREL.

De duivel haal'!...

EDUARD.

Laat toch dat vloeken daar.

KAREL.

Mijn hemel, Zevenvan, wat ben je schrikk'lijk raar!
Hoe kom je toch van daag aan al die aardigheden?
Ik zeg nog eens: Sophie heeft zelve mij beleden,
Dat zij bemind wordt door en wedermint Verspal.
Gij voelt dus...

EDUARD

(spijtig lagchende).

Bravo, ja; ik voel het.

KAREL.

Ben je mal?

(ter zijde.)

Och, 't hartzeer is den bloed gewis in 't hoofd geslagen!

(luid.)

Kom jonker, iedereen heeft al zijn kruis te dragen;
Wees man en denk nu maar...

EDUARD.

Terlaan, gij waart mijn vriend;
Waardoor heb ik aan u, dien bitt'ren spot verdiend?

KAREL.

Ik spotten? Nooit gedacht; daar wil 'k gerust op zweren.
Schep moed, Van Zevenvan, misschien zal 't nog verkeeren;
Zoo 'k eens met uw Julie... Gij hadt me laatst beloofd;
Van haar...

EDUARD.

Ook mis.

KAREL.

Hoe, mis?

EDUARD

(hem nasprekende.)

Zet alles uit uw hoofd.
Zij is, met Frans Verspal, zoo goed reeds als verbonden.

KAREL

(verbaasd.)

Uw zuster?

EDUARD.

Met Verspal.

KAREL.

Al zwoeren 't duizend monden...
Niet moog'lijk.

EDUARD.

Toch is 't waar.

KAREL.

Deez' morgen nog was hij
Bij mijne zuster.

EDUARD.

Zoo; maar nog deez' avond bij
De mijne.

KAREL.

Jongenlief, hoe kan ik dat gelooven!

EDUARD.

En hoe kan ik het u?

KAREL.

't Gaat mijn verstand te boven!

EDUARD.

Zoo gij me niet bedriegt...

KAREL.

Ik geef mijn woord van eer.

EDUARD.

'k Geloof u dan, Terlaan.

KAREL.

En ik u; maar hoe meer
Ik nadenk... twee voor één! Hij ware in staat en bragt er
Een derde en vierde bij.

EDUARD

(peinzend).

Daar schuilt gewis iets achter.

KAREL.

Een weddenschap?

EDUARD.

Neen, neen; ge zijt misleid.

KAREL.

Door wie?

EDUARD.

Een uitvlugt is 't, niets meer.

KAREL

(driftig).

Een uitvlugt van Sophie?
Dan moog' de duivel...

EDUARD.
Niet zoo driftig.

KAREL.
Mij misleiden?

EDUARD.
Een onderstelling...

KAREL.
Maar misschien wel zijn we 't beiden.
Ik wenschte 't; gij en ik behielden dan de kans...

EDUARD.
Ik vrees maar dat Julie...

KAREL.
Is zij verliefd op Frans?
We moeten zijn bedrog, de meisjes gaan vertellen;
Ze kunnen 't beiden toch, met éénen man, niet stellen.

EDUARD.
'k Herhaal 't, ge zijt misleid, of die Verspal speelt hier
Een schandelijke rol.

KAREL.
'k Vertrouw hem juist geen zier.

EDUARD.
Ik evenmin.

KAREL.
Maar nu, van ons verbond gesproken,
Zoolang 't onzeker blijft...

EDUARD.
Het blijft nog onverbroken;
Ik zal uw voorspraak zijn, zoo maar...

KAREL.
De hand daarop.
En ik zal bij Sophie...

EDUARD.
Als trouwe vrienden.

KAREL

(zijne hand in die van Eduard slaande).

Top!

Gut, Zevenvan, wat zou 't voor mij een kansje wezen!
'k Zou ook zoo blij zijn, kijk, of onze fondsen rezen.

Ik heb de meid zoo lief, en dan haar hoogen stand!...
Uw adel, vriend, is juist een kolfje naar mijn hand.
Ik zoek, ben 'k eens getrouwd, dan ook baron te worden;
Behang mijn kamers dan, met mooie wapenborden.
Baron en rijk! Ho, ho, een dubbelsnijdend mes;
Ik schitter waar ik kom, drink t'huis mijn fijne flesch...
Maar gaan we, beste vriend; die flesch daar doet me denken
Dat we op een droogje...

EDUARD.

Wil 'k?...

KAREL

(hem met zich voorttrekkende).

Ik zal u *voln*aij schenken.

(beiden af.)

Einde van het derde Bedrijf.

Vierde bedrijf.

Eene kamer bij den heer Verspal; op den achtergrond eene middeldeur; regts eene zijdeur.

Eerste tooneel.

AUGUST, FRANS, EEN BEDIENDE, allen opkomende.

AUGUST.

Is oom reeds bij de hand?

DE BEDIENDE.

Hij zit nog aan 't ontbijt,
Maar 'k zal...

AUGUST.

Neen, 't hoeft niet, Toon; we hebben al den tijd.

(bediende af.)

Mijn goede, beste Frans, 'k heb zooveel nieuws...

FRANS.

Laat hooren.

AUGUST.

O mij, gelukkig mensch, voor 't hoogst geluk geboren!
'k Verhaalde u gist'ren reeds, hoe mij Van Zevenvan
Ontving; hoe schand'lijk, hoe onwaardig ik den man
Bejegende; hoe 'k ook, voor mijne dwaling boette;
Hoe ik, in zijn Julie, mijn engelin ontmoette;
Hoe hij vervolgens ons, in 't treffendst oogenblik,

Verraste, mij van haar verwijderde en hoe ik
 Zoo zonderling te moê, verheugd en neêrgeslagen,
 Niet wist of 'k reden had tot juichen of tot klagen.

FRANS.

Wel zonderling; gij waart dezelfde mensch niet meer.

AUGUST.

Vrij laat verliet ik u; 't was mistig, donker weêr;
 Daar hoorde ik 't naar geschreeuw van meer dan twintig stemmen;
'Een mensch in 't water! hulp!' Gij weet, ik kan wat zwemmen;
 Ik schoot dus ijlings toe, nam daad'lijk mijn besluit,
 Sprong vaardig in den Rijn, en wien haalde ik er uit?...
 Den jonker Zevenvan!... Gij moet er niet van spreken,
 Maar denk'lijk had hij wat te diep in 't glas gekeken.
 Ik zag met vreugd dat hij geen merk'lijk letsel had,
 En, schoon bewusteloos en meer dan druipend nat,
 Slechts bril en rotting zou behoeven te betreuren.
 Drie kerels hadden werk, hem in een koets te beuren.
 Ik stapte meê er in, en reed, met onzen knaap,
 Al langzaam naar zijn huis, nam nog een' Esculaap
 Op sleeptouw meê, bedacht hoe 't best het ijs te breken,
 Schelde aan toen en verzocht den heer baron te spreken,
 Die, van mijn laat bezoek, mij nog de reden vroeg,
 Terwijl men reeds zijn' zoon de kamer binnendroeg.
 Wat naar tooneel van schrik, dat mij de ziel doorgriefde!
 Ik zag de volle smart der vaderlijke liefde!
 De blik der wanhoop, die en troost en hulp veracht,
 Bleef op zijn' zoon gerigt; geen zucht, geen woord, geen klagt
 Ontglipte hem; geen traan zag m'in zijn oogen blinken;
 Hem scheen het leven dáár, bij 't lijk zijns zoons te ontzinken!
 Toen trad de doctor voor; hij sprak een enkel woord...
 Maar 't hart des vaders had het juichend aangehoord.
 De mensch scheen, uit een' droom, zich zelven weêr te vinden;
 Zijn handen drukten zacht de handen des beminden;
 Er weldde een vreugdetraan in 't opgehelderd oog,
 Als offer van het hart, aan God gewijd; bij boog
 Zijn knieën, bad tot Hem, als bidden die Hem minnen.
 Op eens trad mijn Julie, ontsteld, de kamer binnen.
 Zij had gehoord... zij zag!... O, 't schouwspel greep haar aan,
 Gelijk, na kalmte en rust, een plotselinge orkaan
 De zwakke lentebloem, en deed op hare wangen,

Der rozen inkarnaat, door 't leliewit vervangen.
 Mij scheen haar weenend oog te zeggen: 'Zie hem, hij
 Was reeds uw broeder ook, beweene hem dan met mij!'
 'Neen!' fluisterde ik 'Julie,' en trad haar zachtkens nader,
 Zie slechts den kalmen blik, het danken van uw' vader;
 Uw broeder werd gered!' - 'Door u?' - 'Ja, ween niet meer!'
 En dankend knielde zij toen naast haar vader neêr.
 O Frans, hoe wenschte ik dáár, een' schilder in ons midden.
 Die geestdrift in haar oog, dat engelachtig bidden!
 Die vader... en die zoon, die steeds bewust'loos bleef;
 De doctor, die terwijl, een paar recepten schreef,
 En ik die, hoe geschokt, mij toch zoo zalig achtte;
 Op d' achtergrond, het volk, dat op belooning wachtte...
 Tafreel dat nog mijn ziel zoo levendig aanschouwt
 Ik zond de helpers weg, voldaan met dank en goud.
 In vier minuten tijds, was alles voorgevallen
 Wat ik u daar verhaal; toen zag 'k, het eerst van allen,
 Dat zich de jonker, op zijn sofa, ligt bewoog;
 Er kwam weer leven op zijn wangen, in zijn oog.
 Hij keek bedwelmd ons aan en trachtte zelfs te spreken,
 Maar 't vlotte niet, en mij was 't duid'lijk toen gebleken
 Dat hem de wijn nog meer dan 't water had gedeerd.
 De doctor zag dit ook. 'Het was' zei hij 'verkeerd
 Zich zoo voorbarig, zoo geweldig te bedroeven;
 De jonker zou wat rust, wat rust alleen behoeven.'
 En tot bewijs hiervan, verscheurde hij en stak
 De twee recepten, als onnoodig, in den zak.
 Een loff'lijk voorbeeld, Frans, voor velen van die heeren.
 Hij nam zijn afscheid toen; ook ik wou huiswaarts keeren,
 Na 'k eerst den jonker meê ter rust geholpen had;
 Maar 'k moest nog den baron verhalen alles wat
 Er voorviel en daarbij 't geringste zelfs vermelden.
 Toen sprak hij: 'k wilde gaarne als vader u vergelden;
 Zeg, kan ik dat?... Die vraag!... Hoe voelde ik mij ontroerd!
 Gij kunt oneindig meer!' riep ik, door drift vervoerd,
 Verbleekte en zweeg... en, God! Julie werd mij geschonken!

FRANS

(hem, met hartelijkheid, de hand drukkende).

Hoe deel 'k in uw geluk!

AUGUST.

O Frans, 'k was vreugdedronken!

En had zijn achtbare ernst mijn geestdrift niet gestild,
Ik had die overmaat van vreugd wel uitgegild.
Hij zegende onze min, omhelsde en klemde ons beiden
Aan 't teederst vaderhart.

FRANS.

Maar hebt ge, vóór het scheiden,
Hem niet bekend dat gij een' and'ren naam...

AUGUST.

O, 'k dacht
Aan heel iets anders.

FRANS.

Hoe is 't moog'lijk!... Ik verwacht
Daar weinig goeds van.

AUGUST.

Nu, 'k zal hem vandaag toch spreken.

FRANS.

Hij kon, als hij 't verneemt...

AUGUST.

Wat dan? Zijn woord verbreken?
Gij kent hem niet.

FRANS.

Maar toch...

AUGUST.

Een naam!

FRANS.

't Geldt hier den mensch.
Uw onbezonnenheid...

AUGUST.

Vergeeft hij mij.

FRANS.

Ik wensch
Het hart'lijk.

AUGUST

(nadenkend).

Evenwel... gegrond zijn uw bezwaren.
Het kwelt mij ook.

FRANS.

Ga 't dan terstond hem openbaren.

AUGUST.

'k Heb mij reeds heden vroeg, ten zijnent aangemeld.

De jonker, hoorde ik dáár, was weêr geheel hersteld;
Zij waren beiden uit.

FRANS.
Hoe jammer!

AUGUST.
Heb geen zorgen;
Hij komt bij oom toch.

FRANS.
Wie?

AUGUST.
Van Zevenvan.

FRANS.
Deez' morgen?
Dan ben 'k verloren!

AUGUST.
Gij?

FRANS.
En gij.

AUGUST.
En ik? Hoe zoo?

FRANS.
Terlaan komt ook bij oom.

AUGUST.
Terlaan? *Wat qui pro quo!*

FRANS.
En oom zal alles doen om mij...

AUGUST.
't Zal hem niet baten.
Hij doe maar wat hij kan, of wat hij niet kan laten.
Nu 'k zoo gelukkig ben, wil 'k ook dat gij het zijt.
Geniet ik mijn geluk, zoo lang ge mij benijdt?
Neen, neen, gij moet, ge zult met mij victorie zingen!

FRANS.
Hoe kunt gij?

AUGUST.
Ik zal oom, tot beter inzicht dwingen;
Ik zal...

FRANS.
En zoo 't mislukt? Ik heb u reeds voorspeld...

AUGUST.

Dan geef 'k den duivel, Frans, van hem en al zijn geld.

FRANS.

Ja gij; maar ik, August? Wat had ik dan te wachten?
Terlaan, die zonder 't goud van oom, mij zou verachten,
Terlaan, wien geen genot op aarde streelen kan,
Dan dat van rijk te zijn...

AUGUST.

Die arme rijke man!

FRANS.

Een minnaar zonder geld!... Hij zou 't van schrik besterven.
Tot zelfs de zekerheid, dat ik van oom moet erven
Voldoet hem niet; Sophie is letterlijk te koop;
En die het meeste biedt...

AUGUST.

Hoe vaderlijk!

FRANS.

Ik hoop
Dat hij met Zevenvan, maar niet gelijk zal komen.

AUGUST.

We zijn er ook dan.

FRANS.

Wij? Ik niet.

AUGUST.

Wat kunt ge schromen?

FRANS.

Neen, neen, 'k ontwijk...

AUGUST.

Maar Frans...

FRANS.

Zoo 'k al mijn angst verwon...

AUGUST.

Voor wat?

FRANS.

Voor alles.

AUGUST.

Bah!

FRANS.

Hun aanblik, hun...

AUGUST.

Poltron!

BEDIENDE.

De Heer Van Zevenvan.

FRANS

(in de grootste verlegenheid).

Daar hebt ge 't al; ik zoude...

AUGUST.

Wees stil toch. Is het, Toon, de jonge heer of de oude?

BEDIENDE.

De jonge.

AUGUST.

Goed, hij koom.

(Bediende af.)

Houd u maar buiten schot;
Hij zal waarschijnlijk mij, zijn...

Tweede tooneel.

DE VORIGEN, EDUARD.

EDUARD

(August met vervoering in zijne armen drukkende).

Vriend, wien ik naast God,
't Behoud mijns levens dank; wien 'k nooit genoeg kan danken,
En wien 'k, zoo lang ik leef... doch woorden zijn maar klanken...

AUGUST.

't Verheugt mij dat het geen gevolgen heeft gehad.

EDUARD.

Uw zelfopoffring...

AUGUST.

Kom, ik werd een weinig nat.

EDUARD

(tot Frans).

Mijnheer, bij ongeluk, viel 'k gist'ren in het water;
Men schreeuwde wel om hulp, maar hielp niet; weinig later,
Waar' 't, zonder vriend Verspal, met mij gedaan geweest;
Maar hij, die niets ontziet, die geen gevaren vreest,
Wanneer 't de redding geldt van zijn natuurgenooten...

AUGUST.

Ik word nog admiraal van Neêrlands reddingbooten,
Zoo onze Leidsche krant er maar de helft van zegt.

EDUARD.

Hetgeen me 't meeste spijt, Verspal, geloof me opregt,
Is de ongepaste trots of hoe moet ik het heeten,
Waarmede ik gist'ren u...

AUGUST.

O, dat is reeds vergeten.

EDUARD.

En bijna hadden wij toen nog geduëlleerd!

AUGUST.

Met mij vriend? Denkt ge dat? Dan denkt ge zeer verkeerd.
Zoo 't moest, zou 'k voor mijn eer, mijn bloed en leven wagen,
Maar om haar op de punt eens degens rond te dragen...
Een tweegevecht is niet veel beter dan een moord;
Meest komt het uit een niets of uit een beuz'ling voort;
Men praat, men lacht, men schertst, men hekelt, men beledigt;
Met bloed alleen moet dan het eergevoel bevredigd.
Men vecht, men wondt, men doodt... men draagt den een' in 't graf.
En de ander veegt het bloed van zijnen degen af,
Om, opgeblazen van een schandelijk verwinnen,
Ziet hij er kans toe, weër van voren te beginnen.
Zoo 't echt gevoel van eer nog slechts de drijfveer was...
Maar tusschen ons en hier, komt geen moraal te pas;
Genoeg dus. 'k Heb, mijn vriend, met groote vreugd, vernomen
Dat reeds uw vader weër hersteld is van...

EDUARD.

Volkomen.

En Julia... ze is zoo gelukkig! O, Verspal,
'k Zal 't ook zijn als ik u mijn broeder noemen zal.

(Hem ter zijde nemende.)

Maar *apropos*, men heeft me iets zonderlings doen hooren;
Eene and're nog, Sophie Terlaan, zou u bekoren;
Daar echter nu Julie, u reeds haar jawoord gaf,
Zoo staat ge mij, niet waar, die andere wel af?

AUGUST

(zacht).

't Is mij onmoog'lijk, vriend, u hierin te verpligten.

EDUARD

(lagchende).

Maar zijt ge dan van zins een harem op te rigten?
'k Begrijp toch anders niet...

AUGUST

(luid, hem Frans voorstellende).

Mijnheer Van Zevenvan!

Zie hier mijn neef Verspal.

EDUARD

(verwonderd terugtrekkende).

En gij? wie zijt ge dan?

AUGUST.

August Van Loon.

EDUARD

(met toenemende verbazing).

Van Loon? dus hebt gij ons bedrogen?

AUGUST.

Dit woord...

EDUARD.

Van Loon! Hoe kan... en wat heeft u bewogen?...
Spreek, denk dat gij in mij, een' vriend, een' broeder ziet.

AUGUST.

'k Ben toch de neef mijns ooms, al was 'k de regte niet.

EDUARD.

De Neef?...

AUGUST.

Van oom Verspal; nu kennen wij elkander.
Hij heeft er twee, mijn oom; men nam den een' voor d' ander.

EDUARD.

Maar vader en Julie...

AUGUST.

Verliezen niets er bij;
Ik weeg in alles toch wel even zwaar als hij.
Het was een misverstand, het was een loop van zaken,
Die... gij begrijpt...

EDUARD.

Nog niet.

AUGUST.

Om tot mijn doel te raken...
Een list, een poging... O, gewis heb 'k straf verdiend,
Maar 'k reken op Julie en ook op u, mijn vriend.

EDUARD.

Nu, nu, mijn vader zal die straf zoo ver niet drijven;
Stel u gerust.

(Hem weder ter zijde nemende.)

Gij voelt dat 't onder ons moet blijven,
Wat ik u van Sophie...

AUGUST

(zacht).

Wel zeker.

EDUARD

(luid).

'k Zie u weêr,
Nog heden.

AUGUST.
Gaaf ge reeds?

EDUARD.
Ja 'k moet... vaarwel;

(zich even voor Frans buigende.)

Tot de eer.

(af.)

Derde tooneel.

AUGUST, FRANS.

FRANS.
Zoo, eind'lijk is hij heen; gaan we ook nu.

AUGUST.
Geen gedachten!

FRANS.
Ge zijt van meening dus?...

AUGUST.
Wel, oom hier aftewachten.

FRANS.
Zoo als ge wilt, ik niet; het onweêr komt nabij...

AUGUST.
Juist daarom.

FRANS.
Neen, August; 'k heb minder moed dan gij.

AUGUST.
't Is kinderachtige angst die u het hoofd doet bukken.

FRANS.
't Moog' wezen wat het wil', in kan 't niet onderdrukken;

Ik voel...

AUGUST.

Wat vreest ge dan? Wat waagt ge? Een kort sermoen!
Gij wilt gelukkig zijn, maar wilt er niets voor doen.

FRANS

(meer en meer beangstigd).

August!

AUGUST.

Vertoon u slechts; men zal Sophie u schenken.
Uw schulden...

FRANS.

Groote God, waar doet ge mij aan denken!
Ook dat nog!

AUGUST.

Alles Frans, zal heden naar uw' wensch...

FRANS.

Neen, neen; mijn voorgevoel...

AUGUST.

Ge zijt een wonder mensch.
Van waar dat voorgevoel? Wat hebt ge dan te duchten?
Gij hoort naar niets.

FRANS

(verschrikt).

'k Hoor oom; ik bid u, laat ons vlugten.
Kom, volg mij in den tuin; hij komt...

AUGUST.

Maar zoo ik ging...

(Frans snelt heen.)

Mijn God, wat is de vrees een ongelukkig ding!

(Hij volgt Frans.)

Vierde tooneel.

VERSPAL, PETER, HANNA.

Zij komen door de zijdeur op. VERSPAL heeft een biljet in de hand; PETER en HANNA volgen hem.

VERSPAL

(zeer opgeruimd).

Verheugt u, kind'ren, ja, we zullen bruiloft houën.

PETER.

Hoe meent mijnheer dat?

HANNA.

Zoo? Zal dan mijnheer gaan trouwen?

VERSPAL.

Neen, schrikt maar niet; mijn neef...

PETER.

August? Hij is er mal

Genoeg toe.

HANNA.

Hoor dat eens!

VERSPAL.

Ik meen mijn' neef Verspal.

De goede God doet mij die vreugde nog beleven;

Mijn vriend Van Zevenvan zal hem zijn dochter geven,

De freule Zevenvan.

PETER

(binnen 's monds).

Dat wordt een dure pret.

VERSPAL.

Van een' gewissen dood, heeft hij zijn' zoon gered,

Den jonker Zevenvan; hij is hem nagesprongen,

Toen deze in 't water viel.

PETER.

Hoe dwaas!

HANNA.

Die brave jongen!

VERSPAL

(tot Peter).

Gij hebt op alles wat.

HANNA.

Och ja.

PETER.

Zoo is de jeugd!

Men waagt zijn leven maar.

HANNA

Hij hekelt elke deugd.

VERSPAL.

Maar Peter, zoo ge eens zelf gevaar liept van verdrinken?

HANNA.

Dan raadde ik iedereen hem maar te laten zinken.

PETER.
Hoe christ'lijk!

VERSPAL

(bevredigend tot Peter).

Merkt ge niet dat zij den spot maar drijft?
Hooft nu eens, wat mijn vriend, de heer baron, mij schrijft.

(Hij leest hun het biljet voor.)

*Gewis heeft m' u berigt gegeven,
Dat Eduard in 't water viel;
En Frans, uw neef, hem redde 't leven;
Die daad bewijst een eed'le ziel,
En zulk bewijs bedriegt ons zelden.
Ik wilde als vader, hem vergelden,
En schonk hem reeds een waardig loon.
Hij mint Julie, 't is mij gebleken;
Julie mint hem; hij zij mijn zoon.
Ik kom deez' morgen zelf u spreken,
Na twaalven, vroeger zoo ik kan.
Vaarwel,
uw' vriend*

VAN ZEVENVAN.

En Frans komt mij niet eens, dat heug'lijk nieuws vertellen!

PETER.

Eerst zal hij, voor zijn bruid, een rijk geschenk bestellen,
Op rekening van oom.

(diep zuchtende.)

Ach ja!

VERSPAL

(op het biljet starende.)

Welk edel man!
Geen trots; hij schrijft niet eens *baron* Van Zevenvan;
Ik zou het doen toch.

(tot Peter en Hanna.)

Nu, wat zegt ge?

HANNA.

Ik mag het lijden,
Als zij maar christ'lijk is.

PETER.

Mijnheer, in deze tijden,
Dient toch wel 't geld vooral...

HANNA

Die ouwe duitenvrind!

VERSPAL

(declamerende.)

Het geld is niets dan slijk!

PETER

(evenzoo).

En de adel niets dan wind!

VERSPAL.

Ellendig volksbegrip!

PETER.

Geloof me, 't zal u rouwen;
Ge zijt te rijk om hem aan armoê uit te trouwen.

HANNA.

En ik zeg, daar mijnheer toch geld genoeg bezit.

PETER

(met drift).

Genoeg! Genoeg! Genoeg! Wie heeft genoeg?

VERSPAL.

Ik bid,
Geen rusie heden.

PETER.

Zij...

VERSPAL.

Ik haat dat eind'loos twisten.

HANNA.

Hij weet van schrapen maar.

PETER.

En zij van geld verkwisten.

VERSPAL.

Nu, Peter...

PETER.

Eens zal zij nog beed'len om haar brood.

HANNA.

Hadd' hij den kost hier niet, hij hongerde zich dood.

VERSPAL.

Maar, Hanna...

PETER.

Al haar geld verspilt ze aan ijdelheden.
Zich als een jonge meid, als een *madam* te kleeden,
Op hare jaren!

HANNA.

Nu, we schelen nog al veel.

PETER.

Toch vier.

HANNA.

Die 'k jonger ben.

VERSPAL.

Houdt op met uw krakreel!
Zwijgt beiden!

PETER.

Mij is 't wel; 'k kan zwijgend haar verachten.

HANNA.

't Is God geklaagd, mijnheer, dat 'k zooveel af moet wachten;
Een eerlijke vrouw.

PETER.

Hm, eerlijk? Nu, dat mag
Zoo wezen; de eerlijkheid komt met den ouden dag.

VERSPAL.

Het lust me langer niet, dat schimpen aan te hooren;
'k Verbied...

HANNA

(Peter met de vuist dreigende).

Wat let me...

VERSPAL.

Al zacht; het moet u niet verstoren.
Denk, hij is niet gewoon met vrouwen om te gaan.

PETER.

Een vrouw? Een wijf, ja.

HANNA

(woedend).

Schurk;

BEDIENDE.

De heer bankier Terlaan.

VERSPAL.

Terlaan? Een vreemd bezoek! Wat heeft die mij te zeggen!

(zacht tot Peter en Hanna.)

Gij hoort het; tracht nu zaam, 't geschil maar bij te leggen.
'k Wil vrede hier in huis.

(tot den bediende.)

'k Verwacht mijnheer.

(Bediende af.)

HANNA

(huilende).

't Valt hard...

VERSPAL.

Nu huilen!

HANNA.

Gij gedooft dat hij mij straffloos sart.

VERSPAL

(tot Peter).

'k Versta niet langer...

PETER

(insgelijks huilende).

Hu, wat moet 'k al niet verdragen!
Een oude dienaar!

VERSPAL

(tot Hanna).

Denk...

HANNA.

Wel ja, hij mag nog klagen!

VERSPAL.

Verzoent u met elkaâr.

HANNA.

Neen, nimmer!

PETER.

'k Zou veeleer...

HANNA.

Of hij van hier, of ik.

PETER.

Ja, 't moet...

VERSPAL.

Begint ge alweer?

(hen zacht buiten de deur duwende.)

Verlaat me... ik wil 't... ik bid... ik zal u alles geven;
Maar voort nu... Zoo.

Vijfde tooneel.

VERSPAL alleen.

Vervloekt, dat ouwe vrijers leven!

(op zijn horologie ziende.)

Ruim elf; Van Zevenvan kan weldra komen; 'k zal
Mij gaauw van deez' ontslaan.

Zesde tooneel.

VERSPAL, TERLAAN.

TERLAAN.

Uw dienaar, heer Verspal!
't Genoegen u te zien, mogt ik in lang niet smaken.

VERSPAL

(beleefd doch koel).

Waar aan ben 'k thans die eer?...

TERLAAN.

Twee int'ressante zaken.
Vooreerst een' goeden raad, dien 'k gaarne u geven wil.
Er is, mijn waarde heer, iets ongewoons op til;
Het zaad was lang gestrooid, de vrucht zal spoedig rijpen.
Het volk vermoedt nog niet, wat wij, bankiers, begrijpen,
Wij ingewijden in het politiek beheer.
Geen diplomaat heeft thans voor ons geheimen meer;
Elk plan van zijn vernuft moet door ons goud gelukken;
We zien d'intrigue-geest voor dien des rijkdoms bukken,
En Rotschild, Talleyrand van meer dan half Euroop',
Trotseert den koningstroom, op zijn' effectenhoop!

VERSPAL.

In Nederland toch niet!... Maar wat heb ik te maken?...

TERLAAN

(op een' gewigtigen en vertrouwelijken toon).

Euroop' zal binnen kort, in vuur en vlam geraken;
't Wordt oorlog, beste vriend.

VERSPAL.

Wie zegt dat?

TERLAAN.

Ik.

VERSPAL.

Misschien
Een beursgerucht.

TERLAAN.

Neen, neen, ge zult het eerlang zien,
De lieve vrijheidsmaagd moet nog in onze dagen,
Een jacobijnen-muts of slaafsche ketens dragen.

VERSPAL

(onverschillig).

Verschrikkelijk; maar nog eens, 't is mij...

TERLAAN.

Een oogenblik;
Ge hebt op Spanje, ik weet...

VERSPAL.

Dan weet ge meer dan ik.

TERLAAN.

Op Frankrijk, Holland...

VERSPAL.

Zoo.

TERLAAN.

Een magt van kansbiljetten
Dat alles raad ik u, ten spoedigste af te zetten.
Zelfs Eng'land loopt gevaar, en Napels zou...

VERSPAL.

Ik denk...

TERLAAN.

De *cours* is nog al hoog; benuttig u mijn' wenk,
En koom de daling vóór, die u kon overvallen.
Ik hou de Russen voor het zekerst nog van allen;
Ook Oostenrijk is goed, en Pruissen kan...

VERSPAL.

Mijnheer,
Uw vriend'lijkheid is groot, en ik bedank u zeer;
Maar 'k hecht zoo niet aan 't geld; het is mij schier om 't even...

TERLAAN

(ter zijde).

Hoe dwaas! Nu, destemeer zal hij zijn' neef dan geven.

(luid.)

Ik achtte dit berigt toch wel der moeite waard...

VERSPAL

(al koeler).

Verplicht. Uw tweede zaak?...

TERLAAN.

Is van een' teed'rer aard.

VERSPAL

(ter zijde).

't Is om mijn geld te doen.

(luid.)

Ik haat het speculeren.

TERLAAN.

'k Zag altijd gaarne uw neef bij mij aan huis verkeeren.

Geen beter voorbeeld voor mijn' Karel, die gewis

Een brave jongen, doch wat ruw, wat dartel is.

Maar zie, daar heeft hij 't oog op mijn Sophie geslagen;
Ook deze vindt in hem bijzonder veel behagen;
Gij voelt nu...

VERSPAL.

Ik? Och neen.

TERLAAN

(lagchende).

Ik ook niet, maar die twee...
Hoe denkt ge er over, vriend? Ik heb er vrede meê.
Uw neef heeft ruiterslijk te kennen reeds gegeven...

VERSPAL.

Zeer ruiterslijk; voor mij is 't nog geheim gebleven,
Voor mij...

TERLAAN.

Voor u? Zijn oom? Dat was niet wel gedaan.

VERSPAL

(gemelijk).

Mijn God, wat gaan mij ook zijn minnarijen aan!
Hij heeft vernuft genoeg om nu alleen te hollen,
En zal, ook zonder mij, wel door de wereld rollen.

TERLAAN

(met drift).

Hoe, zonder u? Gij geeft geen geld dus?

VERSPAL.

Wie spreekt hier
Van geld nog?... Maar 'k vergat... ik spreek met een' bankier.

TERLAAN.

Bankier of niet, mijnheer, het zou mij zorgen baren.
Mijn dochter...

VERSPAL.

Vooralsnog kan ik mij niet verklaren.

TERLAAN

(ter zijde).

Verand'ring van tactiek.

(luid.)

Nu, dan zal ik het doen.

Ik wil, voor mijn Sophie, een jong'ling van fatsoen.
Geen beter schoonzoon, dan uw' neef, kan ik begeeren;
'k Zie alle menschen hem beminnen, achten, eeren;
Hij volgt den man van stand, in toon en houding na;
Zoo deftig opgevoed...

VERSPAL

(minder onvriendelijk).

Dat zijn ze beiden, ja.

TERLAAN.
Vernuftig...

VERSPAL.
Soms te zeer.

TERLAAN.
Naar alles kan hij dingen...

VERSPAL

(al vriendelijker).

Gij denkt?...

TERLAAN.
Is op zijn plaats in de allerhoogste kringen.

VERSPAL

(zich de handen wrijvende.)

Mijn neef!

TERLAAN.
Ik vraag geen geld. Genoeg reeds is me de eer
In zulk voornaam geslacht...

VERSPAL

(geheel opgetogen, hem een' stoel aanbiedende).

Neem plaats, mijn waarde heer!

(Zij gaan zitten)

Ja zeker, mijn geslacht... ik mag 't zoo zelf niet prijzen;
Maar eenmaal hoop ik nog mijn' adel te bewijzen.
Dit in vertrouwen, hoor? Maar 'k acht den handelstand.
En geenszins wijs ik nog uw aanzoek van de hand,
Schoon 'k boos ben dat ik zelf er niets van heb vernomen.
Hoe is die vrijerij in eens zoo opgekomen?

TERLAAN.
Wel, hij zag haar, zij hem; hij vond haar lief, en zij...

VERSPAL.
Hem ook, nu goed; maar 'k zou...

TERLAAN.
Dus bleef het daar niet bij.

VERSPAL.
'k Begrijp...

TERLAAN.

Door weken lang, elkaâr zoo lief te vinden,
Kwam 't eindelijk zoo ver dat zij elkaâr beminden.

VERSPAL.

Maar toen had mij mijn neef de toedragt...

TERLAAN.

Ja, 't is waar.
Hij mint u, acht u hoog....

VERSPAL.

Het mogt den drommel!

TERLAAN.

Maar

Gesteld nu eens, mijn vriend, dat wij hun' wensch vervulden;
Wat geeft ge 't jonge paar?... 'k Geef vijftig duizend gulden!

VERSPAL.

't Is veel, en zoo terstond...

TERLAAN.

Gij hecht toch niet aan 't geld!

VERSPAL.

En u is de eer genoeg!

TERLAAN.

Wie heeft u dat verteld?

VERSPAL.

Gij zelf.

TERLAAN.

Nu ja, die eer... ze is mij niet onverschillig;
Maar zonder geld toch...

VERSPAL.

Zoo; nu, ik ben niet onwillig;
Maar zonder eer...

TERLAAN

(driftig wordende).

Wat eer?

VERSPAL.

Mij dunkt...

TERLAAN.

Ik vind het...

VERSPAL.

Maar...

TERLAAN.

Sophie is voor uw' neef, zoo goed als hij voor haar.

VERSPAL.

't Kan zijn, doch...

TERLAAN.

't Staat u fraai, van adelstand te praten.
Is dan uw afkomst zóó?...

VERSPAL

(zeer koel een snuijfe nemende).

We moesten 't daarbij laten;
Geloof me.

TERLAAN.

Uw vader... geef 't geheugen eens den kost,
Wat was hij? Menigmaal heeft hij ons afgerost,
Als we om zijn aanbeeld...

VERSPAL

(zeer verlegen).

Ja... hij deed in ijzerwaren.

(ter zijde.)

Vervloekte vent!

(luid.)

Mijn vriend, dat waren blijde jaren!...
Gij weet... hij was... hij had... een ijzersmelterij...
Zijn meesterknecht deed daar een smidsaffaire bij.
Hij zelf heeft zijn product naar Oost en West verzonden,
En 'k zou...

(met veel beweging.)

'k Heb dan in u, een' ouden vriend hervonden!
Wat vreugd!... Wij hebben, meen 'k, nog zamen school gegaan?

TERLAAN.

Wel wis; Vincent Verspal!

VERSPAL.

Ambrozius Terlaan!

(Zij omhelzen elkander, zonder van hunne stoelen geheel op te rijzen.)

Ach, hadden we, mijn vriend, dien tijd terug te wenschen!
Dat was een leven!

TERLAAN.

Welk een wereld!

VERSPAL.

Welke menschen!

TERLAAN.

Er was te hand'len toen.

VERSPAL.

Eerbiedig, eerbiedwaard,
Dat waren zij, en nu!...

TERLAAN.

Ja, alles is ontaard!

VERSPAL.

Ontaard en omgekeerd.

TERLAAN.

Tot zelfs de jaargetijden.

We zullen eens nog, in Augustus, schaatsenrijden.
Is dit een Junijmaand?

VERSPAL.
Ik bibber.

TERLAAN.
Koud en guur.
Het sneeuwt.

VERSPAL.
We krijgen vorst.

TERLAAN.
En alles peperduur!

VERSPAL.
En onze jongelui...

TERLAAN.
Die kunnen slechts beminnen.

VERSPAL.
Verachten hun geboort'.

TERLAAN.
In plaats van geld te winnen!

VERSPAL.
Verloren is 't ontzag!

TERLAAN.
Verdwenen het crediet!

VERSPAL.
Er zijn geen standen meer!

TERLAAN.
De wereld gaat te niet!

VERSPAL.
Helaas!

TERLAAN.
Men hoort alom van wissels protesteren,
Bankroeten...

VERSPAL.
Daarvoor ook zijn 't allen groote heeren.
Het burgervolk...

TERLAAN.
Helaas!

VERSPAL.
Ja, ieder mensch, hoe klein,

Acht thans zich, op zijn minst, zoo goed als iedereen.

TERLAAN.
Mijn vader...

VERSPAL.
'k Zie hem nog, een dikzak;

TERLAAN.
Was notaris.

VERSPAL.
Hij droeg een groote pruik.

TERLAAN.
Een eerlijk man!

VERSPAL

(ter zijde).

Als 't waar is.

TERLAAN.
'k Begon mijn zaken reeds bij hem, op zijn kantoor;
'k Schoot, voor een half percent, zijn klerken 't maandgeld voor.

VERSPAL.
De zucht naar winst was u al vroeg in 't oog te lezen.

TERLAAN.
En gij wilde altijd meer dan ieder ander wezen,
Een graaf, een...

VERSPAL.
Heugt het u, wij hadden pand verbeurd,
Hoe ge eens mijn' beste buis?...

TERLAAN.
Aan flarden heb gescheurd?

VERSPAL.
O, zoete erinn'ring!... Vriend, waar is die tijd gebleven!

TERLAAN.
Voorbij!... Denk nu eens na, hoeveel ge uw neef zult geven;
Mij dunkt...

VERSPAL.
Maar in die zaak, heb ik niet meer dan stem;
Zijn moeder te Amsterdam...

TERLAAN.
Heeft Frans?...

VERSPAL

(opspringende).

Bedoelt ge hem?

TERLAAN

(mede opstaande).

Wien anders?

VERSPAL.

Wel, August.

TERLAAN.

Neen, neen.

VERSPAL.

Dan misgerekend.

TERLAAN.

Hoe meent ge?

VERSPAL.

't Kan niet!... Frans?... Onmogelijk!

TERLAAN.

Wat beteekent?...

VERSPAL.

Hier is een misverstand, mijn vriend, geloof me vrij.

TERLAAN.

Misschien bij u, mijnheer, maar zeker niet bij mij.

VERSPAL.

Bij u; het is August.

TERLAAN.

Neen, Frans.

VERSPAL.

Verstaan we elkander;

Gij zegt dat Frans?...

TERLAAN.

Gewis.

VERSPAL.

Maar Frans bemint eene ander!

TERLAAN

(driftig).

Onwaarheid, uitvlugt; o, dat hij Sophie bemint...

VERSPAL.

Haar heeft bemind zal 't zijn; hij 's nu veranderd, vrind.

TERLAAN.

'k Geloof het nooit.

VERSPAL.

Welnu, geloof dan toch uw oogen;

(Hij reikt hem het biljet des barons toe.)

Daar, lees.

TERLAAN

(na gelezen te hebben).

Ik sta versteld! Wij werden dus bedrogen!
Bedrogen? 'k Zie nog niet, hoe 't moog'lijk wezen kan

Dat Frans... Maar 't staat er toch... *Uw vriend Van Zevenvan!*

VERSPAL.

Ja, ja, het staat er goed, en door hem selv' geschreven.

TERLAAN.

Is 't u bekend dat hij geen' penning meê kan geven?

VERSPAL.

Wat scheelt dat!

TERLAAN.

Schulden heeft? Zelfs veel?...

VERSPAL

(verstoord).

Gaat u dat aan?

TERLAAN

(met minachting).

Zoo, hm.. een kale freule... uw geld...

VERSPAL

(driftig).

Mijnheer Terlaan!...

TERLAAN.

Mijn zoon bemint haar ook; doch laat haar wijs'lijk loopen.

VERSPAL.

Hij heeft gelijk; met geld kan m' ook niet alles koopen.

TERLAAN.

Uw' Frans neemt zij misschien uit liefde? Zotternij!

Zij is zoo mal niet, vriend.

VERSPAL.

En uw Sophie en gij,
Gij naamt hem ook dan maar?...

TERLAAN.

Wil toch naar rede hooren.
Geen freule kan hem zóó als mijn Sophie bekoren;
Ze zijn opregt verliefd, verstaat ge? Wij zijn rijk.
De kind'ren zien we elkaâr, in geld en stand, gelijk;
Waarom nu, voor uw' neef, naar hooger stand te trachten?
O, de edelman kan slechts u vleijen en verachten.
Zie maar, dien Zevenvan... hij noemt zich reeds uw' vriend.
Zeg, waaraan hebt gij dan toch zooveel eer verdiend?
Het is uw goud slechts, dat hem nu voor u doet bukken,

Maar eens zou al de trots zijns adels op u drukken.
Terwijl hij uit de hoogte op alles nederziet,
Miskent hij iedereen en kent zich zelve niet!
Mij ook die... maar ik merk, dat 'k hier met al mijn praten...

VERSPAL

(die zijnen toorn met moeite bedwongen heeft).

'k Verzoek u thans mijn huis, voor altijd, te verlaten.

BEDIENDE.

Baron Van Zevenvan.

VERSPAL

(verlegen).

Ha, nu juist!... In de zaal....
Neen, hier, Toon.

(bediende af.)

Blijf, mijnheer, maar 'k bid u... geen schandaal...
Gij hoort dan zelf...

TERLAAN.

Schandaal?

VERSPAL.

Het zou me zeer mishagen.

TERLAAN.

Als of ik mij niet wist fatsoenlijk te gedragen,
Al ben ik geen baron...

VERSPAL.

Chut, chut!

TERLAAN

(zich in postuur stellende).

Nu, nu!

Zevende tooneel.

DE VORIGEN, DE BARON.

VERSPAL

(den baron te gemoet gaande).

Ha, ha!

Hoe vaart de heer baron en freule Julia?

Wees welkom; 'k heb uw brief, met groote vreugd gelezen;
Geen oom, geen vader zelfs, kan zoo gelukkig wezen,
En nu 'k mijn' hoogsten wensch...

(hem Terlaan voorstellende.)

De Heer Terlaan, baron;

(de baron en Terlaan groeten elkander.)

'k Heb hem reeds meêgedeeld, wat 'k hem niet zwijgen kon.
Verbeeld u welk geval... ge zult het nooit gelooven,

En 't gaat, zoo waar ik leef, ook mijn begrip te boven.
Mijnheer Terlaan beweert dat Frans, mijn neef Verspal,
Ook zijne dochter mint; waarachtig, 't is te mal...
Gij komt nu juist van pas; doe hem zijn dwaling blijken.

TERLAAN

(tot den baron, met bitterheid en ironie).

Waar toe die moeite? Voor den adel zal ik wijken.
Het spreekt van zelf' dat ik, een nietig burgerman,
Moet onderdoen voor u, baron Van Zevenvan;
En mogt ge zelfs mijn beurs... want zie, voor burgerlieden,
Is 't eer, is 't pligt hun geld, den adel, aan te bieden...
Maak vrij dus, als voorheen, daarvan gebruik, mijnheer.
Mijn dochter... 'k voel het zelf... te groot wordt nu die eer...
't Is waar, ja, gist'ren nog, lag hij aan hare voeten,
Zij zal haar ligt geloof, met bitt're tranen boeten;
Haar levensvreugd is weg, haar onheil stijgt ten top...
Wat scheelt het, ge offert haar voor uwe dochter op!
Ik wensch dat daardoor slechts uw fondsen mogen rijzen,

(op Verspal wijzende.)

Mijnheer, van zijnen kant, zijn' adel moog' bewijzen,
Opdat, behalve 't goud, ook 't wapen van Verspal
Een' nieuwen luister eens, aan 't uwe, schenken zal.
Vaartwel mijnheeren.

(hij wil gaan.)

VERSPAL

(hem tegenhoudende).

Maar... hoe schrik'lijk overdreven!
Bedenk; zoo 'k vroeger, u mijn woord nog had gegeven...

TERLAAN.

Heeft Frans haar zelf dan niet?...

VERSPAL.

Zeer moog'lijk, doch mijn neef
Had mij, in de eerste plaats, als oom...

TERLAAN.

Hij kon...

DE BARON

(tot Verspal).

Vergeef;
Het woord is nu aan mij.

(tot Terlaan, met kalmte.)

Mijnheer, ik zal niet vragen,
Wat tegen d' adel, u, in 't harnas zóó kon jagen;
't Bevreemdt mij slechts dat gij, bij d' afkeer dien gij voelt,

Niet minder mijn' persoon, dan mijnen stand bedoelt.
 Wat geeft u regt, dien schimp, dien hoon u te vermeten?
 Welligt die kleine dienst, bedekt'lijk mij verweten?
 Gij biedt mij uwe beurs, *nog even als voorheen...*
 Ik nam, à zes percent, een som van u ter leen,
 Voor ééne maand...

TERLAAN.

Nu, 't hoeft...

DE BARON.

Die heden is verstreken.

TERLAAN.

Maar 't uitstel dat ik u...

DE BARON.

Daar wilde ik juist van spreken.

(hem de acceptatie toonende.)

Zie hier, 'k heb reeds die som aan uw kantoor betaald.

TERLAAN

(ter zijde.)

Waar heeft hij, zoo in eens, dat geld vandaan gehaald!

VERSPAL

(zacht tot Terlaan).

Zijn dat die schulden?

TERLAAN

(verlegen).

'k Zie... uw promtheid... Wat nu wijders...

DE BARON

(met waardigheid).

We hebben, gij en ik, kleingeestige benijders.
 U wordt uw geld, mijnheer, en mij mijn stand benijd.
 Uw geld... Ik wensch, vertrouwd, dat gij het waardig zijt;
 Mijn stand... Ik heb mijn' naam, met eere steeds gedragen.
 Tot verd'ren woordentwist kan ik mij niet verlagen.
 Vergun dat 'k nu dus tot het zaak'lijke overga.
 Gij zegt, mijnheer zijn neef bemint uw dochter?...

TERLAAN.

Ja.

VERSPAL

(driftig).

En ik zeg neen.

DE BARON

(tot Verspal).

Bedaar.

TERLAAN.

Hij heeft haar trouw gezworen.
Nog gist'ren...

DE BARON.

't Treft mij zeer, zoo iets van hem te hooren.

TERLAAN.

't Heeft mij niet minder...

VERSPAL.

Maar...

DE BARON.

En zoo ik denken kon...

TERLAAN.

'k Verzeker u..

DE BARON.

Dan zou...

VERSPAL.

Hoe? twijfelt ge, baron?

Zoo iets...

DE BARON.

Kunt gij dan zelf, dit vreemd geval verklaren?

't Kon zijn...

VERSPAL.

Daar moge mij de hemel voor bewaren!

TERLAAN.

Hoe 't zij, mijn dochter heeft...

DE BARON.

Gevoel dan toch, mijnheer,

Dat ik geen' afstand van haar regten hier begeer.

(tot Verspal.)

Ontbied uw' neef, mijn vriend; wij moeten onderzoeken.

VERSPAL

(schellende).

Men zou, zoo waar ik leef, het oomschap wel vervloeken!

(tot den bediende die binnen treedt.)

Waar 's Frans toch?

BEDIENDE.

In den tuin.

VERSPAL.

Hij kome hier, terstond.

(Bediende af.)

We hooren 't dan voor goed en uit zijn' eigen mond.

DE BARON.

Heeft hij u dan nog niets?...

VERSPAL

(met klimmenden toorn).

Wel neen; den ganschen morgen
 Heb ik vergeefs gewacht... Hij laat zijn' oom maar zorgen.
 Patientie!... Sakkerloot, hij koom' mij niet te na!

(stampvoetende.)

Waar blijft hij?

TERLAAN

(bij zich zelven).

Zoo ze August... ik moet...

DE BARON.

Mijn Julia!
 Zou hij zich jegens haar en mij zoo zeer vergeten!

TERLAAN.

En jegens mij!

VERSPAL

(buiten zich zelven).

En mij!... De duivel mag het weten!

Achtste tooneel.

DE VORIGEN, AUGUST, FRANS.

VERSPAL.

Ha, eind'lijk!

(Hij loopt naar Frans, vat hem bij den kraag en brengt hem op den voorgrond.)

Hier, mijnheer! Gij hebt wat fraais verrigt!
 Verwarring, twist en haat en wat al meer gesticht.
 Hoe stout, hoe onbeschaamd, hoe laag, deez' heeren beiden
 En mij, uw' ouden oom, zoo schand'lijk te misleiden!
 Wat is uw plan, uw doel? Hoe moet het verder gaan?
 Daar staat de heer baron, daar staat de heer Terlaan...
 Aan wien nu, heb ik u, als schoonzoon voor te stellen?
 't Is God geklaagd, uw' oom, uw' vader zoo te kwellen,
 Nu, antwoord dan. Gij beeft? Ja, beef; mijn laatste cent
 Maak ik aan vreemden.

TERLAAN

(ter zijde).

Ei!

DE BARON

(op Frans wijzende).

Die heer is me onbekend;

(August de hand drukkende.)

Maar deze!...

VERSPAL

(geheel ter neder geslagen).

Neef August!

TERLAAN.

Ho, ho!

VERSPAL.

Ik ben bedrogen!

August in plaats van Frans!... Mijn hoop in rook vervlogen!...

Maar denk en vlei u niet, dat 'k voor uw listen buk.

Gij krijgt geen cent van mij,

AUGUST

(tot den baron).

Schenk gij me dan geluk!

VERSPAL.

En Frans...

AUGUST.

Hij heeft geen schuld; hij kan, hij...

VERSPAL.

Zwijg!

DE BARON.

Ik zoude...

TERLAAN.

Het zijn uw neven toch.

AUGUST.

Dat hij zijn geld behoude!

'k Behoef het niet. Baron, o, doe uw woord gestand.

Julie schonk mij haar hart, schenk gij me nu haar hand.

Gevoel toch dat ik niet opzettelijk u griede;

Wijt slechts dat klein bedrog, mijn jaren en de liefde,

En neemt ons, waardig man en gij, mijnheer Terlaan,

Daar oom ons nu verstoot, als uwe kinderen aan!

(met gevoel.)

Ik zal u evenzeer als uw Julie beminnen.

Gij zult in mij een' zoon en ik een' vader winnen;

Een vader! Vader!... Ach, ik heb geen vader meer;

Wees gij de mijne!

VERSPAL

(bewogen).

Niet zoo driftig, jongeheer;
Ik ben er ook nog.

(ter zijde.)

Hm, men zou van mij wel denken...

AUGUST.

Zij schenke een' vader mij: 'k zal haar een moeder schenken!

VERSPAL

(ter zijde.)

Wat zal ik er tegen doen!

(luid.)

Uw moeder, zegt ge daar?

AUGUST.

O, waar' zij hier!

VERSPAL.

Welnu, 'k vertegenwoordig haar.

(ter zijde.)

't Is hard toch.

(plegtig tot den baron en Terlaan.)

'k Vraag u thans, uw dochters voor mijn neven!

DE BARON

(tot August.)

Maak haar gelukkig!

AUGUST

(in de hoogste vervoering, den baron omhelzende.)

O!

TERLAAN

(ter zijde.)

Hij spreekt nog niet van geven.

FRANS.

Mijnheer Terlaan, gij kent...

TERLAAN

(aarzelend.)

Ja, 'k weet en 'k voel die eer...
Maar 'k moet Sophie... ik kan...

AUGUST

(levendig).

Niet zoo; zeg ja, mijnheer!

VERSPAL.

Zeg ja, en ieder paar, geef 'k vijftig duizend gulden!

TERLAAN

(geheel opgetogen tot Frans).

Kom aan mijn hart, mijn zoon!

VERSPAL

(zacht tot Frans).

En eerst betaal 'k uw schulden.

FRANS

(beiden omhelzende).

Heb dank, heb dank, o, 'k voel!...

TERLAAN.

Ik geef u ook zooveel.
Daar valt u, denk eens na, eene tonne gouds ten deel!

Uw trouwe liefde, Frans, heeft u mijn hart doen winnen.

VERSPAL

(ter zijde).

Mijn geld, kleingeestig mensch! Maar wacht, mij schiet te binnen
Dat ligt August nu zelf, tot adel komen zal...

(luid, tot August.)

Voeg, neef, bij uwen naam den mijnen...

AUGUST.

Hoe, Verspal?

Waarom niet!

TERLAAN

(lagchende ter zijde).

Ha, 'k begrijp!...

VERSPAL.

En nu moest gij, mijnheeren,
Uw dochters... 'k zal mijn koets... Blijft allen hier dieneren,
August, ik wil dat gij...

AUGUST.

Dat ik de meisjes haal?

(tot den baron en Terlaan.)

Vergeeft me, ik deed het reeds; als zeker generaal,
Durfde ik, nog vóór den strijd, haar de overwinning melden;
't Vertrouwen...

VERSPAL

(tot den baron en Terlaan.)

Hebt gij ooit!

AUGUST.

Dat we in uw goedheid stelden...

DE BARON

(zacht bestraffende, tot August).

Gij deedt te veel.

AUGUST.

Vergeef.

VERSPAL.

Maar zeg dan waar ze zijn.

AUGUST.
Geduld.

(hij gaat vliegend heen: tot Peter, dien hij aan de deur ontmoet en bijna omverloopt.)

Diné, soupé en oom' zijn besten wijn!

(af.)

Negende tooneel.

DE VORIGEN zonder AUGUST, PETER.

PETER

(gemelijk).

De kranten.

VERSPAL.

Leg maar neêr, op tafel.

PETER

(doet het).

Wilde jongen!

VERSPAL.

Nu, knor niet, oude vriend, het waren vreugdesprongen.

(Peter af.)

En weet ge wel, baron, dat, buiten zelfs wat hij
Van mij krijgt, neef August een aardige partij
Voor uwe dochter is? Zijn moeder heeft vermogen.

TERLAAN

(ter zijde).

Hadd' dan Sophie het hart van dezen maar bewogen!

DE BARON.

Zij zocht geen weelde, en ik.... zoo hij, in 't geld alleen,
Het middel vinden moest om haar geluk...

VERSPAL.

Neen, neen;
Ook buiten dat nog.

(tot Terlaan, die onderwijl eene courant heeft opgenomen en inziet.)

Wel, is daar wat nieuws te lezen?
Hoe staat het? Moet ik nu,

(lagchende.)

Ook nu nog, oorlog vreezen?
Mijn kansbiljetten?...

TERLAAN.

Wis, 't is duidelijk en klaar;

Verwikkelingen hier, verwikkelingen dáár...
Een bloedige oorlog kan alleen...

VERSPAL.

Gij doet mij ijzen.

TERLAAN.

Hoe zoo? Geloof me slechts, de Russen zullen rijzen.

Tiende en laatste tooneel.

DE VORIGEN, AUGUST, SOPHIA, JULIA, KAREL, EDUARD.

VERSPAL.

Ha, dames, welkom hier!

(de beide meisjes werpen zich in de armen harer vaders.)

Mijnheer Terlaan... Baron...

TERLAAN

(zacht tot Sophia).

We werden 't eens, Sophie, hij geeft een halve ton.

DE BARON

(tot Verspal, hem zijne dochter voorstellende).

Mijn vriend...

VERSPAL

(tot Julia).

'k Acht mij vereerd,

(tot Sophia.)

Gelukkig...

(zeer opgeruimd.)

Ja, mijn neven,
Gij hebt, tot nichten, mij twee engeltjes gegeven!

(tot den baron en Terlaan.)

Vergunt me...

(tot de meisjes.)

Uw handjes...

(hij legt hare handen in die zijner neven.)

Zoo; zijt gij te vreden nu?
Uw hart vergelde 't mij.

(tot de beide vaders.)

Nu is de beurt aan u!

TERLAAN

(tot Frans en Sophia).

De hoorn des overvloeds ontleed' zich op uw wegen!

DE BARON

(zeer aangedaan, zijne handen op August en Julia leggende).

Bekrachtig Gij, mijn God, den vaderlijken zegen!*)

* Het zal doelmatig zijn, bij de voorstelling, het stuk, met dezen regel te doen eindigen.

(Plegtige stilte, waarna de jonge lieden de vaders omhelzen.)

VERSPAL

(tot Eduard).

Wel jonker, wat moet u dat schrikk'lijk ongeval...
Hoe kwam het toch?

EDUARD.

De mist.

KAREL

(ter zijde.)

De volnauj.

DE BARON.

O, Verspal!...

JULIA.

We waren zoo ontsteld!

VERSPAL.

Dat hoef ik niet te vragen;
De schrik kon u... August; ge hebt u braaf gedragen!
Maar hun geluk dient nu niet langer uitgesteld;
We zijn het allen eens...

TERLAAN.

En hebben allen geld!
Ik geef u daad'lijk, Frans, een aandeel in mijn zaken;
Een' kleinen Rotschild zal ik eens nog van u maken;
Veel liever zijt ge toch bankier dan advokaat?
Wat hebt ge aan 't pleiten ook! 't Gaat meest *pro Deo*, maat.
De Duivel is...

VERSPAL.

Bankier? Nu, goed, maar 'k blijf begeeren,
Dat, om den titel, hij vooraf zal promoveren.

DE BARON

(op August wijzende).

Hij ook; de ledigheid...

TERLAAN

Baart armoê.

DE BARON.

Is de bron
Van alle kwaad.

VERSPAL.

Zeer juist, dus advocaat, baron;
En over al wat lijdt, verdrukten, weezen, armen,
Zal zijn welsprekendheid, *pro Deo*, zich erbarmen;
Hoe schoon!

TERLAAN

(zacht tot Frans).

Wees niet zoo dwaas.

VERSPAL

(meer en meer in vuur rakende).

Wel ingezien; de faam
Schenkt meer dan goud, niet waar? Men maakt zich zoo een' naam.
Men wordt bemind, geacht, ontzien bij alle standen,
Bekend, geëerd, beroemd, tot in de verste landen,
En koninklijke gunst biedt d'eed'len menschenvrind,
Een schitt'rend' eerepost, een' rang, een ordelint!
De schoonzoon eens barons kan naar dat alles streven.
Mijn God! wat zal 'k aan hem, een vreugde nog beleven!...
Maar gij Frans!... U had ik dat voorregt en die eer...

FRANS.

Ik ben gelukkig, oom, en wat verlangt ge meer!

AUGUST.

Ook heeft hij, boven mij, iets voor.

VERSPAL.

Wat zou dat wezen?

AUGUST

(zacht tot Verspal).

Dien brief uit Saksen.

VERSPAL

(zacht tot August).

Zwijg!

AUGUST

(zacht tot Verspal).

Gij moest hem ons eens lezen.

TERLAAN.

Wat heeft hij voor?

VERSPAL.

Niets, niets, August, ge zijt een kind.

AUGUST

(Julia aan zijn hart drukkende).

't Is waar; 'k voel ook dat nu, mijn leven eerst begint!